לציונות—לסוציאליזם—לאחוות עמים

יום ו', כ"ב בסיון תשמ"ז, 19 ביוני 1987 / שנה מ"ד מס' 13372 / המחיר 1.50 ש"ח כולל מע"מ

תותחים ישראליים לאיראן דרך סין

מאת עוזי מחניימי, כתבנו לענייני המזה"ת

לונדון. — „הטיימס הלונדוני" עומד לגלות הבוקר כי מומחים ישראליים מאמנים בסין צוותים סיניים להפעלת נשק לציוד סובייטי מהסוג אשר נפל שלל בידי ישראל. הגילוי של העתון הבריטי מתפרסם במסגרת של סדרת כתבות על סחר הנשק בעולם. בין הגילויים הצפויים של „הטיימס" גם מידע כי ישראל מכרה לסין תותחי 155 מ"מ. תותחים אלה נמכרו אח"כ ע"י הסינים לאיראן, בעקבות בקשה של יו"ר הפרלמנט האיראני האשמי רפסנג'אני אשר ביקר בסין לא מזמן.

נודע כי המליונר שאול אייזנברג הוא אשר תיווך בין סין לישראל, אולם לאחרונה ניסו כמה חברות ישראליות ממשלתיות לדחוק את רגליו של אייזנברג. תמורת תיווכו קיבל אייזנברג מהסינים זכיונות לכריה בסין.

המשא־ומתן על השכר התחדש אתמול ונקלע שוב למבוי־סתום

ההסתדרות מבטיחה צעדים שישנו עמדת האוצר

האגף לאיגוד מקצועי יכנס ביום ראשון מזכירי האיגודים כדי להחליט על צעדים אירגוניים במטרה לאלץ המעסיקים לשנות עמדתם ● בפגישה אתמול דחה האוצר כל התביעות מלבד נכונות לדון בשחיקת הפנסיה בשרות הציבורי ● חרף הקיפאון נקבעה פגישה נוספת ביום חמישי בשבוע הבא ● נסים לאגף התקציבים: היו עירניים נגד הלחצים

מאת כתבנו לענייני עבודה

המו"מ על הסכמי השכר החדשים בשירות הציבורי בין ההסתדרות לאוצר נקלע אתמול, עם חידושו, למבוי סתום. יו"ר האגף לאיגוד מקצועי חיים הברפלד יכנס בתחילת השבוע את המזכירים הארציים כדי להחליט על שורה של פעולות אירגוניות. עם זאת הוחלט כי הצדדים למשא־ומתן יתכנסו להמשך המו"מ ביום חמישי הבא.

ישיבת אתמול נמשכה שעתיים בלבד. המעסיקים הציבוריים, ובראשם הממונה על השכר הילל דוראי, הודיעו כי הם מתנגדים, קטגורית, למעבר לארבעים שעות עבודה שבועיות וזאת כל עוד בתעשייה שבוע העבודה הוא בן 47 שעות. דוראי הבהיר כי „מה שתגמרו עם התעשיינים יהיה מקובל עלינו, אבל לפי שעה לא נסכים לשום שינוי". מזכ"ל הסתדרות המהנדסים יצחק רז הציע פשרה לפיה ייעשה הדבר בפריסה לאורך מספר שנים.

לא ולא

באשר לתוספות שכר הבהירו (סוף בעמוד 2)

„לא לנאצים בוותיקן"

משלחת של חברי הקונגרס היהודי והוועד הפועל הציוני הפגינה אתמול מול ביתו של נציג הוותיקן בירושלים, נגד ביקור ולדהיים בוותיקן. הנציג המתגורר ב„בית האל" (DOMUS DEI) סרב לפתוח להם את דלתותיו. ידיעה עמוד 3. (צילום: אלהרר)

במשפט המשלחת לרומניה: השופט יתבקש לפסול עצמו — לשכת רה"מ מתקנת עדות איש השב"כ ● עמוד 4

הופר קשר השתיקה נגד ואנונו ● עמוד 4

ישראל הוציאה 10 אשרות לסובייטים ● עמוד 3

הילדים (ולא השוטרים) הם שצדקו ● עמוד 2

פורת השבית הטלוויזיה השבתת מגן ● עמוד 24

ילדה נמחצה למוות במעלית ● עמוד 24

היום מסתיימת שנת הלימודים ● עמוד 24

קהלני „יקבל אלוף"

מאת אבי בניהו, כתבנו הצבאי

גיבור ישראל, תת־אלוף אביגדור קהלני מועמד לקבל דרגות אלוף ולהתמנות לתפקיד בכיר במערך השדה של צה"ל. על כך סוכם בימים האחרונים.

תא"ל קהלני, בן למשפחת השריון, פעל בתוך הצבא בחמש השנים האחרונות להוכחת צידקת טענותיו, בעניין כשלון כי־בוש מבצר הבופור במבצע „שלום הגליל" כאשר עמד בראש שיצנה במלחמה. לדברי מקורביו הודבק לו כתם שלא בצדק.

אביגדור קהלני נפצע קשה במלחמת ששת הימים כשנלחם עם חטיבה שבע באיזור רפיח. במלחמת יום הכיפורים נלחם כ־ מפקד גדוד בחטיבה שבע ברמת הגולן. במלחמה זו שיכל את אחיו עמנואל ואת גיסו. לאחר המלחמה עוטר קהלני באות הגבורה — העיטור הגבוה ביותר בישראל. בנו של קהלני, סגן־משנה דרור, סיים לפני כשבוע קורס קציני שריון והוא משרת כיום בחטיבה של אביו.

המעידה של הכס הקדוש

הסכמתו החזיזה של האפיפיור לקבל לביקור רשמי בוותיקן את קורט ולדהיים, היא אירוע חמור, המעורר שורה של מחשבות ואסוציאציות היסטוריות. יוחנן פאולוס ה־2 שבר בזאת חרם בלתי כתוב של כל מדינות העולם, שנועד לאותת לאוסטריה שפשעי מלחמת־העולם השנייה רובצים על כל מי שלקח חלק במכונת המוות הנאצית. בחרם על ולדהיים נשפט למעשה העם האוסטרי על סירובו לערוך חשבון־נפש של תקופת הכיבוש ושיתוף־הפעולה עם העם הגרמני. בביקור בן מדובר, אמור האפיפיור לנקות את ולדהיים ואת העם האוסטרי מן האשם הזה דווקא על־ידי הסמכות הרוחנית בעלת ההשפעה הרבה ביותר בעולם הנוצרי. יוחנן־פאולוס מצטיין עד כה בגישתו העממית, במגעו עם חוגים רחבים בעולם ובהתעלמותו מן הכוח השלטוני בארצות שונות, אבל עדיין לא ברור אם הכוח שצבר הוא גם בעל תוכן מוסרי.

נראה שבקביעת הפגישה הדריך את האפיפיור הרצון לעמוד מעל המחלוקות, במטרה לשמור על מעמדו הכלל־עולמי. ואולם בכך פגע במה שאנשי דת נוטים לעתים לשכוח — העקרון המוסרי עומד מעל עקרונות הדת ואמור להדריכם, ולא להיפך.

הזמנת ולדהיים מזכירה את סיפור התעלמותו הממושך של פיוס ה־12 מפשעי הנאצים, בעיקר כלפי העם היהודי. פיוס ה־12 סירב לנקוט עמדה בתקופת מלחמת־העולם השנייה, ובעקיפין תרם לקשר השתיקה העולמי בנושא ולגיטימציה הזמנית של פשעי הנאצים. רבים תולים את התעלמותו של האפיפיור אז באנטישמיות הסמויה והגלויה המאפיינת גורמים בכנסייה הקאתולית. ואולם, ביקורו הצפוי של ולדהיים בוותיקן מעיד על מקור נוסף לכך, והוא רצונה של הכנסייה לשמור על כוחה הפוליטי, ולהימנע ממחלוקות בתחומים שאינם דתיים מובהקים. פשעיו של ולדהיים אינם דווקא פשעים נגד העם היהודי, אלא נגד האנושות כולה. חבל שבתגובות הקשות על הביקור, בולטים דווקא גורמים יהודיים. מן הדין שהעולם הנוצרי דווקא ייצא נגד הביקור, ויאותת לאפיפיור שגם הכרעותיו בסמכות דתית צריכות לעמוד בקנה המידה העליון של השיפוט המוסרי.

בתגובה לצו בית־המשפט לחדש התחבורה — מזכירות „אגד" התפטרה

„כיוון שאין ביכולתה לחדש התנועה ואין ברצונה לגרום לביזיון ביהמ"ש" ● ביהמ"ש הוציא צו שני בעקבות „התרגיל" של ההנהלה

מאת יוסף שמי, כתבנו לענייני תחבורה

ביהמ"ש המחוזי בירושלים הוציא אתמול אחה"צ צו שני המורה לקואופרטיב „אגד" להפעיל את התחבורה הסדירה בכל הקווים. בתגובה לצו הראשון הודיע דובר „אגד" גדעון טלמור, כי המזכירות התפטרה, וזאת משום שבהעדר אמצעים אין באפשרות המזכירות להפעיל את האוטובוסים.

כיוון שאין הם רוצים להיות מואשמים בביזיון ביהמ"ש, החליטו כל חברי המזכירות ביחד להתפטר. פורמלית מנוהל הקואופרטיב ע"י חבר מנהל המונה 46 חברים. הצו של ביהמ"ש חל על הקואופרטיב. גם על חברי ההנהלה. אין לדעת כיצד הדבר יראה מבחינה משפטית, שכן לא נמסר על התפטרות מנהלי האגפים כגון אגף הכספים או אגף התנועה.

אתמול שוב שבתו אוטובוסים של אגד משעה 7.00 בערב. נוסף לקווים העירוניים הושבתו גם הקווים לפרברים למושבים ולקיבוצים.

משרד התחבורה הוציא צו המתיר לרכב פרטי, לטיוליות ואוטובוסים (סוף בעמוד 2)

שנתיים לנסיגה מלבנון ● רבין: איזור הבטחון הוכיח עצמו

המטרה — להעביר מירב האחריות לצד"ל

מאת אבי בניהו, כתבנו הצבאי

„באחרונה יש יותר סימנים ועובדות להגברת שיתוף הפעולה בין הארגון השיעי „חיזבאללה" לבין ארגון הפת"ח של יאסר ערפאת, בכל הקשור לפעילות נגד צה"ל וצד"ל באזור הבטחון" — אמר אתמול שר־הבטחון יצחק רבין בפגישה עם כתבים לענייני צבא לסיכום שנתיים לנסיגת צה"ל מלבנון.

שר־הבטחון סבור כי אין לצפות לרגיעה בלבנון, היות ומסתמן שם המשך הפעילות החבלנית בקואליציות שונות נגד אזור הבטחון וישראל. „אזור הבטחון הוכיח את עצמו בניגוד להערכות וספיקות באשר ליכולת צד"ל, בסיוע של צה"ל, לקיים אורח חיים תקין בדרום לבנון במושגים לבנוניים. צד"ל הוכיח יכולת קיום וביצוע משימות. כאשר היו במשך השנתיים עליות ומורדות תוך מאמץ לשיפור מתמיד שכלל הגברת הגיוס, אמון החיילים ונכונות למשימה" אמר רבין.

להעביר האחריות ללחאד

רבין מסר כי בבקעת הלבנון שוהים כיום 1,000 אירנים ממשמרות המהפכה העוסקים באמון ובהדרכת חיילי „חיזבאללה". יוסי פלד שהשתתף אף הוא במסיבת העתונאים מסר כי בשנה האחרונה יש פעילות יזומה עניפה של ישראל נגד מטרות מחבלים מכל האירגונים. להערכתו התבססות צבא דרום־לבנון תאפשר לצה"ל לצמצם את נוכחותו בדרום לבנון ולהעביר לידי הגנרל לחאד את מירב האחריות לגבי אזור הבטחון.

בסקרו את המצב הפנימי בלבנון אמר השר רבין כי ניתן לצפות היום בהתפתחות של מאבק סורי־איראני על ההגמוניה בעדה השיעית בלבנון תוך ניגוד מוחלט בין שתי השקפות על עתידה הפוליטי של לבנון. לדבריו האיראנים חותרים לרפובליקה אסלמית בלבנון ותומכים בארגון (סוף בעמוד 4)

בהיתקלות שנייה בתוך יממה

שלושה מחבלים נוספים נהרגו ברצועת הבטחון

הגיעו מבקעת הלבנון — שייכים לחיזבאללה

מאת יהודה צור, ואבי בניהו, כתבי „על המשמר"

3 מחבלים נוספים נהרגו אתמול לפנות בוקר בגבול הצפוני של רצועת הבטחון, (סוף בעמוד 2)

חוכמת זקנים/פקקים

ימים אלה, בהם אנו נעים בכבדות בפקקי הארץ, או מחכים לשווא לאוטובוס השובת, מזכירים את פסוקו של העיתונאי האמריקני ניל מקלרוי: „בעידן החלל יזדקק אדם לשעתיים לצורך מסע סביב העולם. שעה אחת לצורך הטיסה, והשעה השנייה כדי להגיע לשדה התעופה".

רוביק רוזנטל

ציורמצב

"על המשמר"

בשטח / משפט המפגש

פיקניק על ספסל קשה

חם היה אתמול, חם ומחניק באולם המשפטים הקטן והמכוער של בית משפט השלום ברמלה. על ספסל קטן בצד, סמוך לדלת, ישבו ארבעת הנאשמים, חברי משלחת השמאל שנסעו לרומניה. לצידם קהל הסקרנים הרב שהצטופף על ספסלי העץ הקשים. מספר צופים שלא מצאו מקום והתישבו על הריצפה ובמהלך המשפט יעיר להם השופט „עושי הפיקניק מתבקשים לתפוס מושב שהתפנה".

העד הראשון, מזכיר הממשלה אליקים רובינשטיין, מעורר התרגשות קלה החולפת מהר כשמתברר לקהל, כי כל מה שישמע מפיו הוא „איני יכול לדעת על כל מיליוני החלטות אש"ף שהתקבלו" וכי הוא מכיר את מבנה אש"ף באופן כללי. עוד יוסיף המזכיר, כי הוא נוהג על פי נוהג שהשתרש, שבתחומים שונים מזכיר הממשלה פועל גם מטעמו של רה"מ. השופט פוסל כמה משאלות הסנגורים ומודיע, כי את הנימוקים לכך יתן במועד אחר. עורך דין אביגדור פלדמן, אינו מוותר וטוען בפני השופט, כי אי אפשר לנהל משפט בעיניים עצומות כשהשופט אינו מנמק את החלטת הפסילה. השופט מקבל. „השאלה פסולה מחוסר רלוונטיות".

עורך דין פלדמן: „מדוע אינה רלוונטית?"

השופט: „אבקש להמשיך".

כשעתיים לאחר תחילת המשפט מוכרזת הפסקה. לא לפני שהשופט בייזר מחליט על המשך עדותו של איש שב"כ בדלתיים סגורות. מתברר, כי הדלתיים הסגורות לא נועדו כדי לחסום את שמיעת העדות, אלא כדי למנוע זיהוי אפשרי של ראש מחלקה בשב"כ. שבמהלך עדותו יצטייר כבעל גישה ראליסטית המכיר במציאות כפי שהיא.

איש מסתורין זה, שכונה לצורך עדותו „ראובן", ישב במהלך ההפסקה סמוך לעיתונאים, ואולם לא הותר לראותו, כדי שלא לפגוע בבטחון המדינה. כיוון שכך, ישבו העיתונאים במהלך כל הדיון המשפטי שקודם לנתינת העדות במהלך החקירה הראשית ובמהלך החקירה הנגדית, על הספסלים הקשים שבפרוזדור בית המשפט, כשהם מקיימים תורנות ביניהם, מי ילך לקנות שתייה ואוכל ומי ישמור על דלת בית המשפט כדי לא להפסיד ידיעות.

יאיר שטרן, מנהל מחלקת החדשות בטלוויזיה, שזומן אף הוא להעיד אתמול, ניסה בשעות הבוקר להעביר את הזמן בחצר בית המשפט בו קפחה השמש על הראש. כשנשבר, נכנס למסדרון. הביתה לא הירשו לו ללכת. השופט, הרי הודיע כי יום הדיונים יתארך. שטרן נשאר ואנחנו איתו. רק בשעות אחר הצהריים התברר, כי יאיר שטרן ייזומן להעיד ביום אחר, והתקשורת תאלץ להסתפק בפירורי מידע על הערות שניתנה בדלתיים סגורות.

המשפטן מ„אמנסטי", לורנס קרשין, משקיף בלא הגה במשפט אנשי משלחת השמאל הראשונה לרומניה. (צילום: [illegible])

זהבה מוזס

אזמל / ועידה בינ"ל

סיסמת־זיהוי מוסכמת

מה כל־כך אכפת לו, לנשיא טוגו שבאפריקה, מהוועידה הבין־לאומית לשלום במזרח־התיכון? מדוע התעקש הנשיא האפריקני על עניין שאין לו שום אינטרס ישיר לגביו?

משום ש„הוועידה הבין־לאומית לשלום" נכנסה ללקסיקון הפוליטי הבין לאומי כסיסמת זיהוי מוסכמת. מה זה סיסמת זיהוי? זהו מונח שבעזרתו מזדהים מנהיגי האומות זה כלפי זה לא ביחס לשאלות ספציפיות בפוליטיקה הבין־לאומית, אלא ביחס למיקומם הכללי על מפת העולם. מי שרוצה להתמקם בקרב מחנה „הטובים", על־פי מושגיו, צריך להעלות מס־שפתיים לרשימה מוגדרת ומוכרת מאוד של סיסמאות, כתנאי הכרח וככרטיס־כניסה למחנה זה.

„פירוק החמוש". „פירוז אירופה מנשק גרעיני". „התנגדות לטרור" ו„התנגדות לאפרטהייד", הן דוגמאות לסיסמאות זיהוי אחרות. מדינה שמצליחה לשבץ ולשלב סיסמאות־זיהוי ההולמות את האינטרס הלאומי שלה בלקסיקון הבין־לאומי — זוכה לכמה נקודות חשובות במאבקה הדיפלומטי. למשל: „זכות ההגדרה העצמית" היא אחת מסיסמאות הזיהוי שהצליחו מדינות ערב לשבץ בלקסיקון הבין־לאומי, כתשלום־מס הכרחי בשפתיים הכרוך בהקשר לסכסוך באזורנו.

מה עושה ממשלה נבונה כאשר סיסמת־זיהוי שנוגדת וסותרת את מדיניותה משתלבת בלקסיקון הבין־לאומי? ממשלה נבונה איננה מתנגדת לסיסמה, למושג, למונח — אלא היא מעניקה להם את המשמעות המתאימה לה, ומייחסת להם את המובן שהולם את מדיניותה. זאת מוכן לעשות, בתבונה רבה, שמעון פרס, לסיסמת הזיהוי „ועידה בין־לאומית לשלום". זאת בדיוק הוא מסרב לעשות, עדיין ולפי שעה, לסיסמת הזיהוי „זכות ההגדרה העצמית".

„הוועידה הבין־לאומית", מכל מקום, כאמצעי להשכנת שלום באזורנו — שוב איננה שנויה במחלוקות של „תתקיים" או „לא תתקיים" — אלא היא נושא למשמעויות אפשריות שונות שניתן להעניק לה. זה העיקר וזה הלקח שיכול היה יצחק שמיר ללמוד ממארחו בטוגו.

גדי יציב

רעל/ אסירי־ציון

ישוחרר טקאצ'נקו

גם להתבוננות עצמית מן הראוי שיושם גבול. אבל אצלנו נפרצו כנראה כל הסכרים. אנחנו כמהים כל־כך לקצת חמימות בין־לאומית, עד שכל איתות של מעין השלמה עם קיומנו, הופך אותנו לאסירי־תודה. מתרפסים כמעט.

אז מה משלחת קונסולארית סובייטית עומדת, אולי, להגיע ארצה? מה הבהלה הזו לפרוס שטיחים אדומים ולהריע בחצוצרות ממורקות? מדוע גולשת מיד במורד הלחי דמעה לחה של הכרת־תודה?

אדרבא, שיבואו. איש אינו מתנגד לכך. אבל את תמורת הביקור הזה אנחנו צריכים לגבות, ובמלואה. אם חפצה נפש הסובייטים לסייר בארץ הקודש, אהלן וסאהלן. אלא שקלף־מיקוח כזה אסור לו שיישמט מידינו. כן, בפעם המי יודע כמה, יהודי בריה"מ. והפעם לא סתם יהודים, אלא דרישה ספציפית ומוגדרת היטב: ממשלת ישראל תתנה את ביקור המשלחת הרוסית בכך, שבין יהודי בריה"מ שיורשו לעלות לאלתר ארצה יהיו גם טקאצ'נקו או סבוניס!

ותבוא עדנה לנבחרת הכדורסל שלנו. ותחזינה עינינו בשובה מהרה מ' לדרג א'. אז ייצאו בתולות במחול, גברים וטף יעלזו, והייתה שמחת בית־ישראל כשמחת היוונים וישכנו בטח ואין מחריד. ישוחרר אסיר ציון טקאצ'נקו ויאופשר איחוד משפחות למבקש היתר היציאה סבוניס! יחי ג'מצ'י! גם ברקוביץ עוד יכול לתרום.

לוד

קטלוג/ יצאו לאור השבוע

שירי רחל חדשים

סיפורת:

● נתן שחם: „רביעיית רוזנדורף"; עם עובד/ ספריה לעם; 13.40 ש"ח.

● אורלי קסטל־בלום: „לא רחוק ממרכז העיר"; עם עובד / פרוזה אחרת.

ילדים

● מאירה בייז: „אבישי וצביקה"; עם עובד; 16.40 ש"ח.

● יוסי בנאי: „האיש עם הסיפור בראש"; כנרת.

● יגאל לב: „תעלומת חותם הזהב"; כנרת.

שירה

● „לך ועליך — אהבת רחל ומיכאל"; שירים של רחל המשוררת שנכתבו ברוסית ורואים אור לראשונה; הקיבוץ המאוחד.

בשטח /הספרים שבזבל

„הכתר" של עם הספר

מסתבר שעם הספר לא תמיד מעריך את האות הכתובה ולא מתייחס בכבוד הראוי לספרים. גם הפועלים במפעלי הנייר בחדרה יודעים את הסוד הגלוי הזה ולא פעם אפשר לראות אותם מחטטים בערימות הנייר שמפרקות המשאיות בשטח המפעל, בחיפוש אחר מציאות. זמן טוב למצוא מציאות־ספרים בתוך הפסולת הוא בדרך־כלל לפני החגים, כאשר עקרות הבית מנקות את בתיהם ונוטות להתפטר מחפצים מעלים אבק. יש גם סיפורים עצובים של נפטרים שיורשיהם זורקים ספריות שלמות למכלי הנייר של הועד למען החייל.

לאחרונה נמסרו לדריו נברה, המזכ"ל „אמניר", ספרי רפואה בשפה הגרמנית מהמאה הקודמת, בעלי ערך מקצועי וספרותי רב. לפני כמה שנים הופתע לגלות עותק של מלחמת היהודים של יוסף פלביוס בהוצאה מיוחדת משנת 1830. את הספר מסר לארכאולוג יגאל ידין המנוח.

הוצאות ספרים שמנסות לחסל מלאי מצטבר במחסניהן זורקות את הספרים ואז ניתן למצוא בערימות פסולת הנייר כתבי בן־גוריון, שקספיר, דיקנס, מפות של כרטא וכרכי אנציקלופדיות העברית ובריטניקה. הזוכים במציאות הם בדרך כלל הפועלים המפרקים את הפסולת.

דריו נברה מעביר את הספרים לספריות ניידות של צה"ל, מחלקות ילדים בבית־חולים ומתנ"סים. אחד הספרים הפופולריים ביותר בזבל הוא ספר הטלפון. מאות טונות של ספרי טלפון מגיעים לאחרי פריקת הנייר בחדרה ותל־אביב. מבין הערימות נשלפים לא־פעם ספרי תפילה וקודש. ונציגי „חברה־קדישא" מוזמנים לאספם ועורכים להם קבורה כנהוג לפי ההלכה. בתקופת מלחמת יום הכיפורים, נזכר דריו, דאג מישהו מאורה"כ לבדר את חילינו בחזית ושלח קונטנרים מלאים בחוברות „פנטהאוז" ו„פלייבוי".

קצין חינוך ראשי לצה"ל לא התיר לפרוק את הארגזים והם הגיעו לאתר בחדרה. שמעה של התכולה הכחולה פשטה כמו אש במפעל ותוך דקות לא נותרו חוברות לגריסה.

נברה — איש אוהב ספר — מיצר על התופעה: „הייתי מעדיף שאנשים לא יזרקו ספרים. הכל שנאבד את הכתר של עם הספר."

ניצה דימון

אח"מ / בוריס בקר

המחבט חלק מגופו

אם בוריס בקר הוא כבר מיליונר אחד הצעירים שבין בעלי־המאה, מדוע שמשהו מזה לא יידבק גם באיש שעזר להפוך אותו לכוכב טניס? כך אמר לעצמו גינטר בוש, מאמנו לשעבר, ומיהר לפרסם ספר, הנקרא „בוריס". בו הוא מגולל את סיפורו של הגרמני הצעיר והטמפרמנטי. בוש החל לאמנו, יחד עם שלושה טניסאים צעירים אחרים, בשנת 1982.

„אמרו לי שלא כדאי לי להתעסק איתו," הוא כותב. „הוא לא מסוג הילדים שהורים, או מדריכי טניס, ששים לגדל...". בקר, ממשיך בוש ומספר, ניחן במזג סוער עד משתולל. „בגיל 14, ניפץ בזעם את מחבט הטניס שלו וזו הייתה פעם ראשונה, בשורה ארוכה של תקריות דומות. מספר בוש." חוץ מזה שהילד הרס מחבט יקר, הוא גם יילל ובכה. „זה היה בכי נורא," כותב בוש. „הוא קרע את חולצתו והשליך חפצים שונים בחדרי ההלבשה. הוא בכה, לא משום שהצטער על הפסדו, אלא משום ששנא את עצמו לאחר כל משחק שהפסיד. הוא שבר את המחבט כדי להעניש את עצמו. המחבט, לגביו, הוא חלק מגופו."

ועם הספר הזה, רוצה גם גינטר בוש להיכנס, בעזרת השם (של בקר, כמובן) לרשימת המליונרים.

עומר ניר

מדף/מתח

קשה לעיכול

דורית לסינג: „הטרוריסטית הטובה"; מאנגלית: נעמי כרמלן; ספריית מעריב 1987.

לסינג מתייחסת לגיבורי ספרה כמו מנדלי מוכר ספרים לגיבוריו: אין היא אוהבת אותם. ההבדל ביניהם הוא, שמנדלי מוכר ספרים משתמש בהומור וסאטירה לתפוס את תשומת־לב הקורא, דורית לסינג לא. לכן הספר דורש קריאה קפדנית ועיכולו קשה (בהחלט לא מומלץ לקראו ליד תינוק משווע לתשומת־לב, למשל).

אישית, אני מקווה שספר זה לא ייקרא כמסמך סוציולוגי אובייקטיבי. מלחמות המעמדות המוצגת בספר, ללא ספק אינה נותנת קרדיט רב למעמד התחתון או לנפולת המעמד הבינוני. אם יש היכן שהוא קורס לסקס באנגליה, אני מקווה שלא יבחרו בספר זה לתוכנית הלימודים. הספר מציג את גיבוריו במעוות גם בתחום זה. טלידה מיחסי מין, יחסים הומוסכסואליים ויחסי תלות חולניים בונים את עולמם. התייחסויות בודדות למין הטרוסקסואלי מובאות גם הן מנקודת־מבט לא אוהדת. בשורה טובה לכל אלה שקראו בעבר ספרים של דורית לסינג. עם כל הקושי בקריאה, ספר זה עדיין קריא יותר מספר קודם („מחברות הזהב", עם עובד, 1962). אולי הספר הבא יהיה ספר מתח אמיתי?

על גב הספר כותבת ההוצאה שהספר הוא „רומאן בעל עוצמה אדירה". מי שלא צריך „למכור" את הספר יוכל אולי לסכם: ספר מעניין, שווה את זמן קריאתו. מרתק? לאו דווקא.

משה אופנהיימר

עורך „עמוד אחורי": אפי לנדאו

בסיוני: אם נחמיץ הוועידה הבי"ל — לא יסלחו לנו הדורות הבאים

"זוהי הזדמנות פז לפתור הבעייה הפלשתינית – ואש"ף הוא נציגם"

מאת שלי יחימוביץ, כתבת "על המשמר"

שגריר מצרים בישראל מוחמד בסיוני, אומר כי אם לא תמומש ההזדמנות של ועידה בינלאומית, לא יסלחו לנו הדורות הבאים. בסיוני דיבר במסיבת עתונאים באוניברסיטת בן-גוריון. הוא אמר כי הוא מקווה לשיתוף פעולה בין מצרים לבין אוניברסיטת בן-גוריון בנושאי חקלאות מדברית.

בסיוני אמר: "איננו מתערבים במחלוקות פנימיות, אולם השקפתנו היא שוועידה בינלאומית היא הזדמנות פז לפתור את הבעייה הפלשתינית. אנו חוששים שאם לא ננצל הזדמנות זו יקפא תהליך השלום לזמן ארוך-ארוך והדור הבא לא יסלח לנו על כך".

אש"ף — הנציג היחיד

על אש"ף אמר בסיוני, כי הוא הנציג היחיד של העם הפלשתיני. וכדי לפתור את הבעייה הפלשתינית צריך לדבר עם נציגי הפלשתינים, שהם אש"ף. "אינך יכול לבחור עם מי תדבר. אינך יכול לבחור עם מי תשא ותתן".

על הסחבת במתן הפיצויים למשפחות הנרצחים בראס-בורקה, אמר בסיוני, כי ממשלת מצרים הבהירה מהתחלה כי מתן פיצויים הוא צעד שבסמכות בית-המשפט המצרי בלבד. בסיוני אמר כי בעת נמצאים עורכי-דין ישראלים במצרים והם מטפלים בעניין. לדבריו, לאחר שהורשע הרוצח, אין שום ספק שייעשה צדק מלא עם המשפחות. "אני בטוח במאה אחוז שיקבלו את מה שמגיע להם" אמר.

מגעים עם בריה"מ

בסיוני אישר כי מצרים מקיימת שיחות ומגעים עם בריה"מ. הוא אמר כי מובארק שואף לכונן יחסים טובים עם כל המדינות, משום שיש לו אסטרטגיה של שלום. רק סוריה, לוב ודרום תימן אינן ביחסי שלום עם מצרים, אמר בסיוני. הוא אמר כי אי-אפשר להתעלם ממעצמה כמו בריה"מ. עם זאת הבטיח כי קשרים דיפלומאטיים בין בריה"מ ומצרים, לא יבואו על חשבון יחסים עם ארצות אחרות, כמו, למשל, ארה"ב.

שר הבטחון נגד עצומות של חיילים

שר הבטחון יצחק רבין אמר, כי פירסום עצומות על-ידי חיילים היא תופעה חמורה ביותר, וצה"ל אינו עוסק בפוליטיקה.

בתגובה לעצומות שפירסמו חיילי מילואים ששירתו בדהיישה אמר רבין כי אין מקום להתייחס לא בעצומות ולא בעת שירות במדים, לשום נושא פוליטי. על צה"ל לבצע תפקידים המוטלים על-ידי הממשלה.

השר רבין ביקש מהרמטכ"ל לטפל בעניין, ואם צריך גם לנקוט באמצעים כנגד החיילים שמופיעים כחיילים בעד עמדה שאינה נוגעת לתפקידם כאנשי צבא.

שר-הבטחון יצחק רבין שוחח עם כתבים בתום סעודת סיום קורס מוניציפלי בו השתתפו ראשי הרשויות ונכבדים מחבל עזה, שנערכה במלון "מגדל הכנסת" בירושלים. (עתים)

המשכים

ההסתדרות מבטיחה

(המשך מעמוד ראשון)

דוראי וחבריו כי נוכח שיעורי האינפלאציה הנמוכה והיציבות במשק, אין להעלות את השכר, דבר שיגרור אחריו הידרדרות במצב.

השינוי היחיד בעמדת האוצר מתייחס לתביעת ההסתדרות לפתור את בעיית השחיקה בגימלאות של הפנסיונרים בשירות המדינה. המע־סיקים קבעו כי השחיקה איננה אחידה והם ביקשו שהות לבדוק את הנושא.

מזכירי האיגודים המקצועיים הדגישו כי הם רואים בתיקון השכר התחילי בשירות הציבורי, האמור להגיע לרמה של חמישים אחוזים מהשכר הממוצע במשק, יעד מועדף וציינו כי יש מקום לבדוק הצעות ונוסחאות שונות, העשויים להתקבל על דעת הצדדים מבלי לערער את מערכת השכר בשירות הציבורי.

הכנות למאבק

הכרפלד הבהיר כי האגף והאי־גודים המקצועיים יתחילו בהכנות מעשיות למאבק אירגוני אשר מימושו יושפע מהתקדמות אפשרית במו"מ או מהמשך הקיפאון.

מפגישת אתמול נעדר מזכ"ל הסתדרות עובדי המדינה ראובן בן־עמי, וזאת לאחר שהמזכירות הא־רצית של הסתדרותו החליטה על פרישה מצוות המו"מ, נוכח העמדות המעורפלות של האגף לאיגוד המקצועי. מזכיר איגוד המיקרוביו־לוגים, אשר גולדשלגר, הודיע אמש, כי אם התביעות היחודיות של איגודו לא יתקבלו, גם הוא ינטוש את שולחן הדיונים.

שחיקת הפנסיות

חבר מזכירות הסתדרות עובדי המדינה אהרון הנדלמן, המחזיק בתיק הגימלאים, אמר אמש כי התנהגות המעסיקים הציבוריים ומשרד האוצר הינה עזות־מצח וביזיון כלפי צוות המו"מ מטעם ההסתדרות. משום שזה למעלה משלושה חודשים שמשרד האוצר נתן את הבטחתו ללמוד ולבדוק את שחיקת הפנסיות המוענקות לגימ־לאים פורשי שירות המדינה.

שמאי תוקף קיסר

ראש סיעת הליכוד בהסתדרות ח"כ יעקב שמאי, אמר אתמול כי "ההסתדרות הפכה להיות נמר של נייר. היא מנסה להפחיד את כולם, אך מצליחה להפחיד רק את עצמה וליצור פירוד בתוך שורותיה. יש לי ספק אם מזכ"ל ההסתדרות יודע בכלל מה הוא רוצה להשיג במו"מ על הסכם השכר. המדיניות שהוא מציג מבולבלת ומעורפלת ללא תכלית כלשהי", אמר.

ניסים: איומים על היציבות

"קיימים איומים על היציבות מצד התקציב ומצד השכר" אמר אתמול שר-האוצר משה ניסים בהרצאה בפני אנשי אגף התקציבים באוצר שהתכנסו לימי עיון בקיבוץ שפיים.

ניסים קרא לאנשי האגף "להיות ערניים כלפי כל הוצאה בתקציב, קטנה כגדולה". שר האוצר הוסיף כי מול שנה שהסתיימה בעודף תקציבי, "יש חשש שהשנה תסתיים בגרעון עם כל המשתמע מכך ליציבות המשק ולהבראתו". באשר להסכמי השכר אמר ניסים, כי הסכם השכר שנחתם אשתקד היה מיועד לשנתיים אך ההסתדרות ביקשה שתוקפו יהיה רק לשנה, כי לא היתה בטוחה שיציבות המשק תימשך. "עכשיו שהיציבות לא רק נמשכת אלא מתבססת, יהיה מצער אם ידרשו תוספת שכר גלובאלית אשר תערער את היציבות". אמר ניסים והוסיף גם שהשכר עלה במשך השנה האחרונה בכ־30%.

שלושה מחבלים

(המשך מעמוד ראשון)

בפעם השנייה בתוך יממה, בהיתקלות עם כוח צה"ל.

התקרית היתה באיזור חצביה בגזרה המזרחית.

חיילי צה"ל זיהו את המחבלים והסתערו עליהם תוך פתיחה באש. בסריקות שנערכו נתגלו נשקם האישי ואמצעי לחימה רבים. המחבלים הגיעו מבקעת הלבנון והם משתייכים לאירגון השיעי חיזבאללה.

עפ"י אמצעי הלחימה שנמצאו במקום מעריכים שכוונת המחבלים היתה לפגוע בכוחות צה"ל וצד"ל הנמצאים באיזור.

יום לפני כן נהרגו 3 מחבלים אחרים בגזרה המרכזית, מול הכפר כבריחה.

גורמים בדרום לבנון מסרו לכתבנו שמראשית השנה נהרגו 130 מחבלים בהתקלויות עם כוחות צה"ל וצד"ל באיזור. גורמים בדרום לבנון הדגישו שהפעולות האחרונות נעשות במסגרת פעולות יזומות שעורך צה"ל כדי למנוע חדירות מחבלים.

"להתפעל מהחיילים"

אלוף פיקוד הצפון, יוסי פלד, אמר אתמול בפגישה עם כתבים צבאיים כי במשימת הגנת ישובי הצפון עוסקים אלפי חיילים שמרביתם פרוסים לאורך קו הגבול הבינלאומי. "צריך להתפעל מהחיי־לים הללו בני ה־18 המבצעים את פעילות הבטחון השוטפת הקשה והשוחקת. אם ישובי הצפון מרגי־שים כיום בטחון סביר, אזי זה בזכות הנוער הזה" אמר האלוף פלד.

בתגובה לצו ביהמ"ש

(המשך מעמוד ראשון)

פרטיים, להסיע נוסעים בקווי "אגד" לפי התעריף שנקבע בראשית השבוע עת החלו השבושים בקווי אגד.

לבקשת המועצה לצרכנות

צו מניעה זמני, הצו הראשון האוסר על "אגד" להשבית את התחבורה הציבורית, הוצא כבית המישפט המחוזי בירושלים, במעמד צד אחד. הצו הוצא לבקשת המועצה הישראלית לצרכנות בירושלים.

נשיא בית המשפט המחוזי בירושלים, השופט יהודה וייס הוציא אמש צו מניעה נוסף נגד חברת "אגד". הצו מורה לחברת "אגד" להימנע מכל מעשה או מחדל, שיביא להפסקת השירותים ש"אגד" מעניק לציבור.

במועצה הישראלית לצרכנות הוחלט לפנות ביום ו' לבית המשפט המחוזי בירושלים, בהליך של בזיון בית משפט, נגד חברת "אגד". המועצה תדרוש היום מבית המשפט לאכוף בקנס של 10 אלפים ש"ח, כל אחד מחברי "אגד", על כל יום בו ימשיכו בשיבושי התחבורה. (עתים)

בטקס החתימה על משדרי "קול אמריקה"

רייגן: תודיעו לי אם תזדקקו לסרטים ישנים

מאת דליה רפאל, כתבתנו בארה"ב

וואשינגטון. — בנוכחות הנשיא רייגן, ראש צוות הבית-הלבן בייקר והיועץ לבטחון לאומי קרלוצ'י, נחתם אתמול בבית הלבן הסכם על הקמת תחנת המשדרים של "קול אמריקה" בישראל.

הנשיא בירך את הנושאים ונותנים משני הצדדים ואמר, כי: "ארה"ב אסירת תודה לממשלת-ישראל על האתר בערבה". רייגן הזכיר גם את אמנון רובינשטיין, כשהוא מגלה חוסר עידכון בהתרחשויות המיניסטריאליות האחרונות בישראל. הנשיא אמר, שתחנת המימסר תסייע בהעברת תמונה ברורה של ארה"ב ופרשנות מאוזנת על פני תבל כולה.

חוץ מעברית ויידיש

בשם ממשלת ישראל בירך השר יעקובי, שהדגיש שיש בחתימת ההסכם ובמפעל המשותף, משום צעד חשוב בקידום שיתוף הפעולה והידידות בין ארה"ב וישראל. יעקבי אמר לעיתונאים ישראלים בוואשינגטון, כי עלות הפרוייקט תגיע לכ־300 מיליון דולר, מתוכם לפחות 150 מיליון דולר יוקדשו לרכישת מוצרים ושירותים בארץ. עוד סיפר, שהתחנה תשדר בכל השפות חוץ מעברית ויידיש, על מנת שלא "ליצור תחרות ל"קול ישראל". הקמת התחנה תארך חמש שנים והמימשל האמריקני ישא בכל ההוצאות.

כשפנה לעזוב את האולם קרא הנשיא אל עבר החותמים: "תודיעו לי אם תזדקקו לסרטים ישנים"...

הילדים (ולא השוטרים) צדקו: ניסיון החטיפה בחיפה — מעשה קונדס של צעירים יהודים

מאת יואב אביב, כתבנו בחיפה

נסיון חטיפת הילד בן ה־9 מחיפה, שהיה לפני שלושה ימים והעסיק את כוחות המשטרה וכוחות הבטחון, היה מעשה קונדס של שלושה צעירים יהודים בני כ־18 שנה. כך הוברר אתמול, כשצעיר מהקבוצה הגיע למטה משטרת מרחב חיפה וסיפר לחוקרים כי המדובר במעשה קונדס.

בחקירתו במשטרה סיפר הצעיר כי הוא וחבריו החליטו לחטוף את הילד כמעשה קונדס, אולם משראו איזו בהלה קמה בעקבות נסיון החטיפה, החליטו לגלות את האמת המסתתרת מאחורי נסיון החטיפה.

הילדים (ולא השוטרים) צדקו

חוקרי משטרת מרחב חיפה אימתו את גירסתו של הצעיר, ועסקו בחקירתו משך כל צהרי יום אתמול.

כזכור, פורסמה אתמול הידיעה בעתוננו ובה צויין כי בעדות הילדים נאמר שזהות החוטפים היתה יהודית למרות הניגוד לגירסת המשטרה, שאמרה כי הרקע הוא כנראה חבלני.

מתחדש הדיון על "הלביא" — אכזבה בצה"ל מהשרים

מאת אבי בניהו, כתבנו הצבאי

הממשלה תחדש ביום ראשון, במסגרת ישיבתה השבועית, את הדיון על עתיד פרוייקט "הלביא". הדיון שייפתח בצהריים ויימשך מספר שעות, יוקדש ברובו להתייחסות השרים לחלופת צה"ל, כפי שהוצגה על-ידי הרמטכ"ל וראשי הצבא. ככל הנראה יידרשו עוד שתי ישיבות מלאות, כדי לסיים את סבב ההתייחסות של כלל שרי הממשלה לנושא. ערב הדיון הקרוב התבטא מקור צבאי בכיר באוזני כתבנו בפסימיות רבה, בכל הנוגע לסיכויים שהממשלה תחליט לבטל את הפרוייקט.

המקור הצבאי סבור כי הדבר תלוי הרבה בדברים שישמיע שר-הבטחון בנעילת הדיון. "מצפים ממנו בצה"ל שיבטא את העמדה הברורה של חיל האוויר והצבא כפי שהוא מיטיב להכירה" אמר המקור.

יתכן שהיחסים עם גבון או גיניאה ייחודשו במסעו הנוכחי של שמיר

מאת שליחנו המיוחד בליבריה

מונרוביה.— בהגיע ראש הממשלה שמיר לתחנתו השלישית במסעו האפריקני, האיצו עוזריו את המגעים עם ממשלות אחרות באיזור, במאמץ לשכנע לפחות מדינה נוספת אחת לחדש את היחסים עם ישראל. עוד בעת מסעו הנוכחי של שמיר.

מקורות בפמלייתו רמזו, כי יתכן שמדינה חמישית — גבון ממרכז אפריקה או גיניאה המשוונית — יתוספו למסע שמיר ביום ראשון ויאריכו ביום אחד את שהייתו ביבשת השחורה.

שמיר עצמו אמר לעיתונאים המלווים אותו, כי הוא משתוקק לחדש יחסים עם שתי המדינות הגדולות הדוברות אנגלית ביבשת, ניגריה וקניה. לדעתו, קרובה מטרה זו להשגה.

בואו של שמיר למונרוביה בירת ליבריה היה שונה מהגעתו לטוגו ולקאמרון שקדמו לה, בעיקר מבחינת הנוכחות המאסיבית של משמרות הבטחון לאורך הדרך בין נמל התעופה לעיר.

חיילים רבים נשאו מקלעי עוזי ולבשו מדים מתוצרת ישראל. בארמון הנשיאות ביקש הנשיא סמואל דו — שנטל את השלטון במדינה בהפיכה עקובה מדם לפני שבע שנים — הרחבת הסיוע הישראלי לארצו, מלל במישור הצבאי.

ביום השנה לפטירת חברתנו היקרה
צפורה שולובצקי הולצהקר
נקיים אזכרה לזיכרה
ביום שני, כ"ה סיון, 22.6.87, בשעה 16.00
המשפחה
וקיבוץ נגבה

ביתנו שרוי באבל חברתנו היקרה
מאשה שמאלי
נפטרה
ההלוויה תתקיים היום, יום ששי, 19.6.87, בשעה 14.00
בית כפר מסריק
והמשפחה

במלאת שנה לפטירת בתנו
רותי אוריון (שדמי) ז"ל
נעלה לקברה בבית העלמין של הקיבוץ
ביום שני, 22.6.87, בשעה 15.00
קיבוץ גבעת-עוז
והמשפחה

"על המשמר" עתון יומי
המו"ל: עתון וספר בע"מ
עיתון מפלגת הפועלים המאוחדת
עורך ראשי: סבר פלוצקר
עורך משנה: ישראל זמיר
מרכז המערכת: רוביק רוזנטל
המערכת והמנהלה: רח' חומה ומגדל 2, תל-אביב טל. 378833
חשבון בבנק הדואר 3—43360—4
המען למכתבים: שירות שק-דואר נעול ת"א 61999
"AL-HAMISHMAR"
(The Daily Guardian) 2, Choma Umigdal St. Tel-Aviv 67771 Phone: 378833 Telex: 341652
סניפים: ירושלים 94622 רח' בן־יהודה 2, בניין סנסור הדרים 102—121, טל' 3—233161. המען למכתבים: ת"ד 1216 ירושלים 91008. חיפה: 33134 רח' מבנור 17, טל' 673673. המען למכתבים: ת"ד 4007 חיפה 31040.

גבר הזעם ביהדות העולם: הוותיקאן מבהיר שוואלדהיים ניצל "הזמנה פתוחה"

"האפיפיור אינו מזמין ראשי מדינות, ואלדהיים הציג הזמנה משנת 1983 לפרעון", נאמר בהודעת הוותיקאן" □ משרד החוץ מגנה הביקור הצפוי □ אחד מראשי הקונגרס היהודי העולמי: זוהי טרגדיה לוותיקאן ויום עצוב ליהדות העולם

מאת אהרון ניר, כתבנו באיטליה, יוסף גלילי, כתב "על המשמר" וסוכנויות הידיעות

רומא. — שער הארד של הוותיקן יהיה ראשון במדינות אירופה, שייפתח לפני קורט ואלדהיים המנודה. דובר הוותיקן מסר בהודעה קצרה וקרירה בת 4 שורות, את דבר הביקור ב־25 ביוני.

עם זאת מכחישים חוגי הוותיקן צנזר שיגור הזמנה לנשיא אוסטריה. "האפיפיור אינו מזמין אף פעם ראשי מדינה לביקורים רשמיים או פרטיים. זה קרה רק פעם אחת בלבד, כאשר יוחנן פאולוס השני הזמין את סנדרו פרטיני, נשיא איטליה לשעבר, לארוחת צהריים, אולם היה מדובר במקרה מיוחד במינו".

אין איפוא אמת בהודעת שר-החוץ האוסטרי, אלויס מוק, שההז־מנה היתה ביוזמת הוותיקן. דובר הכס הקדוש הבהיר, כי לוולדהיים היתה למעשה "הזמנה פתוחה", ללא תאריך קבוע מראש, מאז ביקור האפיפיור בווינה משנת 1983. המחאה שוולדהיים החליט כעת, כצר לו, להציג לפרעון.

רומא מתנערת

בחוגי הממשלה האיטלקית מעורר הביקור מבוכה והתרוצצות בין נשיאות המדינה, ראשות הממשלה ומשרד החוץ. כל אחד מהגורמים מעביר את הכדור למגרשו של השני. איטליה מעוניינת אמנם ביחסים טובים עם אוסטריה, שבעזרתה היא רוצה למתן את הגל הלאומני-טרוריסטי האנטי־איטלקי, המשתולל בשבועות האחרונים בחבל הצפוני שלה — בטירול הדרומית. אולם אין היא יכולה להרשות לעצמה לנהוג בטקסיות כלפי האורח הבלתי-רצוי באירופה כולה. אחרי היסוסים רבים החליטה הממשלה להעביר את הביקור לטיפולו האקסקלוסיבי של הוותיקן. דובר נשיאות המדינה הודיע, שאין הנשיא קוסיגה רואה עצמו מחוייב למחוות נימוסין כלפי ראש מדינה זרה, שביקורו נערך מחוץ לאיטליה. משרד החוץ האיטלקי מצטדק, שבמצב הנוכחי אחרי בחירות וממשלת מעבר, אין נערכים ביקורים של ראשי מדינה. דובר ראש הממשלה הודיע חד וחלק, שמעתה ואילך לא יחייבו ביקורי ראשי מדינה בוותיקן את

(המשך בעמוד 22)

מחאה לנציג הוותיקן בירושלים

משלחות של ההסתדרות הציונית העולמית והקונגרס היהודי העולמי ניסתה אתמול להגיש מחאה לנציג הוותיקן בירושלים, נוכח החלטת הוותיקן להזמין את נשיא אוסטריה קורט ולדהיים לפגישה רשמית עם האפיפיור.

היה זה בעקבות החלטת הוועד הפועל הציוני, שהוגשה על-ידי חבר ההנהלה הציונית קלמן סולטניק מארה"ב. המגנה את החלטת הוותיקן ותובעת לבטלה.

למרות שנראו דמויות בבניין ונשמעו קולות, הדלתות נשארו נעולות. כעבור רבע שעה יצאה מנהלת לשכת נציג הוותיקן כדלת צדדית והודיעה לחברי המשלחת, כי נציג הוותיקן אינו נוהג להיפגש עם משלחות וביקשה להעביר את המחאה בכתב.

10 אשרות תיירים הונפקו לחברי המשלחת הסובייטית שתגיע לישראל

מאת דליה שחורי, כתבתנו המדינית

שגרירות הולנד במוסקווה, המייצגת שם את האינטרסים של ישראל, סיפקה שלשום 10 אשרות תייר לחברי המשלחת הקונסולרית הסובייטית העומדת להגיע לישראל. האשרות מאפשרות כניסה רב-פעמית לישראל בתוך תקופה של שלושה חודשים. שגרירות הולנד הנפיקה את האשרות עם קבלת הפנייה הסובייטית, על־פי היתר עקרוני שהיה בידה מטעם משרד החוץ הישראלי.

אתמול הודיעה הולנד לישראל על הנפקת האשרות. ההודעה התקבלה בירושלים טלפונית משני מקורות: שגרירות ישראל באמס־טרדם ושגרירות הולנד בתל-אביב. אחד מחברי המשלחת הסובייטית הקונסולרית עוסק על-פי תפקידו בעניינים מדיניים.

בירושלים לא ידוע מתי תגיע המשלחת לישראל וכמה זמן תשהה כאן. ראש מחלקת ההסברה במשרד החוץ הסובייטי גנאדי גראסימוב הודיע ביום ג' השבוע במסיבת עתונאים, כי המשלחת תבוא לישראל במחצית הראשונה של יולי וכי בראשה יעמוד סמנכ"ל המחלקה הקונסולרית במשרד החוץ יבגני אנ־טונוב.

יצויין, כי ההוראה שהועברה לשגרירות הולנד בבריה"מ, להנפיק אשרות כניסה ישראליות למשלחת קונסולרית סובייטית ברגע שתהיה פנייה בעניין זה — נשלחה לפני כחודש וחצי, לאחר דיונים שהתקיימו בירושלים בין משרד החוץ ומשרד ראש הממשלה. בריה"מ הבהירה, במגעים עמה, כי לא תסכים להתניית או לקשירת בואה של משלחת קונסולרית סובייטית לישראל, בשיגורה של משלחת ישראלית מקבילה למוסקווה ועליו הוחלט בירושלים "לרדת" מן ההתניה. זאת בעקבות הדיאלוג החיובי שהתפתח בחודשים האחרונים בין בריה"מ וישראל.

ביקור גומלין

יצויין, כי ישראל לא ויתרה על עצם רצונה לשגר משלחת קונסולרית לבריה"מ. נראה, כי עתה ימתינו לבוא המשלחת הסובייטית לישראל ולאחר-מכן תפנה ישראל לבריה"מ בבקשה להנפיק אשרות כניסה למשלחת קונסולרית ישראלית.

דובר משרד החוץ ביטא אתמול גישה זו כאשר אמר, כי "טרם נתקבלה החלטה בישראל אם לשלוח משלחת קונסולרית לבריה"מ. כשהחלטה תתקבל, אנו מעריכים ומצפים, שהסובייטים יעניקו את האשרות". הודעה זו תואמה גם עם מנכ"ל משרד ראש הממשלה יוסי בן-אהרון.

הפעם לא הפתיעו אותם

טייס אמריקני תנחית אתמול מטוס חד־מנועי בנמל התעופה של מוסקווה, לאחר טיסה מוושינגטון כדי לציין את יום השנה ה־50 לטיסה של טייס סובייטי לארה"ב. סוכנות הידיעות טא"ס מסרה כי מיליארדר הארמון, 63, שני מימין, נתקבל בנמל התעופה שרמטייאבו על־ידי בנו (שני משמאל) ונכדו (מימין) של ואלרי שקאלוב, שטס ב־1937 לארה"ב דרך הקטב הצפוני.

מסורבי העליה – בני משפחת בראיילובסקי בביתם במוסקווה

צור: בריה"מ עלולה לסגת ממדיניותה הנוכחית ולצמצם מימדי העלייה

מאת י. גלילי, כתב "על המשמר"

"על ממשלת ישראל ושליחיה, הנפגשים עם נציגי בריה"מ ומנהיגיה, להתמקד בתביעה רסטלית לשחרר את משפחת ויקטור ואירנה בראיילובסקי, מסורבי עלייה זה 15 שנה" — תביעה זו הועלתה בכנס הזדהות עם המשפחה, שנערך בבית התק"ם אתמול בתל-אביב, במסגרת פעולות האימוץ של מסורבי עלייה על ידי קיבוצי התק"ם.

הכנס אורגן על ידי קיבוץ יפתח. בו ויקטור ואירנה נתקבלו כחברים לכשיגיעו לארץ.

שר הקליטה יעקב צור אמר, כי הוא שותף להערכה, שיש סכנה של נסיגה במדיניות בריה"מ לגבי עליית יהודים המונית, ועל כן יש להגביר את המאבק ואת הלחץ על מנהיגי בריה"מ, באמצעות ממשל ארה"ב ומנהיגי המערב. השר בירך את קיבוץ יפתח וקיבוצים אחרים שהפכו את המאבק להזדהות אישית עם משפחות מסורבי עליה — דבר הנותן תקווה כי אכן יש סיכוי להצליח.

מזכ"ל התק"ם אהרון ידלין אמר, כי ישובי התק"ם יצטרפו לעצומה למען משפחת בראיילובסקי.

השופטת ביקשה מהתביעה במשפט "נוטעי עצי הזית" לבדוק מחדש הטענות

מאת שלמה סלוצקי

בפעם השניה במהלך המשפט קראה השופטת מרים נאור לתביעה לבדוק היטב את טענותיה, בתביעה נגד קבוצה של ישראלים ופלשתינאים המואשמים בהשגת גבול, בנטיעת עצים לא חוקית בשטח שתושבי הכפר קטנה שבשטח ההפקר, ומדינת-ישראל, טוענים לבעלות עליו.

כפי שדווח כאן לפני כחודש, בעת תחילת המשפט, מדובר באישום נגד שלושה ישראלים: עמוס גבירץ, עמוס וולף ואהוד שפיגל, שיחד עם 13 פלשתינאים מהכפר קטנה, נטעו בהפגנה מספר עצי זית בט"ו בשבט אשתקד (1986) בשטח המריבה.

בדיון שנערך אתמול הועלו בבית-משפט השלום בירושלים, שאלות בעלות חשיבות תקדימית במשפט הישראלי.

עורך-הדין נתן לם, סניגורו של אהוד שפיגל, העלה כשאלה מקדמית לפני הדיון על האשמות, את שאלת המקום שבו התרחשו האירועים. לטענתו נטיעת העצים — ועקירתם שבועיים לפני כן — בוצעו בשטח ההפקר, על אדמות שבבעלות בני הכפר קטנה, ומכאן שאין לבית-משפט השלום סמכות לדון באישום. שנית, טען עו"ד לם, שאם מדובר אכן בשטח הפקר כפי שמראות מפות שברשותו, וכן כאלה שהוצאו על-ידי מדינת-ישראל באגף המדידות הממשלתי ב־1958 וב־1964 ואף באלו אשר הוצגו על-ידי התביעה עצמה לצורך האשמה, אזי שאין אפשרות להסיג את גבולה ומכאן שהאשמות הן האשמות שווא ויש לבטלן. לצורך בירור שאלה זו, שהוגדרה כ"השאלה הטריטוריאלית" ביקש עו"ד נתן לם שהסכמי רודוס והמפות הנלוות לו, יוצגו. השופטת נאור אישרה את הבקשה במקום וטפנה אותה לתביעה. נקודה נוספת שתועלה: אם בקרקע ציבורית מדובר, אזי לא היתה הסגת גבול כלשהי, ואם בשטח פרטי בבעלות בני קטנה מדובר, אזי המפגינים הוזמנו על-ידם ומכאן, שוב אין כאן הסגת גבול, כפי שטען באוזני כתב "על המשמר" עו"ד לם.

ח"כ לין: הכשלונות בחברות ממשלתיות וציבוריות עלו למשק 10 מיליארד ד'

מאת אורי נחשון, כתבנו הכלכלי בת"א ועתים

היקף הנזקים שנגרמו למשק בעקבות הכשלונות הכלכליים שפקדו אותו בשנים האחרונות מגיע ל־10 מיליארד דולר ויותר. והציבור הוא שנאלץ לשלם את המחיר, בעוד המערכת הבנקאית והפיקוח על הבנקים פועלים במידה רבה של חוסר אחריות — אמר אתמול ח"כ אוריאל לין בהרצאה שנשא בפני "פורום הביטוח" במלון "שרתון" בתל-אביב.

בין המשברים הכלכליים מנה ח"כ לין את אל-על, מנועי בית שמש, משבר ויסות המניות, מספנות ישראל, קופת חולים, ההשכלה הגבוהה, המושבים והתעשייה האווירית שהפסדיה בשנה שעברה מגיעים לדבריו ל־60־100 מיליון דולר.

לדברי ח"כ לין, "איננו מצליחים ליצור כללי התנהגות וניהול כדי להתמודד עם המשברים הכלכליים — ומקורם של כל המשברים הוא בכשלונות ניהוליים. "בתוך המערכת הזו פועלת מערכת הבנקאות במידה רבה של "חוסר אחריות".

במקרים רבים ניתנות הלוואות לחברות עיסקיות ללא ביטחון ביכולתן להחזיר את החוב. גם מערכת הפיקוח של בנק ישראל אינה פועלת כמו שצריך" אמר לין.

אין מושג אחריות

ח"כ לין סבור, כי במדינת ישראל אנו צוברים שורה של כשלונות כלכליים משום שלא פיתחנו את מושג האחריות האישית של ההנהלה, שכמעט שאיננו קיים. הוא אמר, כי ממוצע התוצר למועסק בישראל דומה לזה שבאיטליה, בריטניה, יפן "או שוודיה". אולם התוצר לנפש הוא כמעט המחצית מהארצות הוא גם טען, כי בכל מפעל ישנה אבטלה סמויה.

ח"כ לין טען, כי בישראל מועסקים 110 אלף עובדים זרים לרבות העובדים מהשטחים. לדעתו, במקום העובדים הזרים מחו"ל אפשר לאמן עובדים מישראל שיחליפו את הזרים.

"לנדקו" בקשיים: חבה 20 מיליון דולר לבל"ל

מאת כתבנו הכלכלי בת"א

חברת ההשקעות "לנדקו", שנשלטת על-ידי הקבלן אהרון חנינשטיין, נמצאת בקשיים וחובותיה לבנקים מגיעים לכ־20 מיליון דולר, רובם לבנק לאומי — מדווח העיתון "גלובס".

חובות החברה עלו לדיון בבנק לאומי, אולם עד כה לא נעשה עימה הסדר לתשלום החובות. עם זאת, מצבה של החברה ואמצעיה הכספיים מאפשרים לה לעמוד בהחזר החובות האלה. בבעלות "לנדקו" בין השאר, מלונות "בול" ו"קונקורד", מגרש בן 5.5 דונמים ליד התחנה המרכזית, וכן קרקעות המצויות בידי מפעל "עסיס", שבו יש לחברה 70 אחוז ממניות השליטה.

עוד נמסר, כי בין ההצעות שהועלו להסדר חובותיה, קיימת הצעה ש"לנדקו", אשר מניותיה נסחרות בבורסה, תגייס 2.5 מיליון דולר בהנפקה חדשה בבורסה.

המשכים

המטרה — להעביר לצד"ל

(המשך מעמוד ראשון)

„החיזבאללה" ולעומתם, הסורים תומכים בסונים וב„אמל" במגמה לשמר את לבנון במתכונתה הקיימת, על פי „הסכם דמשק" מדצמבר 85.
שר הבטחון סיכם והעריך כי ישובי גבול הצפון קיימו מבחינה בטחונית אורח חיים תקין יחסית לישובי ספר הודות לאזור הבטחון ולפעולת צה"ל.

סיכום שנתיים לנסיגה

שר־הבטחון ואלוף פיקוד הצפון סיכמו בנתונים ובעובדות מלאות שנתיים לנסיגת צה"ל מלבנון לגבול הבינלאומי: בתקופה זו לא נהרג אף אזרח ישראלי כתוצאה מפיגוע מלבנון, 12 אזרחים נפצעו בתקופה זו, מ־80 קטיושות שנחתו בשטח ישראל. במהלך השנתיים נרשמו 8 נסיונות של חדירת חוליות מחבלים לשטח ישראל, 2 חוליות הגיעו לגדר הגבול וחצו אותה. לפחות עוד עשר חוליות נחסמו על ידי צה"ל, צד"ל ויוניפי"ל באזור הבטחון.
בשנתיים האחרונות נפלו בלבנון 16 חיילי צה"ל במגע עם גורמים חבלניים. 112 חיילים נפצעו בדרגות פציעה שונות. שני חיילי צה"ל נחטפו ע"י „חיזבאללה" ונווט מטוס הפאנטום שבוי עדיין בידי אמ"ל. בצד"ל הנתונים קשים קצת יותר — כ־80 חיילים נהרגו בשנתיים האחרונות, 46 מהם בשנה האחרונה. נמסר כי צבא דרום לבנון מונה כיום 2,695 לוחמים לעומת 1,800 בתקופת משבר בינואר שנה זו. 1,500 חיילים הינם נוצרים, 200 דרוזים, 300 שיעים, 40 סונים ונוספים.

ישראל מתנערת מכלא חיאם

ישראל נחושה בהחלטתה לא להחשב כאחראית לכלא אל־חיאם, השנוי במחלוקת ברצועת הבטחון בדרום לבנון, שם דיווח הארגון „אמנסטי" על מקרים של עינויים — מסרו מקורות בטחוניים ישראליים לכתב רויטר פול טיילור. בכלא אל־חיאם, בו 300 עד 350 אסירים, מנוהל ע"י צבא דרום לבנון שבפיקודו של הגנרל אנטואן לאחד.

הוחלפו אחרוני המנהיגים „ההיסטוריים" של וייטנאם

האנוי. — שני מנהיגים המנהלים את התוכניות לחלץ את הכלכלה הרעועה של וייטנאם מקשייה, קיבלו אתמול לידיהם את ראשות הממשלה והנשיאות, מידי אחרוני „המנהיגים ההיסטוריים" של המדינה.
הפרלמנט מינה את וו־צ'י קונג בן ה־73 לתפקיד נשיא, ואת פאם־הונג בן ה־74 לתפקיד החשוב יותר של ראש ממשלה, במקומם של טרואונג צ'ין, 80, ופאם וואן דונג, 81, שניים מהמהפכנים הנערצים שבמדינה קומוניסטית זו.
הם האחרונים מהדור ראשון של מהפכנים שהובילו את וייטנאם במהלך 40 שנות מלחמה קשות ביותר, ולאחר מכן עמדו בראשה במשך עשור של שלום. בשנות שלום אלה התמוטטה הכלכלה של וייטנאם והמדינה עמדה על סף רעב.
דוברים וייטנאמים אמרו באופן לא רשמי, כי נראה שבחירתם של הונג וקונג ע"י הפרלמנט, היא צעד־ביניים, לקראת מינויים של מנהיגים צעירים יותר. (ע"ר ע"צ)

חילקה 5000 טבעות זהב

5000 טבעות זהב, דולרים והמחאות חילקה הרבנית מסאטמר, פייגה טייטלבאום בקרב חסידיה. הרבנית, הנחשבת לאחת הנשים העשירות בעולם, הגיעה לארץ לביקור של שבועיים, ומעניקה כספים לישיבות ולרבנים.
מקורביה של הרבנית סיפרו כי היא הביאה עימה 5000 טבעות זהב וחילקה אותן לתלמידות סאטמר בכל הארץ. לכל חתן היא מעניקה 500 דולר ולאנשים נזקקים היא מעניקה בין 100 ל־300 דולר. (עתים)

מנהל קרן הילד בבלגיה נעצר באשמת מעשים מגונים בילדים

בריסל. — מנהל קרן הילד של האו"ם (יוניצ"ף) בבלגיה, נעצר אתמול והואשם במעשים מגונים ובהסתה להשחתת מידות של ילדים.
דובר של יוניצ"ף אישר, כי האיש שנגדו הוגש כתב אישום הוא יוזף ורבק, 63, ראש קרן הילד בבלגיה.
„אני מזועזע. אני מתקשה להאמין. כולנו נתונים כאן בהלם", אמר דובר של קרן הילד.
ורבק נעצר בעקבות מעצרים בחודש מארס של 9 אנשים, אשר לדברי המשטרה ניהלו רשת בינלאומית גדולה לפורנוגרפיה בהשתתפות ילדים. ביניהם היה עובד־מתנדב של יוניצ"ף בבלגיה, מישל פלו, הממתין עתה למשפטו.
המשטרה מסרה בעת מעצרו של פלו, במשרד הראשי של יוניצ"ף בבריסל, כי הוא ניצל את מרתף הבניין לפתח צילומים פורנוגרפיים של ילדים בני 12 עד 16. (ע"ר)

„אל־על": הזמנת „ארונות הטומאה" — שיפור השירות

דובר „אל על" מסר בתגובה לידיעה על „ארונות הטומאה", כי במסגרת הטסת המטענים הרחבה המופעלת על ידי החברה מישראל ואליה מוטסים ארצה גם ארונות נפטרים לקבורה בישראל וכי שרות זה למשפחות אבלות הינו עדיין מסובך ומאפשר לחפצים בכך לערוך הלוויה בישראל תוך שמירה על כבוד הנפטר. כדי למנוע באותה עת אי נעימות לכהנים שומרי מסורת החוששים מקירבה לנפטרים, פנתה אל על ביוזמתה למכון הטכנולוגי לבעיות הלכה בבקשה למצוא פתרון לנושא. לאחר בדיקות נקבעה אריזה תואמת לארונות המשחררת את הכהנים הנוסעים מחשש טומאה. שרות זה למשפחות האבלות ולנוסעים המסורתיים מתוכנן ונוגש לציבור על ידי חברת אל על כחלק ממגוון השרותים לנוסע על הקרקע ובאויר.

● רבבות מפגינים אנטי־ממשלתיים, רובם סטודנטים אך גם אזרחים מן השורה, התפרעו אתמול בערים העיקריות של דרום קוריאה, ונאבקו בכוחות עצומים של המשטרה בנסיון לאלץ את הנשיא צ'ון דו הואן, לפרוש מתפקידו.

השופט התבקש לפסול את עצמו במשפט של חברי המשלחת לרומניה

הסניגורים טענו שהשופט פוסל שאלות וקוטע את מהלך הצגת קו ההגנה

מאת זהבה מוזס,
כתבת „על המשמר"

הסניגורים במשפטם של ארבעת חברי משלחת השמאל העומדים למשפט בבית משפט השלום ברמלה ביקשו אתמול, כי השופט אברהם בייזר יפסול עצמו.

עו"ד פלדמן טען כי החלטות בית המשפט במהלך הדיונים השונים מתאפיינות בקטיעת מהלך הצגת קו ההגנה, מבלי שבית המשפט יוכל להעריך את קו ההגנה ואת אפשרויות ההגנה שבו. כך טען, כי רוב ההחלטות שהתקבלו ניתנו בלא הנמקה או שנטען כי הן אינן רלבנטיות. בכך נמצאת ההגנה במצב בלתי נסבל, טען הסניגור.
הבקשה הוגשה לאחר שמספר שאלות של הסנגוריה נפסלו במהלך חקירתו של ניצב משנה סנדי מזור, ראש אגף החקירות במחוז המרכז של המשטרה. סנ"צ מזור היה אחראי על חקירתם של ארבעת חברי המשלחת. לבקשה הצטרף גם עו"ד אמנון זכרוני. התובע רב פקד רענן בן יוסף התנגד לבקשה.
לאחר הפסקה קלה, דחה השופט אברהם בייזר את הבקשה ואמר כי הגנתם של הנאשמים לא נפגעה ע"י [illegible]לטותיו. ההגנה הודיעה, כי [illegible] החלטת השופט שלא [illegible] עצמו לבית המשפט [illegible] 5 ימים. כיוון שבמשפט [illegible] פרוטוקול והדברים [illegible] חייבים הסניגורים להמתין עד כתיבת הפרוטוקול. באולם בית המשפט נעזרה ההגנה בפרוטוקול שנכתב ע"י שני המשקיפים הזרים המלווים את המשפט כדי להוכיח את טענותיה.
במהלך חקירתו של נצ"מ מזור, ניסה עו"ד פלדמן לשמוע מפיו באיזו מידה לוקה תיק החקירה בחסר, וכן ניסה לברר באיזו מידה נעדרים מהתיק שנמסר להגנה מרכיבים משמעותיים של התפתחות החקירה, כגון בחירתם של הארבעה העומדים לדין מתוך קבוצה המונה 22 איש, וזאת עוד לפני שהגיעו לנתב"ג. העד השיב כי הגיש לארבעה את הזמון לחקירה בהוראת הממונה עליו, מפקד מחוז מרכז ניצב אנוש גבעתי. לאחר מכן שאל הסניגור האם ידוע לחוקר, כי את הנאום הראשי בכנס נשא שמחה פלפן המנוח. כאן עצר השופט את המשך החקירה, והסניגור ביקש, בעקבות פסילת השאלות, מהשופט לפסול את עצמו. בתשובה לשאלה אחרת ענה העד כי במהלך החקירה הסתייעו החוקרים באנשים הנמנים על כוחות הבטחון, אך השיב בשלילה לשאלה האם אנשים הנמנים על זרועות הבטחון נכחו במפגש עצמו. הוא ציין כי השב"כ עודכן מעת לעת על מהלך החקירה אך לא ליווה אותה והסביר כי הסתייע באדם המכונה „אמיר" לצורך זהוי אנשי אש"ף שהופיעו בחומר המצולם. את אי הרישום בתיק החקירה, הסביר החוקר בכך שלא רשם כי אין כזה שמץ של ראיה, והוסיף כי „לא רשמתי לי כל פעם ששתיתי כוס קפה". תשובה זו ניתנה לאחר שעו"ד פלדמן טען כי „יש חומר חקירה שלא נמסר לנו והוא כנראה גרם לייחוד נאשמים אלה משאר האנשים". לדברי מזור פנה לעזרת השב"כ לאחר שהתברר לו כי העתונאים חוששים למסור לו חומר המצוי ברשותם. לפני סנ"צ מזור העידו שלושת החוקרים שחקרו את הארבעה עם [illegible].

עוד 5 הוזמנו

אתמול נודע כי משטרת [illegible] המרכז זימנה לחקירה עוד [illegible] מחברי המשלחת השניה [illegible] לבוקראשט. שבע פרידמן, אלי [illegible], נילי הרטמן, שולמית [illegible] ודוד איש שלום.

דוברו של שמיר מבהיר: עיוותו את דברי „ראובן"

דובר משרד רה"מ אמר אתמול כי העיתונות פרסמה אתמול את דברי העד „ראובן", איש השב"כ, באופן מעוות.
„בחלק מכלי התקשורת פורסם כאילו העיד „ראובן" שהמגעים בין גורמים ישראליים לנציגי אש"ף חיזקו את הפלג המתון באש"ף. בפועל אמר העד כדלקמן: „במישור האקדמי הטהור יש השערה לכיוון של התמתנות של אנשים מסויימים. אך אינני יכול לקבוע אם זו התמתנות של כלל הארגון".
לעד יוחס כאילו קבע שאש"ף הוא גורם פוליטי. בפועל אמר העד: „אש"ף רואה את עצמו גם כגוף פוליטי שמנהל מאבק מדיני".
עוד יוחס לעד כאילו אמר שאש"ף מייצג את התנועה הלאומית הפלשתינית. בהתייחס לשאלה זו קבע העד: „בקהילה [illegible] מקובל לראות את אש"ף כנציג של הפלשתינים אם כי לא המייצג היחיד".
העד לא אמר שיש זרם באש"ף שנחשב למתון ומוכן להגיע להסדרי שלום. מה שקבע העד הוא: „יש אנשים (באש"ף) שיש התמתנות בדיעותיהם. אחד מהם פרש באחרונה מאש"ף כתוצאה מהתמתנות דעותיו".
לעד יוחס כאילו אמר שגורמים ישראליים נתבקשו על ידי ממשלת ישראל לקיים מגעים עם אש"ף. לאמיתו של דבר העד הבהיר שאין הוא מומחה לצד הישראלי של המגעים עם אש"ף.

„הוועד למען פומביות משפטו של ועננו"

„קשר השתיקה ימנע מוענונו הסיכוי לזכות במשפט הוגן"

מאת שלמה סלוצקי, כתב „על המשמר"

„אנו, החתומים מטה, חברים בפרלמנט האוסטרלי, מבקשים להגיש בזאת הצעה להענקת פרס נובל לשלום למרדכי ועננו, בזכות תרומתו המעשית לפירוז הגרעיני ולשלום וביחוד ביחס לפירוז גרעיני במזה"ת".
כך פותח המכתב הרישמי שנשלח על־ידי קבוצה של חברי סינאט ופרלמנט אוסטראליים לוועדת פרס נובל הנורווגית באוסלו. המכתב הוקרא בפתח מסיבת העתונאים שערכו חברי „הוועד למען פומביות משפטו של מרדכי ועננו".
שלושת הדוברים מטעם הוועד, גדעון ספירו, פרופ' יוסי אלגזי ומאיר ועננו, שטחו בפני העתונאים סידרה ארוכה של טענות נגד השיטה הפסולה, לטענתם, שבה מתנהל משפטו של מרדכי ועננו, „המזכירה את השיטות הנהוגות במשטרים טוטאליטריים", כדברי גדעון ספירו.
„בעוד שבעולם מתגייסים אירגונים שונים לפעילות למען ועננו, מחתימים עצומות ושולחים גלויות לממשלת ישראל, מתרקם קשר שתיקה של הגורמים הרישמיים המונעים משפט פומבי. הם האשימו גם את העתונות, ואפילו חברי־כנסת ואישים מהמחנה היוני אשר „בפגישות אישיות אתנו מכנים את פעילותנו עבודת קודש, אך מסרבים להזדהות אתנו בפומבי בגלל מה שהם מגדירים מחוייבות לסודות שנמסרו לנו בתוקף תפקידנו, ואנו יודעים שבלחץ המאסיבי של לובי האטום הישראלי מדובר", טען גדעון ספירו.
הדוברים טענו שגם מי שלא מזדהה עם המוטיבציה האידיאולוגית של ועננו חייב להבין שלא לטובתו האישית הוא עשה את אשר עשה, לא למדינה עויינת הוא מסר את סודותיו, ומעבר לכל, הדרישה למשפט פומבי ופתוח היא דרישה למילוי תנאי דימוקראטי בסיסי.
פרופ' יוסי אלגזי דיבר בשם הליגה הישראלית לזכויות האדם, והעלה את טענותיהם של אירגונים בינלאומיים על אופן שבו מתנהל משפט ועננו: „אירגונים כמו „אמנסטי אינטרנייישונל" שעמו ישראל מקיימת קשר שוטף, מציינים כמה פגעים בסיסיים בהליך הדמוקראטי בפרשת ועננו, מעבר למוטיבציה ולמניעים אידיאולוגיים שלה: העלמו של מרדכי ועננו מהעולם כולו למשך חמישה שבועות והודעה על [illegible] לדין רק בלחץ בינלאומי, מסע ההכפשה האישי שמנהלים שירותי הבטחון נגדו, והדלפת אינפורמציה אודות אישיותו, כשועננו אינו מסוגל ואינו רשאי להגן על עצמו, וכך גם תנאי המעצר הקשים והלא אנושיים העלולים להביא לאיבוד שפיות דעתו. כן טוענים האירגונים נגד עונש המוות העומד כאפשרות על פי הסעיפים של כתב האישום".
על הגינות המשפט דיבר מאיר ועננו, — שהיה מטבע הדברים — התקיף בין הדוברים. לטענתו, כפי שביקרו השופטים במשפט נאפסו את התקשורת בגלל תפקידה בפרשה „גם במקרה של אחי, מרדכי ועננו, העתונות משמשת במידה רבה כלי שרת בידי השב"כ, המעוניין לבצע רצח אופי נגדו, כדי ליצור אוירה ציבורית שתמנע משפט צדק".
מאיר ועננו הזכיר שוב את פרשת נאפסו כאשר טען שיד המקרה רצתה שדווקא צוות בראשות יוסי גינוסר טיפלה בחקירתו עם הבאתו לארץ בסוף ספטמבר אשתקד.
לדעת מאיר ועננו אין תקווה למשפט צדק לאחיו, וזאת משום שיש גורמים בארץ ובחו"ל המעוניינים להסתיר את המידע אודות פרשיות האטום שבהן מעורבת ישראל ומדינות אחרות.
„לא יוכל להתקיים כאן משפט צדק משום שחומר מינימאלי שאמור להיות בידי הסנגוריה לצורך הכנת ההגנה לא נמסר לה", טען

שחל: מחירי הדלק לא יועלו בימים הקרובים

מאת שלמה גלזר,
כתב „על המשמר"

שר האנרגיה משה שחל אישר, כי מחיר הדלק יועלה בקרוב לאחר שתסתיים בדיקת הנושא במשרדי האנרגיה והאוצר. הוא ציין כי בכל מקרה אין מדובר על העלאת מחירים בימים הקרובים. שחל אמר את הדברים במהלך בקור שערך אתמול בעיירה יוקנעם.
הוא אמר, כי בקידוח הנפט „עגור 1" בחולות חלוצה שבנגב עדיין לא נתגלה נפט, וכי הקידוח נמצא בעומק 3,100 מ' וכעת נערכות בדיקות להערכת המצב. הוא הוסיף כי תוך 10 ימים יקבע גורלו של הקידוח. הוא גילה, כי מאז נכנס למשרדו מבצע משרד האנרגיה תכנית קידוחים רחבה שתגיע ל־7־6 אזורי קידוח, וכי משקיעים רבים בארץ ובעולם מגלים בה עניין רב.

מבצע
לציבור החקלאים בעלי טרקטורים וקטפות מתוצרת CASE-IH
לבקשת גורמים שונים ממשיך המפרק וכונס הנכסים של הספקה להפעיל את המחסן בפ"ת (סגולה) ולמכור חלקי חילוף
בהנחות ניכרות
* המכירות יעשו במחסננו בפ"ת אזור התעשייה סגולה ליד בנין "רוטקום" טלפון 03-909981

מוסף שבת

עורכת: עדה סער עריכה: שולה כ'ץ'לוריא עיצוב גראפי: רחל רביד

„בי־1־בי", המפציץ האטומי [illegible]. הוא הגדול מכולם. בעזרתו ישלטו האמריקנים בתצוגה

ארנון יפה, פאריס

העלות מרקיעה שחקים

אפילו השמיים צרים מלהכיל כל־כך הרבה כלי טיס. סלון לה־בורז', ידיד המטוסים, מתנהל באי־זוגות. באוויר טסים עכשיו מטוסי העתיד. לא עוד כלי שנות החמישים עם שעונים בתא הטייס, אלא מסכי מחשבים. הכל מונחה בלחצנים.
מאחורי המסכים פועלות מערכות אלקטרוניות מסובכות ויקרות. חוגגים את הטכנולוגיה המתקדמת. אבל יש חורים באוויר. חלק יפלו. חלקם אינם אלא בחזקת פרוייקטים בסימן שאלה כמו ה„לביא". לא ידוע אם יישארו בגדר תוכנית או יגיעו לשלבי הייצור. השוק מוצף ואין לקוחות. אומרים פה כי 5000 מטוסי קרב יוצעו למכירה בשנים הבאות. בתעשייה העולמית ניכר עודף ייצור. הטכנולוגיה מתיישנת ללא הרף. עלות הפרוייקטים למטוסי שנות ה־2000 מרקיעה שחקים. פיתוחם דורש מיליארדי דולרים.
לקטנים אין כסף למימון. הגדולים נאלצים להשתלב. 1500 חברות מ־30 מדינות מציגות 200 מטוסי קרב, הפצצה, מסוקים, תובלה, נוסעים, ספינות חלל, מערכות טילים, טילים נגד טילים — אין סוף כלי משחית למיניהם. זירת תגרה אחת על מכירת מטוסי שנות האלפיים. תחרות אכזרית בין היצרנים הצבאיים ואזרחיים. ה„בואינג" האמריקני נגד ה„איירבוס" האירופי. „רפאל" מטוס הקרב שפיתחה חברת „דאסו", מול מטוס הקרב האירופי. מעבורת החלל האמריקנית המשותקת נגד מטוס החלל האירופי „הרמס". אפילו הסינים מציעים למכירה מיגים 21 משופרים.
כולם עורכים קוקטיילים. נחלי שמפניה זורמים בכל שעות היום בסלונים המוחבאים מאחורי הדוכנים. החברות הגדולות עורכות ארוחות פאר לכל מי שנחשב כלקוח. כל חברה חולקת „מחמאות" למתחרתה. בחברת „דאסו" מתוארים כל היריבים כ„גרוטאות מעופפות". האמריקנים מופיעים כמלכי הטכנולוגיה, אך כל תכנית החלל שלהם משותקת. אין בידם טילים לשיגור לוויינים. גם „אריאן", הטיל האירופי, נופל לים. הרוסים נחפזים לנצל שיתוק זמני זה. הם מציעים טילים מיושנים מסוג „פרוטון" לשיגור לוויינים בזול. 150 פרנק לטון. ב„אריאן" מחיר השיגור נאמד ב־450 מיליון פרנק.
איש עדיין לא נשבה בקסמי הפיתוי. האמריקנים והאירופים חוששים שלפני השיגור יחטטו המומחים הסובייטיים בבטן הלוויינים שלהם. לפי התוכניות הגרנדיוזיות גם החלל ייסתם.
מי שיפול יפסיד מיליארדים. מי שינצח ירוויח מיליארדים. חרף החידושים הטכנולוגיים והמערכות המתקדמות, הרבה לא יראו את אוויר העולם. אולי תהיה להם הופעה חד־פעמית.
גם ה„לביא" שלנו מפיל כבר מטוסי אויב ואחר־כך תוקף מטרות קרקע אבל לפי שעה רק בתוך סרט, על מסך וידאו בביתן התעשייה האווירית הישראלית בסלון לה־בורז'. ה„לביא", בכלל, נמצא במוקד התצוגה. דגם מוקטן מפלסטיק מרחף על תקרת הביתן, ובכל זאת, כבר בפתח ניכרת אי הוודאות לגבי גורלו. חור ענק בכיס מאיים על קיומו יותר מאשר על אחיו הזרים. בצרפת או באירופה מתקבלות החלטות על פיתוח מטוסי קרב בחדרי חדרים. אין לחצים ציבוריים, השלטון בוחר. אצל הצרפתים גאווה ועצמאות לאומית שוות השקעת מיליארדים. הצבא הצרפתי חושק במטוסים אמריקנים, אך בהופעה אחת בסלון הכריע הנשיא מיטראן בעד ייצור מטוס הקרב „רפאל". המטוסים לא מביאים קולות לפוליטיקאים. הגאווה הלאומית, המעמד הבינלאומי והשוק הערבי מכריעים.

ממשה רבנו עד ה„לביא"

פה אין שמפניה. אין מצב רוח למסיבות, ואולי חוסכים. לא מדברים על אפשרות נטישת הלביא. כלפי חוץ גם אין פקפוקים. „אי אפשר לבטל פרוייקט עצום זה לאפס", אומר אחד. בפנים נראים כולם כמי שאינם בטוחים שבנם היקיר לא יוקרב. הם מגלים פחות גאווה ושחצנות מבעבר. אבל המטוס מתואר בסרט כפאר היצירה בהיסטוריה היהודית. תוך כמה דקות מגיע הסרט ממשה רבנו אל הלביא. שר הביטחון, יצחק רבין, צפה בשקט בקליפ הפרסומת הקיטשי הזה. „אין ספק, זה הישג טכנולוגי אדיר. ישראל היא בין המתקדמות בתחום הטכנולוגיה", ניחם אותו מישהו. אך האם ישראל מסוגלת לממן פרוייקט זה? על יצוא אין מה לחשוב. האמריקנים לא יתירו לנו למכור אותו. בסך הכל התירו לנו לייצא 13 כפירים. רבין הבטיח כי אם יזכה בתוספת 300 מיליון דולר לתקציב הבטחון הוא ישפוט כאפשרי את המשך פיתוח הלביא.
האם הצגה זו אינה אבסורדית בשעה שפיתוח ה„לביא" כה שנוי במחלוקת? לא. זה מפגן כח ישראלי. שוק התעופה העולמי אינו אלא שדה מערכה. המדינות רואות בטכנולוגיה הפגנת ריבונות לאומית. כל העיתונים פה תיארו את ישראל כ„כוח עולה" בשוק זה. היא מציעה בזול יחסית מערכות נשק לא מסובכות מדי, ללא שום תנאים פוליטיים. על־פי מה שמכונה „דיפלומטיית העוזי".
בדרום־אמריקה מעדיפים נשק ישראלי כאמצעי להתחמק מהשפעת המעצמות. הישראלים גם מציעים שירותי תחזוק. הצרפתים מקוננים זה שנים על שישראל גזלה מהם לקוחות. עתה הם מאמצים שיטות ישראליות, אבל כוח טכנולוגי באדיבות האמריקנים.
מנכ"ל התעשייה האווירית, משה קרת, אומר כי אם הלביא הוא אבסורד, הרי כמעט כל הצגת המטוסים האחרים היא דמיונית. „70 אחוז מהמטוסים המוצגים בסלון אינם קיימים אלא בתוכניות. רוב מטוסי העתיד עדיין עשויים מעץ", הוא טוען. איש אינו יודע אם ייצרו אותם או שמא יישארו שלד עץ. הלביא לפחות כבר טס. הוא חי.
כנחמה מחוץ לביתן מציגה התעשייה מטוס קרב אמיתי „סופר פאנטום" שמפגין את ביצועיו בטיסות ראווה. הוא משביע נחת. נציגי הצבאות המצוידים בפאנטומים ישנים נדחסים לביתן כדי לבחון אותו. האמריקנים עצמם לא האמינו שזה פאנטום. בפנים גם מרחפים טיל ברק נגד טילים ומזל"ט על רקע מוסיקה הרואית. בציורים רואים טיל „חץ", הנציג הישראלי במלחמת הכוכבים של הנשיא רייגן.
הסלון כולו שקוע באווירת משבר. חלק מהתעשיות האוויריות מיועדות להפוך לגרוטאות כמו תעשיות הפלדה. אך התעשייה הצבאית הישראלית דווקא מתפשטת. היא צומחת מסלון לסלון. 26 חברות ישראליות

העלות מרקיעה

(המשך מעמוד 5)

בשמות שונים מציגות מערכות מתוחכמות מכל הסוגים. „אברבנאל", „ארם", „עתיר" מציגות מערכות שהוכיחו עצמן „באלפי שעות לחימה בשדה המערכה". מגדל פיקוח נייד, מחשבים קרניים להטיית טילים נגד מטוסים, פצצות מצרר. רפא"ל הציג פצצה גולשת אל המטרה, מונחית במצלמת טלוויזיה בראשה.

הניסיון המלחמתי משמש פרסומת לקידום המכירות. חוברת הסברה אומרת: אלו מערכות נשק שנוסו בקרבות וצמחו מתוך הקרב. הישראלים מציעים מערכות נשק ובקרה משולבות לשדה קרב. אוויר, ים, יבשה. על הדוכן ועל מסכי הווידאו זה נראה כמשחקי ילדים. באנגלית שומעים קול האומר: „הטכנולוגיה הישראלית עונה על הצרכים של המאה הבאה". בדוכנים נראה שהיא גם יוצרת צרכים. כמו במדינות אחרות בתחום הנשק נדמה שאין גבול לכוח ההמצאה של המוח הישראלי. חברה מסוימת מציעה לבוש לאריות טנקים ומשאיות צבאיות...

פריז־טוקיו בשלוש שעות

מומחים מכל העולם אוספים חומר בביתן הישראלי. גם טייסים ערבים באים להציץ. הלקוחות מתקבלים בדיסקרטיות. לפי מקורות זרים ישראל מוכרת לכולם ללא הבדלה. אין קיום לתעשיה צבאית ללא יצוא. התעשייה האווירית מיצאת 70 אחוז מהייצור שלה. מחזור העסקים עולה ל־1.1 מיליארד דולר. יצוא הנשק מאפשר את מימון הכוח הטכנולוגי, „כוח המוח" של ישראל ושימור המוחות מבריחה לאמריקה או לאירופה. הנשק מסופק לקניה, מלזיה, סינגפור, טאיוון, טילנד, קמרון, חוף השנהב וזאיר. מודים פה כי המערכות האלה גם נמכרות למשטרים „מלוכנים". לצ'ילי, למשל. רשמית הושם קץ למשלוחי הנשק לאיראן ולדרום־אפריקה. סין העממית הפכה לארץ המובטחת ליצוא הישראלי.

ישראל עדיין פעוטה בהשוואה לגדולים. היא פועלת בפרצות שהם משאירים. אלה משתרעים בלה־בורג' בהאנגרים ענקיים. פוערים ביתני מטוסים בטילים כדי למשוך לקוחות. מציגים מסוקי לחימה. הסובייטים פערו לוע מטוס התובלה הענק שלהם, ה„אנטונוב", שנועד להטסת גייסות להתערבות בארצות רחוקות. הגדולים, ארצות־הברית, צרפת, אירופה, סובלים מתחכום יתר. הם מפתחים מערכות יותר ויותר מתוחכמות לאבטחת הגנתם, אך התחכום עולה הון תועפות ולא נמכר.

הטכנולוגיה הפכה לתכלית בפני עצמה. עלות מטוסי הקרב דורשת סכומים אסטרונומיים. פיתוח ויצור ה„רפאל" יעלה לצרפת 175 מיליארד פראנק. חרף התחרות נאלצות החברות האמריקניות והאירופיות לשתף פעולה במחקרים. האמריקנים שולטים בתצוגה בהצגת מפציץ אטומי בין־יבשתי ענק „בי. 1־בי", הנראה כציפור ענקית שחורה. מטוס זה נראה כמטוס קרב מנופח, באורך מגרש כדורגל, עם כנפיים משונות זווית, הבנוי מחומרים חדישים. הוא מפחיד. מערכת מכ"ם תתקשה לאתרו. פיתוח ה„בי. 1־בי" ננטש בשעתו, אך הנשיא רייגן החיה אותו בהזמנת 100 מטוסים בשווי 4 מיליארד דולר. גם „גאסו" מנסה להחיות את פרוייקט „מיראז' 4000", מעין אף־15 צרפתי. הוא הוצע לערב הסעודית במפגן־ראווה מיוחד בפני המלך פאהד בשדה התעופה של ניס. אב־טיפוס שלו טס פה. טונות טילים, פצצות ופגזים תלויים על מטוסי הקרב. הפעם לא ציווה הנשיא מיטראן על פירוק התחמושת בתצוגה. כלי המשחית מוצגים עם כוח ההרס שלהם.

השמיים גם דחוסים במטוסי נוסעים. הצרפתים מציגים דגם של מטוס נוסעים עתידני — „המטוס המהיר" שיטיס במאכ־5 150 נוסעים בקו פריז־טוקיו תוך שלוש שעות. עדיין נותר לפתח את המנועים שלו. בינתיים האמריקנים מודיעים על פיתוח ג'מבו עליקולי. עד שיטוסו אלה לוקח ה„ארבוס" האירופי את השוק. בטן הדגם האחרון, „האי 320" שחנכה הנסיכה דיאנה, מלא במחשבים. החברה הודיעה כי היא מפתחת דגמים חדשים לטווחים ארוכים. „בואינג" מצאה תחבולה כדי לסכל את התפשטות ה„ארבוס". החברה האמריקנית, המכינה תשובה משלה עם „בואינג 707", קונה חברות תעופה, כלומר את הלקוחות שלה.

הדמיון והטכנולוגיה כבר מרחפים בעידן האלף השלישי. □

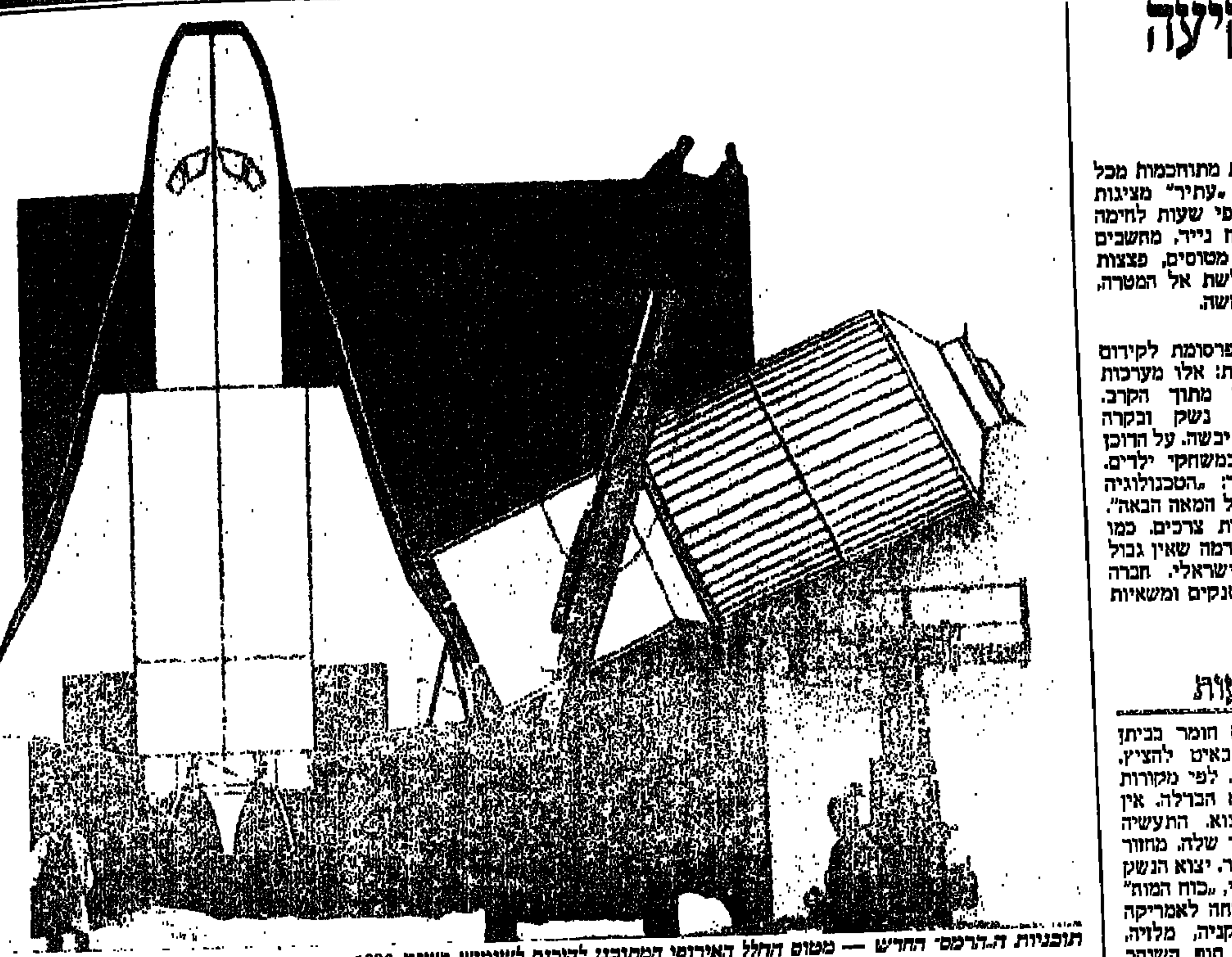

תוכניות ה„הרמס" החדש — מטוס החלל האירופי המתוכנן להיכנס לשימוש בשנת 1990

השמיים דחוסים גם במטוס נוסעים. עובדים על דגמים חדשים

מתבוננים לידיד. הטכנולוגיה הופכת לתכלית בפני עצמה. מי שיפול יפסיד מיליארדים. מי שינצח ירוויח אותם

יום א': על מספרים ואומדנים

זהו סיפור מסורבל, מאוד בינלאומי, מאוד מקצועי, די אקסוטי, עם מוסר השכל פשוט, בלתי־מפתיע, נצחון החיים על הסטאטיסטיקה, אחרי שנים רבות, ורבות תהפוכות.

צריך להתחיל מן המקורות. תורת המארקסיזם המעשי, מסיבות רעיוניות, לא אוהבת שירותים. ולא מחשיבה את ייצור השירותים ליצור התורם לעוצמתו הכלכלית של משק. בהתאם לאור־תודוקסיה זו, מפרסמות מדינות מזרח אירופה וברית המועצות סטאטיסטיקות של תוצר לאומי שלבד מהיותן מושפעות־פוליטיקה גם סובלות ממגרעת שיטתית קבועה: לא נכללים בהן ענפי השירותים, או שנכלל רק חלקם, שזכה לחנינה מושגית כמסייע ישירות ליצור החומרי (על בעיית הסיווג של השיכתוב לענפיהם במשק כמו אמריקה עוד אספר בהמשכו של יומן זה). מול הנתון המערבי על „תוצר לאומי גולמי"־עומד נרפנו היחסי הנתון המזרחי של „התוצר המטריאלי הנקי". ואיך משווים ביניהם? איך מודדים את עוצמת רוסיה מול עוצמת אמריקה?

כדי להשוות צריך לאמוד. מוסדות כלכליים, מדיניים ומודיעיניים בארה"ב מוציאים את לחמם התעסוקתי מאיתור נוסחאות, שבאמצעותן אפשר ואפילו צריך לערוך אומדנים נכונים של התוצר הלאומי הגולמי של הארצות הסוציאליסטיות, לפי המתודה המערבית המומלצת על ידי הסטא־טיסטיקאים של האומות המאוחדות. בהנחה נועזת, שהנתונים הבסיסיים המתפרסמים על ידי הרשויות הפולניות, למשל — ועוד אפרט למה דווקא אשתמש במשל הפולני — הם משקפי־מציאות נאמנים, ניתן להרכיב מחלקיהם המפוזרים את אומדן התל"ג הפולני השלם לפי ההגדרות המערביות. זהו החלק הפשוט של המלאכה. הסיבוך בא אחריה: איך עוברים מתוצר הנקוב במיליארדים של זלוטי, לקנה מידה בינלאומי בר־השוואה, כמו הדולר? באיזה שער חליפין להשתמש, כאשר הפער בין שוויו של דולר אחד בלובי של מלון בוארשה (אלף זלוטי) לבין שוויו בבנק בוארשה (מאתיים זלוטי) הוא פי חמש? סטאטיסטיקה שפה קשה.

הפתרונות לכך כולם מאולצים. פתרון האחד המליץ להשתמש במעבר מזלוטים לדולרים בממוצע של שערי החליפין השונים, כי ככה זה נוח. השני המליץ לעקוף את הבעיה על ידי שימוש במה שמכונה „מדדים חומריים": מדינה שמייצרת וצורכת כך וכך פלדה, כך וכך פחם, כך וכך תפוחי אדמה, וודקה ואופנועים, מן הסביר (על פי מיתאם מדוד בין לקט מדדים תומכים־פיסיים, שנבחר ונבחן בקפידה, לבין התוצר הלאומי הדולרי במדינות המערב השונות) שיהיה לה תוצר בגובה מסויים. ולא חשוב כמה זלוטי שווה הדולר. המומחה השלישי המליץ להשוות ישירות את המחירים בחנויות קרקוב עם אלו שבחנויות ספרינגפילד, וכך לקבוע את שווי כוח הקניה הממשי של המטבע הפולני מול האמריקני או האוסטרי.

כל הדרכים הללו זכו בדורנו להיבדק, ולחזור ולהיבדק, ולחזור ולהיבדק. הן הוליכו למסקנות לא כל־כך מרוחקות זו מזו. בתחילת שנות השמונים נאמד התוצר הלאומי לנפש בפולין, על ידי המועצה הכלכלית האירופאית של האו"מ (שיטת המדדים החומריים), על ידי הבנק העולמי (שיטת שווי כוח הקניה של המטבע המקומי, שנקבע במסגרת פרוייקט רב־מדיני להשוואת רמת תוצר ריאלי) ועל ידי הסי.אי.איי (שיטת השכל המודיעיני הישר וקנייה של הערכות ממומחים יקרים) בכ־4000 דולר עד 4500 דולר. כמו התל"ג לנפש של ישראל.

ואני קראתי את האומדנים וצחקתי.

ואני קראתי אותו ב„אטלס" של הבנק העולמי, פירסום המתיימר להיות המקור האמין מכולם לסטאטיסטיקות השוואתיות של תוצר לאומי, ושיפשפתי את עיני. קראתי אותם בספרים הירוקים של הוועדה הכלכלית של בית הנבחרים בוואשינגטון, שהסתמכו וציטטו את תוצאות החישובים של ט. אלטון, ראש הפרוייקט המחקרי להערכת ההכנסה הלאומית במזרח אירופה ורגותי. קראתי אותם בדו"ח השנתי של הסוכנות לפירוק החימוש בוואשינגטון, המביאה אומדנים של עומס הוצאות הבטחון הריאליות בכל ארצות העולם, וסירבתי להאמין למראה עיני. חשבתי שידעתי משהו על הכלכלה הפולנית מול כלכלת ישראל, מן החיים, ולא מן המספרים. לפי ידע אישי זה, לפי דופק החיים, לבוש האורחים, תורים בחנויות ועוד כגון אלו פרטים שוליים, שאינם יכולים להשפיע על מדעיות הטהורה של גישת הסטאטיסטיקאי, הייתה רמת התוצר הלאומי לנפש בישראל לפחות כפולה מזו של פולין, ואפילו גבוהה ממנה פי 2.5.

לפני כשבועיים יצאה לאור בוושינגטון המהדורה האחרונה (אולי באמת האחרונה?) של האטלס הנודע של הבנק העולמי. זכיתי לקבלו בדואר אוויר, ומתוך סקרנות גרידא דיפדפתי בין לוחות המספרים: להפתעות לא ציפיתי. והנה בלי התרעה מוקדמת, בלי שום דברי הסבר, התנצלות, הבהרה או אפילו הערת־שוליים, מופיע שם הנתון החדש על התוצר לנפש בפולין בשנת 1984: 2100 דולר בלבד, הרבה פחות מחצי התוצר לנפש בישראל. הבנק העולמי לא טרח להסביר לקוראיו מה קרה. לא מדוע זה חודשו האומדנים הפולניים, לאחר הפסקה בת שלוש או ארבע שנים. לא מדוע זה הם נחתכו לחצי, לעומת העבר הרחוק. לא מדוע זה נזרקה לסל תוצאת עבודת מחקר בת שנים ארוכות, שנעשתה על ידי צוות מרשים של פרופסורים לכלכלה (בראשו פרופ' פול מאראר) לפי הזמנת הבנק העולמי, ושנתבקש לאמוד את התוצרים הלאומיים לפי הגדרות מערביות של ארצות מזרח אירופה. בעבודה זו נמצא, בסיום עמל רב, כי התוצר הפולני לנפש היה בשנת 1980 שווה ל־3700 דולר.

אף מלה על כל התרגילים הללו. רק שורה אחת, כדבר מובן מאליו. 2100 דולר ב־85', כלומר רק כ־1700 דולר ב־1980.

מה שלא מספר הבנק העולמי, אספר אנוכי: לפני קרוב לשנה וחצי ביקשה פולין להתקבל מחדש כחברה בבנק העולמי ובקרן המטבע הבינלאומית. אחד התנאים היה: הראו לנו את נתוניכם הכלכליים האמיתיים.

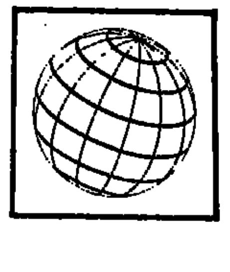

THE WORLD BANK ATLAS 1987

אין בעיה, השיבו הפולנים, ופתחו את ספריהם לגישה חופשית של משלחת חקר ראשונה של קרן המטבע הבינלאומית, שסיירה בפולין בסתיו ב־1985. לחברי המשלחת (כפי שכתבו בדו"ח) התברר, שהפולנים עורכים מזמן חישובים עצמיים ומדוייקים של התוצר הלאומי הגולמי לפי המתודה וההגדרה המערבית, ולכן המיליונים שהושקעו בתיקון עקיף של נתוני „התוצר החומרי הנקי" היו מיותרים והוצאו לשווא. עוד התברר למשלחת, בין כוסית וודקה לכוס וודקה, כי הכלכלנים הפולנים גם מסוגלים להעריך את עוצמת המשק שבו הם חיים, שממנו הם אוכלים. כשאמרו להם: לפי חישובי המומחים המערביים אתם ברמה של 4500 דולר לנפש, צחקו הפולנים במרירות רבה.

פחות מחצי מזה, אמרו לבסוף. סימכו עלינו, אמרו, אנחנו מכאן, ולא משם. וכך נקבע, ששער החליפין המסחרי של הזלוטי יהיה המחייב לצורך חישוב התוצר הפולני בדולרים, ושהוא — הגבוה מכל השערים מלבד זה של שוק שחור ממש — לתירגום הנתונים ממטבע חלש מאוד לחזק מאוד, כי הוא הנותן תמונה הקרובה ביותר אל המציאות. החיים גברו: עכשיו הרמה הכלכלית הפולנית הא כמו הארגנטינאית, וזה רשמי וסביר מאוד, מאוד מתקבל על הדעת.

מוסר ההשכל, העוקץ האחרון שבסיפור זה, מתגלגל עלינו. לפי האטלס המצוטט של הבנק הלאומי, המסתמך על מערכת החשבונאות הלאומית שלנו, התוצר הלאומי לנפש ישראלית אחת היה ב־85' כ־5000 דולר. התוצר הלאומי לנפש בריטית אחת היה, באותה שנה, 8300 דולר. ואני מרשה לעצמי שוב לגחך כמו אז, במקרה הפולני. אף גדול הסטאטיסטיקאים בעולם לא יצליח לשכנע אותי, שזוג מספרים זה יכול להיות נכון בבת אחת. או שהתוצר הבריטי מנופח, או שהתוצר הישראלי מצומק באופן מלאכותי. התוצר הלאומי לנפש בישראל, לדעתי הפרטית, אינו נמוך בהרבה מן התוצר הלאומי לנפש באנגליה. ואם האחרון הוא האמיתי, צריך לתקן בדחיפות את הראשון. לתוצר המחושב והמדווח שלנו צריך להוסיף בדחיפות כמה וכמה מיליארדים חסרים, כדי שיהיה גם תוצר מציאותי. האיטלקים, אגב, עשו זאת בתחילת השנה, כאשר הגדילו את התוצר הלאומי שלהם ב־16%, אומדן הכלכלה השחורה.

עוד יבוא יום, וכך זה יירשם גם באטלס של הבנק העולמי בשורה המיועדת לישראל. החיים הכלכליים ישיגו את שלהם. גם באסמי הכלכלנים ובשדות נתוניהם. כמו במקרה הפולני, סוף האמת לנצח מספר.

יום ג': חוזרים לתעשייה

כאשר במחצית שנות השבעים תבע הסוציולוג מהארווארד, פרופ', דניאל בל, את מטבע הלשון „החברה הפוסט־תעשייתית", לתיאור ימי החסד העתידיים של משק המשוחרר מעשן בתי החרושת, הוא לא התכוון למגישי האמבורגרים. הוא התכוון לעובדי מידע, יועצי תיכנון, טייסי חלל. אבל ספריות ומזכירות?

למרות כוונתו, בשנים שעברו מאז הופעת סיפרו של בל הצטמקה התעסוקה בתעשייה בארה"ב לכדי חמישית מכוח העבודה שם, כשמכל תוספת מקומות עבודה (המישרות, הג'ובים, כמו שהם אומרים) במשק האמריקאני במשך דור שלם לא זכתה התעשייה לקבל ולו מקום אחד נוסף. בין 1966 ל־1986 התרחבה מכונת התעסוקה של ארה"ב ב־38 מיליון מועסקים חדשים, כולם, עד האחרון בהם, הלכו לעבוד וליצור בשירותים, שמספר המועסקים בהם הוכפל. 75.6 מיליון אמריקאים משרתים בשירותים, 19 מיליון אמריקאים מייצרים ביצור התעשייתי. „השלמנו", כתב צוות היועצים הכלכליים של הנשיא רייגן בדו"ח השנתי לקונגרס „את המעבר המהפכני העמוק מחברה תעשייתית לחברת שירותים פוסט־תעשייתית. התקדמותו של המשק האמריקאני מחקלאות לתעשייה ומתעשייה לשירותים הוא המעבר הטבעי ביותר".

כן?

לא בדיוק, לא בהכרח ולא בשמחה, אומרים וכותבים עכשיו, בקיץ 87', מדינאים כלכליים וכלכלנים מדיניים, משמאלם ומימינם, מקיד־מתם ומאחוריהם. הם רואים המוני עובדים משרתים ומעט עובדים מייצרים. משרתים אחד את השני, שני את האחר, ובעיקר משרתים את הבודדים שעוד עוסקים במלאכה הישנה והטובה של יצור מוצרים חומריים. בניגוד מוחלט למחקר סטרוקטוראלי שערכה הבורסה הניו־יורקית ומסקנתו הייתה ש„מגזר תעשייתי חזק אינו תנאי הכרחי למשק מצליח", כך כותבים היום הפרופסורים כהן ווסמן (מקליפורניה, לא מתל אביב) בספר חם מפרי עטם, על חשיבותה המכרעת של התעשייה: „היוצר המרכזי של העושר הכלכלי בחברה הוא המגזר התעשייתי, החרושתי, היצרני". קידומו והתפתחותו של מגזור זה חיוני להבטחת עתידה של החברה האמריקנית כמי שנהנית, ועוד איך נהנית, מרמת חיים גבוהה, מרווחה רבה, מפתיחות, תחרותיות וגמישות. אם אתם רוצים להישאר על פיסגת העולם, אומרים כהן ווסמן לבני ארצם מוכרי־הנקניקיות, אינכם יכולים לנטוש את החרושת ולעבור אל השירותים הצרכניים, כי האחרונים מספקים תעסוקה שערכה המוסף נמוך, שכרה נחות, תוצרתה לא מתחרה בשווקי חוץ, ולרוב אינה דורשת מיומנות טכנולוגית גבוהה.

המעבר שכבר התחולל, מן היצור אל השירות, הוא האשם בקפאון בפיריון היצור בארה"ב. הוא שגרם לשחיקת כושר התחרות של תוצרת יו.אס.איי, לאובדן שווקי יצוא ולחדירת היבוא. הוא שהביא להעלמותו הפתאומית של עודף יצוא על היבוא של מוצרי טכנולוגיה גבוהה מארה"ב, עוד ב־83', והפיכתו לגרעון כבר בשנה שחלפה. מי היה חולם, באביב הפורח של עמק הסיליקון, כי כה מהר ישתנה שם מזג האוויר, ויצרני השבבים והמחשבים, אבירי השוק החופשי, ירוצו למימשל בוואשינגטון לבקש מטריות הגנה עבות נגד גשם היבוא היפני המציף? הפרופסורים כהן ווסמן ראו את תהליך הנבילה והקמילה של העמק, מחלום לשדה קוצים, ממש לנגד עיניהם, וחרדתם הכלכלית קורנת ושוטפת. אין עתיד לאמריקה אם אין עתיד לתעשיית אמריקה.

כדי לבסס את טענותיהם, מפרקים הפרופ־סורים הנ"ל את המיכלול ההגדרתי הרחב של ענפי השרותים, המכיל כ־75% מכוח העבודה המועסק של ארה"ב, לשכבות־שכבות, לפי מידת הקירבה לגרעין הקשה של היצור החומרי, המוצרי. מושג המפתח הוא הקשר, הלינקאג', מידת התלות של השירות המסויים בתעשייה שאותה הוא מיועד לשרת. יש שירותים שקשורים אל היצור החרושתי הדוק וישיר, והם משמשים כתשומות הכרחיות לתפוקת התעשייה. ישנם שירותים, שתלותם במכונת היצור מרוחקת ורופפת, ובכל זאת לא יתקיימו בלי שהיא תסובב את גלגליה. ולבסוף ישנם

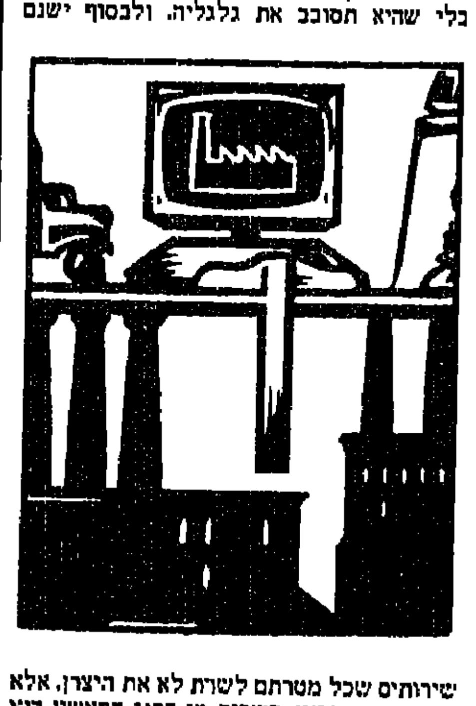

שירותים שכל מטרתם לשרת לא את היצרן, אלא את הצרכן הפרטי. השרות מן הסוג הראשון הוא למשל הנדסה, תחזוקה והנהלת חשבונות: השירות מן הסוג השני הוא פירסומת ויעוץ אירגוני. השירות מן הסוג השלישי הוא הספר והדרייל. לאחר המיון־מחדש: לפחות מחצית יצור והתעסוקה בענפי השירותים העיסקיים כבולים ומחוברים בקשרים ישירים והדוקים אל יצור הטובין, קשרים מן הסוג הראשון, ולכן גורלם בידי פועלי החרושת הבניה והחקלאות. לאומדן התלות הגבוה הגיעו, בנפרד וללא הידברות ביניהם, שני הפרופסורים מקליפורניה וצוות מחקר של אירגון המדינות התעשייתיות. או.איי.די, היושב בארמון מתרחב בפאריס, בפירסום שראה אור בימים אלו.

המסקנה: מה פתאום חברה פוסט־תעשייתית, כאשר שישים אחוזים מן המשק הלא־ממשלתי והלא־ציבורי מייצר מוצרים, או תלוי בטבורו במייצרי מוצרים. כך בארה"ב, וכך גם, אף בשיעור הרבה יותר גבוה, במדינות מפותחות אחרות: ביפאן שמונים אחוזים.

ענפי השירותים היונקים את מיצי החיים מן היצור החומרי הם גם הבריאים, השריריים והמשכילים. ככל שמתרופף קישרו של השירות אל המוצר, כך הוא נחלש ונחשל. הצרה היא, שרבע מתוספת מקומות העבודה השירותיים בארה"ב בעשור האחרון בא לספק ביקוש צרכני גובר לשירותי מסחר, אוכל ומשקה, כאשר:

— פיריון העבודה בענף זה יורד בקצב שנתי של חצי אחוז עד אחוז;

— השכר למשרה בענף זה נמוך בכ־40% מאשר במישרה תעשייתית;

— הערך המוסף מצומק, ובחלקו הגדול גם לא מדווח לסטאטיסטיקאים, ולשלטונות המי־סים;

— אין בו קידמה טכנולוגית, מחקר ופיתוח, וההשקעה לעובד נמוכה ביותר.

— ענף זה אינו סחיר, אינו מתחרה ביבוא ואינו בר־יצוא.

אלו מאפייני נחשלות התופסים לא רק בארה"ב. גם אצלנו, רוב התכונות הכלכליות הללו מתקיים בענפי השרותים הצרכניים, ואם אלו הם פניה של החברה האחר־תעשייתית, לא כדאי להתקרב אל המראה. אך מהי האלטרנטיבה הנכונה, כאשר שקיעתו הכמותית של מעמד העובדים של הצווארון הכחול, במובן המסורתי של המילה, מי שמכופפים את גבם יומיום ליד קווי־היצור הזורמים, היא בלתי־נמנעת, בלתי־הפיכה?

הפרופסור למינהל פיטר דרוקר מעריך כי בשנת אלפיים (הכל קורה תמיד בשנת אלפיים) אפשר יהיה להגדיר כ„עובדי חרושת" רק כחמישה אחוזים מכלל פועלי אמריקה: יהיו להם משכורות גבוהות, פיריון גבוה, וליכוד חברתי

(המשך בעמוד 14)

אילן שיינפלד

ילד טוב כיבוש

כאשר נשמע קולה הצורמני של צפירת האזעקה, לא ידענו מה לעשות. אמא החזיקה את יאיר בידיה ופתחה את דלת דירתנו הקטנה אל חדר המדרגות. "מה לעשות? לאן רצים?" צווחה למול דלתה של השכנה סוניה, שהציצה כמותה, אל חדר המדרגות, נדהמת. רצנו במדרגות אל הבניין החדש ההולך ונבנה מעבר לכביש, אחר שאר השכנים מן הבלוק שלנו, בשיכון לזוגות צעירים בנווה מגן, רמת השרון. אמא עוד הספיקה לחטוף בידיה למורת נסיון העבר של בת ארבע בגיטו, מעט פרי ובקבוק מים. ירדנו למעי המקלט האפלולי והטחוב, שריח מעופש עז נדף ממנו ובכי ילדים מהובלים, בלול בגערותיהן של אמהות מבועתות עוד יותר. אחד השכנים פתח טרנזיסטור ישן וחורקני שסחב עמו מן הבית. הילדים הושתקו ומן המכשיר החלו לבקוע צפצופים ורחשים. הקריין הודיע שפרצה מלחמה.

עם צפירת ההרגעה שבנו הביתה. אמא לימדה אותי כי במקרה של הפגזה, עלי להיצמד לאחד הקירות, כך שלא אקבר תחת ההריסות. נצמדתי בפחד אל פינת הקיר שליד דלת החדר שהיה משותף לי ולאחי, ושאלתי אם ככה זה בסדר.
אבא לא היה בבית. הוא נסע לעבודה במעון לעבריינים־נוער כדי להחליף את המדריכים שגויסו לצבא. אמא הסבירה שוב ושוב לשכנות שהוא לא בצבא כי כשעלה ארצה היה חולה מאוד. משהו שקוראים לו טיפוס. אבל כל האבות האחרים כן היו בצבא ואבא שלי לא היה כמו כולם. ובגלל זה גם אני לא.
זה הפריע לי בייחוד לאחר המלחמה, כאשר הביאה רותי, בתו של האלוף דורון, רסיסי פגז לכיתה. הרסיסים היו מין מיקשות סליליות שגונן שנהב מלוכלך־צהבהב ובקצהו חוד מתכת. רותי הסבירה שמכוח הפיצוץ עפים הרסיסים בסיבובים ונתקעים לערבים בבטן או בראש.
למחרת הביא עמוס שרשרת חרוזים שנהביים לכיתה, וגם בד לבן ששוליו מעוטרים אדום. הוא אמר שזה שלל — מחרוזת תפילה של ערבי וחתיכת בד ששמים על הראש ונקראת כפייה. נורא קינאתי. אבל באותם ימים, בהיותי ילד בכיתה ב', למדתי ששלל זה כשלוקחים מזכרות מהמלחמה ומביאים הביתה, לילדים. וברבות הימים, כששב אבא של עזרא ממלחמת יום הכיפורים, מגזרת סואץ, והביא מגפיים ופגיון וקסרה בקופסה ובקבוקי משקה חריף ומכשיר רדיו חדש ועוד כל מיני מתנות לילדים שלו, קינאתי עוד יותר.
אבל המלחמה הזאת היתה קודם. היא ארכה שישה ימים. אני זוכר איך שיכנעו את שישא, ראש כנופיית העבריינים, שחבריה היו ישנים במקלט שבתחתית הבניין החדש, ההולך ונבנה בקו ישר

> **ג'מאל כתב לי פעם מכתב שאני זוכר שזה היה כתב כמו בכתיבה־תמה, על דף מחברת עם שורות רחבות. כמו בכיתה א'. העברית שלו היתה מצחיקה ובכלל לא רציתי לענות לו**

עם בית הכנסת, להוריד את חבריו מגג הבניין ולנקות את הזוהמה שהטילו שמה, במקלט, למען הנשים והילדים. זו היתה הפעם היחידה ששכנעו אותם לעשות משהו למען החברה. אותנו, הילדים, לימדו למלא שקי יוטה בחול, וכל שק שסיימנו למלאו נקשר והונח על גבי קודמיו, בפתח המקלט, למגן בפני הפגזות. היינו מאושרים, חיילים קטנים בני שבע בשירות השיכון.
ביום השלישי או הרביעי למלחמה שוב היינו במקלט. שכן אחד סיפר, שבשכונת מורשה שמעה אשה אחת את ההטעיות של רדיו ירדן, שקריינו בישר כי משורייני ירדן נמצאים בפאתי תל־אביב, והניפה דגל לבן מעל ביתה. אמא אמרה לי שהרגל היה עשוי מקרעי סדין. אחר־כך פתח מישהו את הרדיו ונשמע קול הקריין, הקורא את שמות ההרוגים. זו היתה רשימה ארוכה והנשים בכו. היו כאלה שספקו כפיים ואמרו, אלהים, אלהים.

קצת אחרי זה, ביום שבת בבוקר, השכימו אותנו אבא ואמא מוקדם מן הרגיל. שלא כבכל שבת, לא טיפסנו הפעם, יאיר ואני, אל מיטתם, ממתינים עד שאמא תביא לה ולאבא קפה של בוקר ולנו תה מהקייטנה של הקיץ שעבר, שנורא עיצבן, אבא לקח בידו ארגז גדול מפלסטיק עם הרבה אוכל, שאחר־כך אמרו לנו שקוראים לו צידנית, ויחד נסענו במוניים הקטנה של אבא להרצליה. ליד מועצת פועלי הרצליה עמדה קבוצה גדולה של אנשים, רובם קשישים, כמה נערים ונערות. המדריכה רותי, כך הציגה עצמה, אמרה שזהו טיול מאורגן ראשון של מועצת פועלי הרצליה לגדה המערבית, ושהאוטובוס עוד מעט יבוא. חיכינו לו הרבה זמן והיה נורא חם. כשהגיע שמחנו. זה היה אוטובוס גוח, עם חלונות גדולים ואפילו מיקרופון.
נסענו. בדרך ביקשתי מרותי המדריכה לגשת למיקרופון ולארגן שירה בציבור. שרתי את "נאצר מחכה לרבין" ואת "הבאנו שלום עליכם". המבוגרים שיבחו אותי על קולי הערב וענו לי בפזמונים. הייתי מאושר. אז עוד לא הבנתי במלים.

הגענו. האוטובוס נעצר במקום גדול עם הרבה המולה והמדריכה הכריזה בקול חגיגי שזוהי העיר עזה, ושאסור לנו להתפזר מחשש להתנקשויות. הלכנו יחד, צפופים בקבוצה אחת, בשוק של עזה. היו כאלה שצילמו, אבל לנו לא היתה מצלמה כי לא היה לאבא כסף לקנות. היה נורא חם וביקשתי מאמא שתקנה לנו ארטיקים. אמא סירבה ואמרה שזה מסוכן, כי אולי הערבים מרעילים את האוכל שהם מוכרים לישראלים. לא הבנתי למה להם לעשות זאת. חשבתי שהיא סתם מתקמצנת.

אחר־כך נסענו שוב. לבסוף הגענו לקיר עם אבנים ישנות וצמחים ביניהן. כולם בכו והתפללו ונישקו את האבנים. אמא אמרה ליאיר ולי להתקרב לקיר ולנשק אותו כמו כולם, כי זו מצווה גדולה. אז נישקתי. זה היה מגעיל.

אחר־כך חזרנו הביתה. בדרך כבר לא שרתי כי הייתי עייף. בבית הספר סיפרתי על הטיול הנהדר שעשינו בגדה המערבית, אבל ילדים אחרים באו עם סיפורים יפים יותר של האבות שלהם. רותי סיפרה בגאווה שאבא שלה נתמנה למושל צבאי בגדה המערבית.

זה מה שהיה במלחמה. אחר־כך היו דברים מוזרים, כמו, למשל, שהתחילו להיות הרבה ערבים ברמת השרון. זה כבר היה בבית החדש שלנו. הייתי בכיתה ט' ובחרתי ללמוד ערבית ולא צרפתית, כי אבא ואמא אמרו שבצרפתית לא נשתמש, כי מתי כבר ניסע לצרפת, אבל בערבית כן, כי צריך לדעת לדבר עם הערבים.
יום אחד כשחזרתי באוטובוס מן התיכון בנווה־מגן, ראיתי פועל ערבי עובד בניכוש עשבים ליד הגדר החיה, שהקיפה את הבית שלנו. רציתי להיות נחמד אליו. ניגשתי ואמרתי לו "יה סעיד, אנא אילן ושו עסמאקז". הפועל הרים אלי את ראשו היגע, ואז עזב את המעדר שבידו והתרחק ממני לצידו השני של הכביש, שותק. אני חושב שהוא לא רצה שיגידו שהוא מתעסק עם הילדים של היהודים. אולי גם לא הבין את הלשון הערבית שבפי, משום שהיתה לשון ספרותית מעורבת בביטויים שזכרתי מהשיחות של ירון זהבי עם אבו־ג'ילדה.
היה עוד משהו מוזר. יום אחד הודיעו לנו בתיכון, שכדי להגיע ליחסי שכנות טובה עם הערבים, יקחו אותנו להיפגש עם תלמידים בכפר טירה. המורה הסבירה, שהערבים במשולש הם לא כמו הערבים בגדה המערבית, כי אלה שבמשולש אוהבים את ארץ ישראל.
אז נסענו. כשהגענו לכפר טירה לקחו אותנו לאולם מועצת הפועלים כדי להיפגש פגישה ראשונית עם מארחינו, ילדי הכפר. לי הכירו ילד נמוך, צנום וביישן בשם ג'מאל. ג'מאל אחז בידי ואמר שהוא שמח שאנחנו חברים. אחר־כך אמרו לנו ללכת איתם לבתים שלהם ולהכיר את המשפחות.
אז הלכתי אתו. עלינו כמה מדרגות ונפתחה הדלת. בפנים היה חדר מלא שטיחים ועבודות רקמה גדולות ומוזרות במסגרות זהב על הקירות. לא היה לי נעים, אז שאלתי בהתפעלות מי רקם אותן. ג'מאל אמר שאמא שלו והצביע על אשה שמנה, לבושה שמלה שחורה ארוכה ומטפחת על ראשה, שבירכה אותנו בערבית.
אחר־כך הם רצו לתת לי אוכל. על השולחן היו כל מיני דברים שלא הכרתי, אז בקושי הסכמתי להתיישב. אחרי הרבה הפצרות אמרתי שאני רק צמא. אז הלעיטו אותי במיץ ובקפה של ערבים. ג'מאל ואני בקושי דיברנו, ואחרי איזה זמן יצאנו מביתו חזרה לנקודת המפגש.
לקחו אותנו לראות את בית הספר. זה היה מבנה קטן ומשונה, ולידו עוד מבנה קטן ומשונה. ולידם מגרש ריק. העירייה, כך סיפר המנהל, ביקשה שיגדילו את בית הספר ושיסללו מגרש וכביש. בינתיים אין כסף. אבל אינשאללה יהיה.
אחרי זה נפרדנו והם אמרו שיבואו אלינו וכי אנו נארח אותם כמו שהם אירחו אותנו. אני לא חושב שבאו בכלל. אבל אם באו זה לא היה בבית שלי. אבל ג'מאל כתב לי פעם מכתב. אני זוכר שזה היה כתב כמו בכתיבה־תמה על דף מחברת עם שורות רחבות, כמו בכיתה אלף. העברית שלו היתה מצחיקה ובכלל לא רציתי לענות לו. אמא אמרה לי שזה לא יפה, אז כתבתי מכתב. אבל לא שלחתי אותו.

בינתיים עברה שנה ועליתי לכיתה יו"ד. היה לי מורה לתלמוד. גלזנר. איש רזה וסגוף פנים, חבוש כיפה, שציציותיו תמיד נשתרבבו ממכנסיו. הוא היה חובש משקפיים עבים ולימד אותנו כבא מציעא. אני לא זוכר כלום מבבא מציעא מלבד זה ששם הנושא הזכיר לי את הכינוי לסבתא ביידיש. משהו כמו למצוא את סבתא. מה שאני כן זוכר זה, שבתחילת כל שיעור היה

> **צעדנו משך ארבעה ימים בתוך ענני סמיכים ורוויי לחות שירדו על הרכסים. עברנו הרבה כפרים ושטחים מעובדים... הקפידו איתנו שלא נהלך בתוך מדרגות ההר המעובדות. אבל עשינו דווקא. לערבים, כמובן**

מלמד אותנו שירה בציבור, כה אמר כה אמר השם מצא חן במדבר, עם שרידי חרב, הלך להרגיעו ישראל. וגם — למען אחי ורעי, משהו שלום בה. אחרי שלימד אותנו לשיר שירים אלה בקול אחד, טרח ולימדנו גם את הקול השני, ואז היינו שרים בשני קולות. זה היה יפה. יפה במיוחד משום שכך חרלנו ללמוד על מי אוחז באיזו טלית ומה עושים כששניים. מהר מאוד למדנו את הטריק: לחכות עד שייכנס לכיתה, ואז לפצוח מיד בשירה אדירה. זה היה מחמם לו את הלב ומשכיח ממנו את בבא.
אבל גם לו היו טריקים משלו. יום אחד בא לכיתה וסיפר לנו שבקרוב תהיה צעדה גדולה בנופי ארץ ישראל השלמה, ושהוא מזמין את כולנו להשתתף, כי צעדה זה מאוד בריא, כי הולכים בחיק הטבע. פיטר, גיל, גילת, יסמין ואני סיכמנו שיוצאים. פעם ראשונה מחוץ למסגרת המשפחה, בית הספר וקן התנועה. כיף אמיתי.
טוב, אז יצאנו. אני לקחתי אתי את הגיטרה שלי, שהדבקתי עליה מדבקה של רצ, יפה כזו, ולידה מדבקה של סמל השלום. כיוון שלא היה לי נרתיק לנשיאתה, נשאתי את הגיטרה חשופה על כתפי או קשורה לצווארי. בכלל לא הבנתי למה כל האנשים חבושי הכיפות שצעדו לצידנו במסלול שמעופרה ועד להר קרומים הביטו בי בזעם עצום, משפילים מבטם אל הגיטרה. רק כשעמדו כולם, כפי ביקש מישהו ברמקול, מול הרי שומרון, להתפלל מנחה, הבנתי שאנחנו בצעדה של גוש אמונים.
למחרת ראיתי גם את זבולון המר ואת חנן פורת. זבולון המר היה שמנמן עם כיפה. חנן פורת היה נמוך קומה, עם כיפה, וכל הזמן חיטט באף. זה היה מגעיל.

ציור: חנו[illegible] רכב

[illegible] הנוער העובד לא כל־כך אהבו את זה שיצאנו לצעדת גוש אמונים לעופרה. אבל מהר [illegible] מזה, כי היינו כבר מדריכים צעירים והכנו את מבצע ייהוד הגליל. כך קראו לזה. בסמינר [illegible] הצעירים שנערך בקלמניה, ליד כפר־סבא, בבית הגדול השוכן בלב פרדסים, שקראנו [illegible] היתומים והמצאנו שבלילה יוצאות רוחות של יתומים מארובותיו האדומות, הסבירו לנו [illegible] כולל טיולים של חניכי השכבה הבוגרת בגליל, הבאים לחזק את הקשר שלנו עם [illegible] לקראת התיישבות. כל זאת, משום שיש הרבה בנייה בלתי־חוקית ברחבי הגליל והערבים [illegible] לנו על הארץ.

[illegible] רצינו להיות ציוניים וחלוציים ויצאנו לטיול. בדרך לימד אותי יגאל שוורץ, שהיה [illegible] של קן כפר־סבא והיום הוא עורך הפרוזה בהוצאת "כתר", איך לגלגל סיגריה בוערת [illegible] האצבעות מבלי לחרוך את הידיים.

[illegible] לרכס טורען. כולו היה מכוסה בשיחי קידה שעירה במלוא פריחתה, וריח הפריחה הסמיך [illegible] את האוויר, מתערבב בריח האדמה התחוחה מן הלחות. צעדנו משך ארבעה ימים בתוך [illegible] סמיכים ורוויי לחות שירדו על הרכסים. עברנו הרבה כפרים ושטחים מעובדים. בכל מקום [illegible] בית נבנה חשבנו שהוא בלתי־חוקי ונמלאנו זעם. הקפידו איתנו שלא נהלך בתוך [illegible] ההר המעובדות. אבל עשינו דווקא. לערבים, כמובן. בלילה ישנו באולם הספורט של [illegible] וכלילה אחר באולם הספורט של קיבוץ כפר הנשיא.

> **למחרת הביא עמוס שרשרת חרוזים שנהביים לכיתה וגם בד לבן ששוליו מעוטרים אדום. הוא אמר שזה שלל — מחרוזת תפילה של ערבי וחתיכת בד ששמים על הראש ונקראת כפייה. נורא קינאתי**

[illegible] כל זה, כשחזרנו לרמת השרון כבר ידענו שמשהו לא בסדר. לא ידענו מה בדיוק, גם לא [illegible] שקוראים לזה כיבוש. בכל זאת נטלתי לידי, משום מה, את ספר פזמוני הפלמ"ח וקראתיו [illegible]. כשהגעתי לשיר "פרטיזאנים שימושיים" התחלתי להרהר עלי ועל חברי ההולכים עוד [illegible] לצבא כדי להילחם עם הערבים. אז כתבתי את השיר "הכושי, פרטיזאנים שימושיים" [illegible] ב"פרוזה". לא ידעתי שכתבתי אז את שיר המחאה הראשון שלי.
[illegible] את זה הבנתי רק יותר מאוחר, כעבור חצי שנה, כאשר פתחתי את גיליון מספר 7 של "עיתון [illegible]", ומצאתי בו ארבעה שירים של משורר צעיר בשם סמיח אל־קאסם, בתרגומו של ששון [illegible]:

אפילוג

אַרְצִי, הוֹ עֲגִילִים מִתְנוֹדְדִים
מִתַּחַת לְאָזְנֵי כַּדּוּר הָאָרֶץ;
אִשָּׁה אֲשֶׁר פּוֹשֶׂקֶת
לְרוּחַ־מַעֲרָב שׁוֹקֶיהָ;
הוֹ מְשׁוֹטֵי־סִירָה
הוֹ בֵּן נִפְקָד —
הַאִם בְּיוֹם מִן הַיָּמִים
תָּעִיר אֶת אֲשֶׁר בִּי?
הַאִם תִּהְיִי מוֹלֶדֶת רְגִילָה?

(נכתב בסיום כנס הסופרים העברי־פלשתיני שנערך ביום 13.6.87 במלאת 20 שנה לכיבוש).

דליה שחורי

עלייתו ונפילתו

נורבגיה, אירלנד וסקוטלנד ערכו משאלי־עם סביב נושאים עקרוניים, פשוטים וברורים. בכל המקרים, הם היו כרוכים בחקיקה מוקדמת. למה לא אצלנו?

כשראה שמעון פרס, שאינו יכול להשיג את תמיכת הרוב בממשלה בוועידה בין־לאומית ושאין לו גם רוב להקדמת הבחירות, אמר, כי בשאלת הוועידה הבין־לאומית יפנה אל העם. זו היתה, כנראה, מחשבת מצוקה, שנבעה מאי־נכונותו להשלים עם כך שאין מה לעשות ואין לאן ללכת. חבריו במפלגה לא קפצו על הרעיון בשמחה, היו אף שביקרו אותו בגלוי. פרס הבין שעלה על סוס לא נכון ומיהר לרדת ממנו. הנושא טעון עדיין בדיקה משפטית, אמר.
המנכ"ל המדיני של משרד החוץ, דר' יוסי ביילין, פנה אל עו"ד חיים צדוק, פעם שר המשפטים, וביקש את חוות דעתו. צדוק טרם סיים את הבדיקה, אך העביר לפרס חוות־דעת ראשונית. יש בה מספר נימוקים מדוע בעיתוי הנוכחי משאל־עם אינו רצוי.
הנימוק הראשון: משאל עם, עדיף שיתקיים בסיום תהליך מו"מ ויהיה אישור או דחיה של תוצאה מוגמרת ומסוכמת של המו"מ. מישאל־עם בעיתוי הנוכחי ישאיר פתח לפרשנויות בסוגיות רבות הנוגעות לפרוצדורה ולתוכן של מו"מ — דבר שיאפשר לצד המפסיד למנוע או לעכב את יישום תוצאות המישאל.
הנימוק השני: במערכת הפוליטית הישראלית היתה תמיד נטיה לדחות את רעיון משאל העם, בעיקר בקרב המפלגות הדתיות. במו"מ קואליציוני שנערך ב־1970, לקראת הקמת ממשלת גולדה מאיר, וב־1974, לקראת הקמת ממשלת רבין, נרונה בהרחבה האפשרות לערוך משאל־עם במקרה שבסופו של מו"מ לשלום יהיה צריך לעשות ויתורים טריטוריאליים. בהסכמים הקואליציוניים של שתי הממשלות המוזכרות נקבע, שאם בסופו של מו"מ לשלום, יהיה בתוצאותיו משום ויתור על טריטוריה, יובא הנושא להכרעת העם בבחירות. כלומר, ייערכו בחירות חדשות, ולא משאל עם. צדוק הוסיף, כי בריונים עם המפד"ל נפסלה האפשרות של קיום משאל־עם שיאשר את תוצאות המו"מ.
הנימוק השלישי: צפוי קושי בהגדרת האופן שבו תוצאות משאל־העם יהיו מחייבות בעיתוי הנוכחי, כלומר, בממשלה שאין בה רוב לוועידה בין־לאומית. גורם זה, בצירוף אי־הבהירויות שעלולות לצמוח מעריכת משאל־עם לפני התחלת תהליך מדיני (ולא בסיכומו) (הנימוק הראשון) — יכביד גם הוא על האפשרות ליישם את ההחלטה שתתקבל במישאל.
צדוק העיר עוד, כי אין, כפי הנראה, דרך לחייב את ראש הממשלה להתפטר במידה שעמדתו לא תתקבל במשאל העם. במקרה כזה יהיה בכוחו של ראש הממשלה לפעול בניגוד לרוח ההחלטה שתתקבל במשאל. במלים אחרות, אותו חלק בממשלה המתנגד היום להמשך התהליך המדיני על בסיס ועידה בין־לאומית — יוסיף להתנגד לכך גם אם יהיה רוב במשאל־עם לוועידה בין־לאומית. מה יהיה אז? כפי שפרס לא הצליח להעביר בממשלה החלטה בעד ועידה בין־לאומית וכפי שלא הצליח להשיג רוב בכנסת להקדמת הבחירות, כך יישאר עם תוצאות משאל־העם ללא יכולת ליישמן.

תקדים מסורבל

נימוקים נוספים שהועלו בקרב משפטנים ואנשי מדע־המדינה הם:
1. משאל־עם אחד יהיה תקדים ולא רצוי לעבור לצורת הכרעות זו, שהיא מסורבלת ופחות יעילה מעשיית מדיניות באמצעות נציגות נבחרת של העם. משאל־עם הוא מעין חזרה אל הדמוקרטיה הישירה, שהיתה יעילה בפוליס הקטנה של אתונה, אך לא במדינה המודרנית רבת האוכלוסין.
2. במשאלי העם מנסחים בדרך־כלל שאלה אחת והציבור מתבקש להשיב ב"כן" או "לא". נושא הוועידה הבין־לאומית מורכב מכדי שיהיה אפשר להכניסו בסד של שאלה אחת, שהתשובה עליה תיתן למדינאים כיוון פעולה ברור. הדבר מתקשר עם הנימוק הראשון שהעלה צדוק.
3. כדי לערוך משאל־עם תידרש חקיקה, אך בכנסת אין רוב למשאל־עם. מי שמתנגד לוועידה בין־לאומית ולהקדמת הבחירות, יתנגד גם לחקיקה בדבר עריכת משאל־עם.
המרכז למחקר במשרד החוץ בדק בשבוע שעבר היכן במדינות הדמוקרטיות נערכו משאלי־עם מאז ראשית שנות השבעים, ובאלו סוגיות.
נמצא, כי רוב משאלי־העם בשנים האחרונות נערכו במדינות אירופה סביב שאלת ההצטרפות לשוק המשותף. בבריטניה נערך משאל העם בשאלה זו ביוני 1975. המשאל היה בבחינת מאורע חסר־תקדים מסוגו בהיסטוריה החוקתית של בריטניה. השאלה שהוצגה במשאל היתה: "האם את/ה חושב/ת שבריטניה צריכה להמשיך בחברות בקהיליה האירופית (השוק המשותף)? "השאלה אושרה בחוק, על־ידי בית הנבחרים ובית הלורדים. רוב העם השיב "כן" ובריטניה הצטרפה לקהיליה.

שמעון פרס — מחשבות מצוקה

בנורווגיה נערך משאל־העם בסוגיה זו בספטמבר 1972. השאלה היתה: "האם את/ה חושב/ת שעל נורווגיה להצטרף לקהיליה האירופית?" 53.5 אחוז השיבו "לא", 46.5 אחוז השיבו "כן" ונורווגיה לא הצטרפה לשוק המשותף עד היום הזה. דנמרק, שערכה משאל־עם דומה שבוע אחר־כך, החליטה ברוב של 63.3 אחוז בעד הצטרפות. אולם קודם־לכן אושרה ההצטרפות על־ידי הפרלמנט הדני, שקבע, כי זכות ההכרעה הסופית שמורה לעם וכי להחלטתו שלו (בעד הצטרפות) לא יהיה תוקף אם למעלה ממחצית המשתתפים במשאל־העם ולפחות 30 אחוז מהם, יצביעו נגד ההצטרפות לקהיליה.
באירלנד, שבה משאלי־עם הם דבר מקובל, אושרה בדצמבר 1972 הפחתת גיל זכות הבחירה מ־21 ל־18 (תיקון בחוקה) ונדחתה ההצעה לשנות את המעמד המיוחד של הכנסיה הקתולית באירלנד (הקבוע בחוקה).
ואחרונות — סקוטלנד ווילס. במארס 1979 נערך בהן משאל־עם בשאלה אם לכונן אסיפה מכוננת סקוטית נפרדת באדינבורו. המגמה נפלה לאחר שבסקוטלנד היה בעדה רק רוב זעום (33 אחוז) ובוולש היה רוב נגדה (47 אחוז).
בכל המקרים שנמנו כאן היה מישאל־העם סביב נושא עקרוני פשוט וברור. בכל המקרים הוא היה כרוך בפרוצדורה של חקיקה מקדימה. במקרה אחד (דנמרק) אף עמדה המלצת הפרלמנט בפני העם. מכאן ניתן להסיק, כי בכל המקרים היה רוב לעצם המגמה לשאול את העם. במקרה הוועידה הבין־לאומית נופלת המגמה לערוך משאל־עם כבר בשלב החקיקה. כל היתר אינו אלא מלים.

□

יואב אביב

מעשה בקצין

פקד לב מינץ מחיפה, החשוד בניהול בית־בושת, פוטר מהמשטרה מיד לאחר שנעצר, עוד בטרם הורשע

חשיפתו של בית־בושת במסווה של מכון עיסוי איננה גורמת עוד למיקוד תשומת הלב הציבורית. אבל חשיפתו של בית־בושת במסווה של מכון עיסוי, המנוהל ונמצא בבעלותו של קצין משטרה, היא כבר דבר אחר.

קצינים ושוטרים במרחב חיפה הוכו השבוע בתדהמה כשנודע להם שיחידת הבילוש של מרחב חיפה עצרה את קצין המתקנים של המרחב, פקד לב מינץ בן ה־46, כחשוד בבעלות ובניהול בית־בושת.

לב מינץ — כמעט בוגר קורס קצינים בכירים

מעצרו של הקצין, שרבים תיארו אותו כמסור לעבודתו וכאדם נחמד, ומעצרם של אנשים נוספים בא בעקבות מידע שהגיע למשטרה בעקבות סכסוך פנימי בתוך בית־הבושת. ככל הנראה, אחת מנותנות השירות במקום פוטרה מעבודתה בניגוד לרצונה. היא ביקשה להיפרע ממעבידיה שלא חפצו עוד בשירותיה ורגליה נשאוה למשטרת מרחב חיפה. הצעירה הצביעה על מכון „רוקי" לעיסוי ופיתוח הגוף כעל בית־בושת. זו היתה הזדמנות ל„חגיגה". שוטרים ממרחב חיפה ביקרו במקום לשם עיסוי מהנה. עד כמה שידוע, הם ויתרו על שירותי המין לאחר שהתעניינו בתשלום.

בלשי מרחב חיפה המתינו זמן רב עד שהוחלט במרחב לקיים מבצע בילוש הדוק. לפני כשבועיים החלו הבלשים בעיקוב. באמצע השבוע נעצרו ארבע נשים החשודות שעבדו במקום בזונות במסווה של מעסות. יחד עימן נעצרו גבר ואשה, תושבי קריית־ים, החשודים בניהול בית הבושת. הגבר, בשנות ה־40 לחייו, בוריס ברסלמן, סיפר לחוקרים על חלקו בעסק של חברם לעבודה, פקד לב מינץ. לדבריו, המפקד נטל לעצמו כמחצית מההכנסות שהיו למקום בהיותו שותף פעיל.

שירות לבית הלקוח

בית הבושת „רוקי" נחל כנראה הצלחה, אף שלא שכן במלון או בדירת פאר. לטענת המשטרה החלו בעליו לשכור חדרים למתן שירותים גם בבתי מלון בחיפה ואף הגדילו לעשות כשהציעו שירות מוזיר לבית הלקוח. כאן, הם טוענים, נטל חברם הקצין חלק פעיל. הוא פשוט הסיע את עובדות המכון לעבודתן במכונית משטרתית.

חבריו של פקוד לב מינץ היו השבוע המומים. „לא הייתי מאמין עליו בחיים", אמר לי אחד מקציני המרחב. פקד מינץ עמד לסיים יום למחרת מעצרו קורס קצינים בכירים של המשטרה. אולם בעת שחבריו עמדו על מגרש המסדרים הוצא הקצין הבכיר מבית־המשפט בחיפה לעבר תא המעצר המשטרתי. השופט מרדכי הט פסק כי מינץ יישאר במעצר שבעה ימים נוספים. הוא קיבל מנציג המשטרה בבית

מכון „רוקי" — היעובדות נסעו במכוניות משטרתית

המשפט, רב־פקד יצחק טיילר המשמש כמפקד יחידה הבילוש, ארבע תמונות וזסויות. השופט עיין בהן ובהחלטתו לעצור את הקצין אמר כי אינני מוכן להיכנס לדיון אם בחומר שהציגה המשטרה יש כדי להביא להרשעתו של הקצין. עם זאת, הוסיף על סמך החומר הראייתי שהוצג יש כדי לקשר בין מינץ לבין המקום.

עו"ד טומי נרשי, „המתמחה" בייצוג קציני משטרה שנקלעו לצרות, טען כי לב מינץ אמנם היה במקום אך היו לו סיבות טובות לכך. לדברי העו"ד לא ידע מינץ כי מדובר במקום שמתנהלת בו פעילות בלתי שגרתית מהסוג שגונה [illegible] המשטרה. עו"ד נרשי גם ביקש מהשופט [illegible] המשפטי לאסור את פרסום פרטיו של [illegible] בעיתונות. לכך התנגדה המשטרה. [illegible] יצחק טיילר אמר כי לא יתכן שעובדות [illegible] משטרת מרחב חיפה יתהלכו כ„מרגל" [illegible] לחליפתם".

הזונות בישראל, ובחיפה כעיר [illegible] נפותחת מאוד. המשטרה אינה עוצרת את [illegible] הרחוב ואלה שומרות על סטטוסקו [illegible] לאזורי עיסוקן. בימים בהם מבקר [illegible] הופכת העיר למכרה של זהב עכון. [illegible] העניין זה מגיעה מלה טובה למשטרה [illegible] מיהרה להודיע על הפרשה לכלי התקשורת [illegible] שידעה שתמצא עצמה במרכזה של הפרשה.

צעד נוסף שנעשה בפרשה [illegible] המשטרה, חיים בר־לב, ולמפכ"ל המשטרה [illegible] קראוס. במהלך חסר תקדים הם פיטרו את [illegible] לב מינץ שעה קלה לאחר מעצרו. זאת [illegible] בטרם הורשע הקצין. מקורות במשטרה [illegible] לספר כי יש בידי המשטרה ראיות [illegible] מוצקות, שהצעד שעשו המפכ"ל והשר [illegible] מאליו. מה גם שהם מקווים שצעד כזה יקהה את העוקץ מהפרשה. ☐

יוסף עמי

יותר קאתולים מן האפיפיור

סיורו של יוחנן פאולוס השני בפולין מצביע על יומרותיה האמיתיות של הכנסיה — להיכנס למשחק הבין־מעצמתי. העם הפולני שב והוכיח בביקור זה כי עדיין מפעפעים בו רגשות לאומניים ודתיים חזקים

אפשר להגדיר את ביקורו של האפיפיור יוחנן פאולוס, השני בפולין כביקור מולדת, דיפלומטיה צליינית, מאבק להרחבת חופש הפעולה של הכנסיה, או הפיכת הכנסיה לפרטנר של הממשל הקומוניסטי. בכל ההגדרות הללו יהיה שמץ של אמת, אך מן הסתם רק חלק מהאמת. זאת, משום שלכנסיה יש יומרות להיכנס למשחק הבין־מעצמתי. היא מעוניינת לקבל דריסת רגל בתוך בריה"מ ובכך להיות אחת ממשתתפי הרב־שיח עם משטרו של גורבצ'וב. בדרך זו גם מקווה היושב על הכס הקדוש לחזק את מעמדה של „הקוריה הרומאית" מול הכנסיה המזרחית, המהווה שלוחה של הקרמלין ומנסה להשתקם ממה שעוללו לה סטאלין ויורשיו.

לביקורו של האפיפיור הפולני במולדתו קדמה פגישה ברומא בינו לבין ראש ממשלת פולין, ירוזלסקי. הירחון „קולטורה", היוצא לאור בפריז והמייצג את החוגים הימניים של המהגרים הפולניים, פירסם „קטעי מכתב מחוגי הוואתיקן", שבהם סיכום השיחות שניהל ירוזלסקי עם בן־ארצו היושב ברומא. על סמך דברים אלה, ש„הוולפו" לירחון הפולני של המהגרים אפשר להגיע למסקנה כי הביקור האפיפיורי הוא חלק מהדיפלומטיה הבין־גושית. במסגרת קח־תן זו זנחה הכנסיה את ארגון „סולידריות", למרות מחוות כגון פגישה עם לך ואלנסה.

הכנסיה נותנת „אשרת פולני טוב", פטריוט, למי שרואה את עתידה של פולין בקשר הדוק בין פולין למוסקווה, אמר הקרדינל גלמפ. האפיפיור עצמו זכה לתואר מנהיג המאבק למען עניין השלום וההבנה בין המדינות ובין הגושים. לירוזלסקי הבטיח סיוע במאמציו למצוא דרכים להבנה עם המערב ואפשרויות למלא תפקיד מיוחד בהתוויית נתיבי קשר פוליטי וכלכלי בין הגושים. הוא שיבח את שחרור האסירים הפוליטיים במסגרת חנינה, אך דרש ביצוע הבטחות בנושא הפלורליזם הפוליטי והתרת פעולות ארגונים מקצועיים מחוץ למסגרת הממוסדת שהקימה הממשלה.

לכנסיה יש רשימה שלמה של דרישות הנוגעות להסדר כללי בינה לבין הממשל, להכרה רשמית במוסדות ללימוד אקדמי של הכנסיה, לצרכיה הספציפיים בבניית כנסיות, הפעלת בתי־דפוס, פתיחת משרות בכירות בשביל אנשים השייכים למחנה הקאתולי וגם הסדרת עניין הקשרים הדיפלומטיים הרשמיים. בעבר לחצה הממשלה הפולנית בכיוון זה. עכשיו נוצר הרושם כי דווקא הוואתיקן מעוניין להחיש ולסיים את הנושא.

הביקור בפולין מהווה חלק ממדיניותה הגלובלית של רומא כלפי הגוש המזרחי. ואכן, נמסר על אפשרות של השתתפות נציג הוואתיקן באירועי אלף שנה לקבלת הנצרות ברוסיה העתיקה. החגיגות מתוכננות לאביב 1988 וכבר עכשיו יש חילוקי דעות בין הרוסים, האוקראינים, הכנסיה הפרובוסלאבית והכנסיה הגרקו־קאתולית. הכנסיה הקאתולית הרומית מבקשת לקבל היתר ליצור קשר רשמי ומסודר עם הקהילות שבשטח ליטא, ביילורוסיה ואוקראינה. במסגרת זו ובמסגרת הפשרת הקרח בין רומא לקרמלין גם יבקר בקרוב נציג הוואתיקן, הקרדינל גלמפ, ברוסיה. הוא יסייר בשטחים שהיו תחת שלטון פולין עד 1939.

הביקור השלישי במספר של יוחנן פאולוס השני בפולין מחזק במידה מסוימת את המשטר, אך בו בזמן מחזק גם את הגורמים האופוזיציוניים שלו. המיסות ההמוניות, המרכזות כל פעם כמיליון עד שני מיליון מתפללים, הן בגדר משחק באש. גם אנשי הכנסיה וגם נציגי המשטר הקומוניסטי חייבים לדאוג שלא יהיה פיצוץ, אין זה פשוט לשלוט בהמון הנרגש, החדור רגשות לאומניים ודתיים. נוסיף לזה את האנדרלמוסיה הנגרמת על־ידי נטישת מקומות עבודה עת מופיע האפיפיור בערי שדה. כך למשל נמסר כי בעת הביקור של האפיפיור בצ'נסטוכוב [illegible] למעשה האזור השלוי, עתיר מפעלי התעשיה הכבדה ומכרות הפחם.

העיתונות הרשמית בפולין נזהרה [illegible] בנושאים העקרוניים. היה דיווח שוטף על [illegible] המשתתפים, תוכן הנאומים ואף עקיצות — [illegible] הסיפור על הזמנת רכב מיוחד לאפיפיור, [illegible] על־ידי מצברים ומצויד בזכוכית [illegible] הכתב לענייני הכנסיה אף מסר נתונים על [illegible] הצליינות הענפה של האפיפיור.

בעת ביקורו בוורשה נפגש האפיפיור [illegible] קבוצת יהודים, אשר הוצגו בפניו כנציגי [illegible] של הקהילה הרתית. הארגון הרשמי [illegible] הועמד בצל. היתה זו ג'סטה יפה מצד [illegible] הוא נשאר בגדר ג'סטה בלבד, שכן הקו הכללי [illegible] הכנסיה נשמר בקפדנות.

פולין עכשיו היא אחת מן המדינות הקאתוליות ביותר באירופה. היא [illegible] בכך את ספרה. ההשפעה לה זכתה הכמורה [illegible] מזו שהיתה לה אי־פעם. לפני למעלה מ־140 [illegible] לעג המשורר הפולני סלובצקי — [illegible] „קורדיאן" — לאפיפיור, על צביעותו [illegible] ועל סחר־המכר שעשה עם כובשי פולין. [illegible] התהפכו היוצרות. הכנסיה נתפסת כמייצגת את העם מול המשטר השנוא, שאינו מסוגל לפתור את בעיות יום יום, אך גם אינו ניתן לסילוק בגלל היותו נציג של מעצמה זרה. ☐

המיסות ההמוניות ריכזו בין מיליון לשני מיליון מתפללים בכל פעם

סיפור בהמשכים

עופרית בלופרית שובי הביתה

מאת אהוד בן עזר

כאילו שגם את ציפקה זימברו

קטנית היא החברה הכי טובה שלי ויכולנו [illegible] להפוך את הכיתה לגן־עדן עלי־אדמות רק [illegible] אנחנו במצב מלחמה כמו ישראל [illegible] שהיו יכולים להפריח במשותף את [illegible] איש תחת גפנו ואישה תחת שלה. [illegible] לציפקה המצב שונה. לצערה היא לא [illegible] חשובה כדי שאעשה איתה ברוגז. היא [illegible] גרופית כזאת, לוויינית של קוטג'ית [illegible].

[illegible] זכות היא מעמידה אותי כשקרנית [illegible] צחוק מהצרות שלי?

[illegible] שאני סיפרתי איך הזמבורים ניסו לזמבר [illegible], ושכולם אמרו ש„זה בכלל לא קרה [illegible] עופרית־בלופרית" ואני רק מנסה לעשות [illegible] ולמשוך תשומת לב — מופיעה לה ציפקה [illegible] באמצע השיעורים ומודיעה שהבוקר [illegible] „ניסיון לאונס" אותה בדרך לבית־הספר!

[illegible] התנפלו עליה והיו סקרנים־פצצים [illegible] את גירסתה, ודופלה עשתה לה כבוד גדול [illegible] לה לעמוד לפני הכיתה במקום תושב"ע [illegible] מביאה כאן את סיפורה, שלדעתי מצוץ כולו [illegible] הקינאה בניסיון שהיה לזמבר אותי.

„הלכתי בשדרה פתאום הרגשתי שמישהו [illegible] אחרי. זה היה איש עם כלב. הוא עמד על [illegible] ושאל אם אני רוצה ללטף את הכלב שלו [illegible] אם אני רוצה לראות את השלט־רחוק [illegible] הכלב שלו. אמרתי לו שלא ואז הוא הוריד [illegible] המכנסיים שלו. אמרתי — אולי תפסיק [illegible] אלי, והתחלתי לברוח אז הוא ניסה [illegible] אחרי אבל עד שהעלה את המכנסיים [illegible] שלו אני הגעתי לבית־הספר. הלכתי [illegible] וסיפרתי לה ואז היא קראה להרצליה [illegible] ובאו במכונית רגילה ולקחו את שתינו [illegible] בכל הרחובות אולי נמצא את האיש [illegible] הכלב ואני הייתי מכירה אותו כי יש לו ראש [illegible] תלתלים ושיער ארוך והוא הולך יחף — [illegible] מצאנו אז לקחו אותנו לחדר במשטרה והראו [illegible] אלבומים עם המון תמונות של חשודים עד [illegible] שלי התעייפו מלדפדף בהם ולא מצאתי [illegible] דומה לו אף־על־פי שהיו שם פרצופים [illegible] שאני לא מאחלת לכם לפגוש לבד [illegible] או על־יד מעבר־החצייה ששם הראה לי [illegible] עם הכלב את השלט־רחוק שלו ואמרו לי [illegible] עכשיו תחזרי לבית־הספר ובעוד כמה ימים [illegible] לשוחח איתך חוקרת שלנו אולי את תיזכרי [illegible] עוד כמה פרטים."

אך קוטג'ית החכמה אמרה לה בפני כל הכיתה: „ציפקה, אני במקומך הייתי מסתירה מה [illegible] לי ובכלל לא מספרת את זה לאף אחד כמו [illegible] עופרית־בלופרית נאמבר טו!"

„בטח!" אמרתי באוויר, כי קוטג'ית היא [illegible] שלי, „יש מישהי שאין לה מה להסתיר [illegible] שהזמבורים לא נטפלים לסתם אחת, [illegible] מקינאתו!"

„או שמדמיינת!" אמרה שטינקה ברשעות, כדי להגן על קוטג'ית.

[illegible] כעס עליהן התחלתי כבר להאמין שזה באמת קרה לציפקה והיא לא סתם ממציאה כדי לעשות רושם ולמשוך תשומת־לב, ולהפתעתי [illegible] דופלה הפעם מה שאמרתי, והסבירה [illegible] לספר ולדבר על הכל בגלוי ולא להסתיר [illegible] דבר ושציפקה התנהגה בסדר גמור בכל הניסיון לאונס שלה ורק שלי לא עשו כבוד שכזה בניסיון לאנוס אותי.

אני חושבת שלכמה אנשים בסביבה כבר נמאס לשמוע את חשטויות שלי אז שלום ולא להתראות עד שמישהו ישתגע להוציא בספר „עופרית בלופרית שובי הביתה" את כל הבילויזאציה הזאת שהמצאתי לכם (אני ילדה [illegible]).

יש דיבור בעניין

גם להיפרד צריך לדעת

איזה ערך יש לכל זה? — אתה שואל ד. איך בכלל אפשר לסמוך אפילו על הקשר הכי קרוב. כשאחרי כל מה שקורה בינינו, היא מתחילה פתאום להתחמק לי, ואח"כ מתברר שכבר יש לה מישהו אחר. ובסוף היא עוד כועסת ומשמיצה. איך זה יכול להתחלף בכה הכל, אני לא מבין.

השאלה קשה מאד ד. וגם מה שעובר עליך עכשיו מכאיב מאד ופוגע. עם־זאת חשוב שתבין שלפעמים, למרות היחס החם הקיים בין בני־זוג, מתעורר אצל אחד מהם, או אצל שניהם, רצון בפיתוח קשרים נוספים, חדשים. קורה שלאחר תקופת חברות מסוימת מסתבר לאחד מהשניים שה„ביחד" הקיים אינו מחדש עוד דבר. ולמרות שהתחיל בסערה גדולה ובהתרגשות עזה, הוא הולך ודועך ונגמר.

כאשר שני בני־הזוג מרגישים כך, ושניהם מסכימים ביניהם על הפסקת יחסים ופרידה, האירוע אינו כואב ואינו פוגע. אבל כשהתהליך הוא, כמו אצלך, חד־צדדי — העניין קשה, גם ליוזם הפרידה וגם לנעזב. היוזם מרגיש בדרך־כלל רגשות אשם בגלל אי־יכולתו להמשיך בקשר, ובגלל הידיעה שפגע בזולתו. ולפעמים, מועקת האשמה שלו כה גדולה, עד שהוא „עובר" למצב של כעס כדי להתגבר עליה. כעס המחזק אותו בהחלטת העזיבה שלו. ואילו הצד שלך ד., הנעזב, מוצף ברגשות היפגעות, הנובעים מתחושת הנבגדות, מהרגשת הכישלון, וכמובן מנפילה חמורה בהערכה העצמית. כל אלה קשים עוד יותר, במקרים בהם מתגלה קשר אהבה חדש של בן־הזוג העזוב. לפעמים נדמה או לנפגע, שלעולם לא ירצה, או לא יוכל שוב, ליצור קשר כלשהו עם בני המין השני. לפעמים הוא מחיל את רגשי זעמו ואכזבתו על כל בני אותו מין. וישנם גם מצבים הפוכים, בהם משתדל הנעזב „לנקום" באמצעות קשרים חדשים רבים ושטחיים בעיקר כדי להתגונן מפני מעורבות רגשית שכה הכאיבה לו בקשר הקודם. אפשרית גם או „הענשה" של בני־הזוג החדשים/מתחלפים על מה ש„מגיע" בעצם לבוגד/ת ההוא (ההיא).

מהן האפשרויות האחרות להתמודדות עם צער הניתוק?

האפשרות היעילה ביותר היא יצירת דו־שיח שיבהיר לאט וכהדרגה את תחושת הסיום, מבלי לפגוע ולהיפגע יתר על המידה.

כל פרידה, גם כשהיא נעשית בדרך נבונה ואנושית ביותר, משאירה אחריה משקעים של כאב ואכזבה, אלא שאז, הצלקות פחות עמוקות, מאפשרות יצירת קשר חדש, כהקדם, ומשאירות את זכרה של החברות המנותקת כחוויה חיובית של כאב מתוק למשך שנים ארוכות.

צילום: דן קידר

איך־שלא־יהיה, ד., בהמשך החיים תתנסה עוד, כמו כל אחד מאתנו, באין־ספור של פרידות מאנשים אהובים; והכאב החריף העוכר בך עכשיו, אמור — בין השאר — גם לחסן ולהכשיר אותך להתמודדות יעילה יותר עם... הפרידות הבאות.

אל תשכח, אם כך, כל פרידה היא בבחינת סיכוי מופלא לפגישה החדשה הבאה.

דוד גרין

פינת המחשב

להלן חלקה השלישי של תכנית „ספר הטלפונים", האחראית למציאת מספר הטלפון והכתובת הנמצאים תחת שם מסוים.

לאחר שתבחר באפשרות זו בתפריט־המשנה, ישאל המחשב מהו השם שעליו הנך רוצה לקבל פרטים. אחרי זה, יחפש המחשב ברשימת הטלפונים, ואם ימצא פרטים כלשהם הקשורים בשם זה, הם יוצגו על המסך. אם לא יימצאו פרטים כלשהם, תחזור התכנית לתפריט המשנה.

```
215 LOCATE 15,2: INPUT "FOR WHICH NAME WOULD YOU LIKE TO
RECEIVE ADDRES AND PHONE NUMBER"; C $
 220 V=LEN C $
 225 FOR X = 0 TO A
 230 IF C $ = LEFT $ (V, A$ (X) ) THEN 240 ELSE NEXT
 235 PRINT "THERE IS NO SUCH NAME": FOR Y = 0 TO 1000: NEXT
Y: CLS: GO TO 125
 240 CLS: LOCATE 12,0: PRINT A$ (X): GO TO 195
```

הידעת?

לא מכבר נחנכה רכבת תחתית ממוחשבת בעיר הצרפתית ליל. ברכבת זו אין עוד נהגים או מפעילי קרונות. הכל נעשה באמצעות לוח פיקוד משוכלל אשר לידו יושבים סה"כ 5 טכנאים.

פיצוחון

בחברת אוטובוסים קיים פיקוח שוטף על מצב עבירות התנועה של הנהגים. כאשר נהג כלשהו צובר עשר נקודות חובה בגין עבירות תנועה, הוא מועבר לתפקיד משרדי למשך שנתיים. איתור הנהגים ה„עבריינים" נעשה על־ידי סריקת כרטיסיהם האישיים המועברים לחברה מהמשטרה. כתוב תכנית אשר תסקור את הרשימה המאוחסנת במערך ואשר תדפיס את שמות נהגים אלה.

מגיש: ירון ולר

יש דיבור חכם

המתמטיקה מלמדת שאסור להתעלם מהאפסים.

גבריאל לאוב

לחלום

על זכירת חלומות

כל עוד אנו חיים, הפעילות הנפשית שלנו איננה נפסקת. משום־כך אנחנו חולמים בלי הפסקה במשך שנתנו. אבל רק מעט מאד מכל מה שחלמנו נשאר בזכרוננו אחרי ההתעוררות. הרבה אנשים טוענים לכן שהם חולמים לעתים רחוקות בלבד. למען הדיוק צריכים היו לומר במקרים אלה: אנו זוכרים מעט מאד מכל חלומותינו. דבר זה נכון גם לגבי אלה שזוכרים חלום אחד מדי בוקר, מה שנחשב כהחלט להישג ניכר.

מהי הסיבה לשיכחה (או לזכירה לקויה) זאת?

פרויד חשב שהחלום נעוץ במשאלות אסורות שלנו, שמצליחות לממש את עצמן בדמיון בעת החלימה בלבד. אבל עם חזרת חוש הביקורת שלנו בזמן ההתעוררות, אפילו הרמזים החלומים האלה אסורים עלינו והתוצאה — שיכחה.

חוקרים אחרים סבורים שהמעבר ממצב של שינה למצב של עירנות משפיע על רצף הזכירה. לפי דעה זו, אנו זוכרים במצב של עירנות את רוב הדברים שחווינו במצב של עירנות, ובמצב של שינה, את מה שקרה לנו במצבי שינה קודמים; אבל אנחנו מתקשים להיזכר בזמן העירות במה שקרה לנו במצבי שינה, בדומה לקושי להיזכר במה שקרה לנו במצב של שכרות.

סיבה נוספת נרמזת בעצה הבאה: מי שמעוניין להגביר את יכולת זכירת החלומות שלו, כדאי שישתדל להתעורר מבלי לפקוח את עיניו ומבלי להיתפס לתנועות־הגוף המלוות לרוב את ההתעוררות. לא ברור עדיין מדוע משפיעות תנועות אלה על שיכחת החלום. אך בכל מקרה — מי שיצליח להתעורר בלעדן, יזכה בפרס של זכרון חלומו.

שלכם, צבי גיורא

יש דיבור על דיבור

אשכרה לא בראש שלי

לא קורה לכם לפעמים שאתם צריכים לעשות משהו ומהזה לא בא לכם לעשות אותו? ובכן, לכל אחד מאתנו זה קורה?

לי למשל זה קורה די הרבה, כשהשאיפה היא אף־פעם לא לעשות את מה שלא מתחשק. אבל אתם ילדים גדולים ויודעים שיש אילוצים בחיים. אם נאמר שאתם לא בעניין של לעשות שיעורי־בית, שלא בא לכם על זה, זה לא בראש שלכם. זה לא בעניין בכלל, והמהדרין יגידו שלא בזין שלהם. אז־מה. לא תעשו? אולי פעם אחת תרשו לעצמכם. אבל הרבה פעמים אתם תעשו־גם־תעשו למרות שזה לא יהיה בכיף שלכם או במווה שלכם. איך אמרנו? — יש אילוצים. הכתבות מלמעלה. עצם זה שנולדנו זה כבר אילוץ. לאז מישהו שאל אותנו? לפעמים קיימת אצלי ההרגשה שכל החיים זה אילוץ אחד גדול. אבל זה סתם עניין של מצב־רוח רגעי.

תראו כמה זה פשוט לעשות דברים. לא היה בזין שלי המדור הזה הפעם, אמרתי: יאללה נפשט את העניין. לא בראש שלי אז נכתוב על המוטו „לא בראש שלי" ומקבילותיו השונות. תדעו לכם, שאם חושבים מספיק עמוק אפשר תמיד לשלב בין מה שמתחשק למה שלא מתחשק, והעיקר — תמיד תעשו מה בראש שלכם.

תומר קרמן

גיורא מנור

רגליים קרות מאוד

ני נשבע, שבעצם אינני לאומני. ואין לי דבר וחצי דבר נגד שפות זרות. להפך, אני חובב מושבע של לשון נופל על לצון, שעשועי מילים, ציטוטים בלטינית, ומצדי, סנסקריט או יפנית. ואני מוכן לקבל בהכנעה (תוך מחאה סמלית) את חידושי צה"ל, כגון רכבים, ציודים ושאר הריבויים העודפים שבאופנת החיילים ולעצום עין או שתיים למשמע "עשר שקל" או "חמש ספרים". אבל לא אוכל לשאת תרגום מילולי של ביטויים ואידיומים, הדומים לזבוב במרק, מגעילים, מפרפרים, ואינם תורמים להעשרת הלשון. לפי שיטה מקובלת זו, הייתי אמור לכתוב: "אני רושם את הגבול", כי זה אופן הביטוי האנגלי, כשם שמצאתי אצל סילבי קשת "להיראות עם ביצה שפוכה על פניה" (ברית־המועצות אחרי נחיתתו של מתיאס רוסט בכיכר האדומה), וברדיו: "שכב נמוך", שכוונתו, פשוט, המתין בשקט, ו"קיבל רגליים קרות" במקום פחד.

לאידיוטיזם אידיומאטי זה שייך גם "נייר־העבודה" שאינו אלא טיוטה. ואין זו שאלה של טוהר וקדושה, אלא של שעטנז — מלה יוצאת דופן ומאוד חביבה עלי בשל מוזרותה, בשל תערובת שאינה ניתנת לעיכול, שהיא פגם סגנוני, ולא גוון ציורי שאול. התרגום המילולי, שאינו מוסיף לשפה המארחת דימוי ציורי, מעיד על בעליו, שהוא אינו חש היטב את השפה ממנו הוא לווה, ולא את שפתו שלו. הרי כל הביטויים שציטטתי — איש דובר (וחושב) אנגלית אינו מתייחס אליהם כפשוטם המילולי. הרי אף אנגלי או אמריקני בר־דעת, היודע עברית, לא יאמר: "PUT HEART!", אלא כבדיחה.

העבדות הלשונית לשפה אחרת, המוצגת כקוסמופוליטיות, אינה אלא היפוכה, הקרתנות, הפרובינציאליות בהתגלמותה.

הפרובינציאל הישראלי הטיפוסי קם בבוקר, ורץ לשפת הים התיכון, עומד על בהונותיו, כדי להיווכח, אם לא התחדש משהו בניו־יורק בלילה שחלף, שעוד לא הגיע לאוזניו.

אני בעד הכנסת ביטויים בברית אברהם אבינו (הגיור לא צריך להיות לפי ההלכה, הרפורמיים יספיקו לצורך זה), כגון הדימוי השגור "בדקה ה־60", שהיה בארץ ל"בדקה ה־90", כנראה בזכות חובבי הכדורגל. בכך יש שכלול של ממש, כי אחרי הדקה האחרונה של השעה באה הדקה הראשונה של השעה הבאה, ואילו אחרי הדקה ה־90, המשחק נגמר.

או, למשל, הפועל "לדסקס", שמובנו — לדון, לברר. פעם לדסקס היתה פעולתה של מחרשת הדיסקוס, אבל מי, מלבד זקנים כמונו, עוד זוכר מה זאת מחרשת־דיסקוס? ה"לדסקס" בא כמובן מ־DISCUSSION. ראיתי במילון, שפועל לטיני זה במקורו בא מ"לנער" ו"לחתוך לחתיכות". וזה באמת מה שוויכוח אמור לעשות. חבל שלעיתים קרובות מנערים ומקצצים לפירורים רק את המתווכח, בעל הדעה המנוגדת, ולא את הנושא...

לא מזמן יצא לי לסעוד בחברת מומחה למחשבים, שהסביר למישהו צ'ופר (והנה עוד תוספת צבעונית וחביבה לשפתנו, כי בהחלט מותר בתחום הלשון להתהדר בנוצות זרות!) כתכנתו של מחשב, שהוא כינה "בעיטה הצידה". ביטוי זה נראה לי משונה, ושאלתי את המחשבתן, איך נקראת פעולה זו באנגלית. "SIDEKICK" — הוא אמר. מה לעשות, שבאנגלית ביטוי זה פירושו "עוזר" או "סגן", ואין כאן עסק עם בעיטות?

אני בעד גניבה משפות אחרות. אבל גם (ובעיקר) נחוץ לגנב כישרון. אחרת סופך בית־כלא.

גדעון ספירו

מוסקבה, אדיס־אבבה

שבוע שוב נוכחתי כי תמונה אחת בטלוויזיה שווה לעתים יותר מאלפי מלים. הדיווחים העיתונאיים על הפגנת יהודים מאתיופיה מול משרד ראש הממשלה למען בני משפחותיהם שנשארו מאחור, לא עשו לי מה שעשה לי הדיווח הטלוויזיוני בנושא. כשראיתי את הבחורה הצעירה מאתיופיה מספרת בקול רועד על אמה הנתונה במאסר באתיופיה ועל אחיה ואחיותיה שאינה יודעת דבר על גורלם — רעדו מיתרי הלב שלי יחד עמה.

כשהעיתונות הישראלית והעולמית יצאו בכותרות ענק מלוות בסיפורים מרתקים נוסח ג'ימס בונד על מה שקיבל את השם "מבצע משה" לא שמו לב לכמה פרטים חסרי חשיבות. כמו, למשל, שלא עסקו בהטסת שמורת חי־בר מאפריקה. אלא בבני אדם. ולא שמו אז לב לעובדה הפשוטה והמופלאה, שגם שם באפריקה בני אדם מתחתנים ומקימים משפחות ומולידים ילדים וקשורים בינם לבין עצמם בעבותות של אהבה וכו' וכו' וכו'.

היום אנו כבר יודעים כי יגונם ויסוריהם של יהודי אתיופיה הוא כבר מנשוא. הבאת יהודי אתיופיה היתה כרוכה בביתוק ושיסוע אכזרי של משפחות. ילדים הגיעו ללא הוריהם, נשים ללא בעליהן, בעלים ללא נשיהן, אחים ואחיות ללא אחיהם ואחיותיהן — משפחות שמחציתן כאן והמחצית האחרת נשארה באתיופיה.

לא צריך להיות אנתרופולוג ומומחה לתרבויות אנוש בכדי להבין כי די לה במציאות הזאת כדי להכניס בני אדם למצוקות נפשיות ולמצבי דיכאון קשים. לכך יש להוסיף קומת יסורים נוספת בדמות קשיי קליטתם של יהודי אתיופיה בחברה הישראלית. מדינת ישראל לא נתגלתה ביופיה, פתיחותה וסובלנותה בכל הקשור ליהודי אתיופיה. הסיפור על דיירי אותו בית באשדוד שהתנגדו להכנסת משפחות אתיופיות משום שהדבר יוריד את ערך הדירות בבית — מהווה סמל נאות לגזענותה של החברה הישראלית.

התברר כי לא צריך להיות ערבי על מנת לסבול מגזענות בישראל. מספיק להיות שחור בתנאי, כמובן, שאותו שחור אינו שחקן כדורסל במכבי תל־אביב. המתנחלים ביקשו מהסוכנות והממשלה כי יוקצו משלוחים רבים של כח אדם אתיופי לשטחים הכבושים על מנת להחליף את הפלשתינים בתפקידי כח עבודה זול ובלתי מיומן. העובדה שרבים מיהודי אתיופיה אימצו להם את הכיפה הסרוגה, לא הצילה אותם מגורל של אפליה ודחיה מצד פרטים וממסדים בחברה הישראלית. אפילו את הזכות הבסיסית של נישואים והקמת משפחה, זכות המוקנית לכל אזרח במדינה הפרימיטיבית ביותר, שללה ממשלת ישראל מאזרחיה יוצאי אתיופיה. הביקורת שלי במקרה זה אינה מופנית אל הרבנות הראשית. איש אינו רשאי להכתיב לרבנות את הכרעותיה הפולחניות־דתיות. אולם ממשלת ישראל רשאית ליזום חקיקה שתפקיע מהרבנות את מונופול הנישואין. את זאת לא עשתה ועל כן היא נושאת באחריות הסבל והמצוקה של היהודים האתיופים.

אין פלא כי נוכח הצטברות כזו של מצוקה ויסורים יש בין יהודי אתיופיה כאלו שלא יכלו לשאת יותר גודל הכאב והתאבדו.

אני סבור כי מצוקתם של יהודי אתיופיה בישראל חרגה מגבולות המחלוקת הפוליטית. אנו עומדים בפני בעיה אנושית שיש לפעול לפתרונה. וכל מי שיכול לתת יד להקלה ולמציאת פתרון, חייב להטות כתף. אני פונה כאן אל מכרים, חברי המפלגה הקומוניסטית הישראלית, להתגייס למען פתרון הבעיה האנושית הקשה של יהודי אתיופיה. דומני כי מקרב הציבור הישראלי, הם בעלי הנתונים הטובים ביותר לסייע. אין זה סוד כי לבריה"מ יש השפעה רבה על המתרחש באתיופיה. כן גם לגבי הרפובליקה הדמוקרטית הגרמנית (ר.ד.ג — ידועה יותר תחת השם מזרח גרמניה). שתי מדינות אלו מסייעות לאתיופיה כמעט בכל תחום אפשרי. לקומוניסטים הישראלים, ובוודאי לקאדר המנהיגותי, יש ערוצי תקשורת פתוחים למנהיגות הפוליטית והמפלגתית של שתי המדינות הנ"ל. יש כאן הזדמנות פז לאנשי מק"י להתעלות על עצמם ולגלות עמדה הומניסטית מובהקת. הם יכולים לפנות לעמיתיהם מהמפלגות האחיות ולבקשם כי ינסו לשכנע את ממשלת אתיופיה כי תבדוק מתוך גישה אוהדת את האפשרויות לאיחוד משפחות שנקרעו ושוסעו. אני מוכן לצורך הדיון כאן לקבל את הטענה כי כל מבצע משה לא היה אלא קנוניה אימפריאליסטית שנועדה להביך את המשטר המהפכני באתיופיה ולהציגו באור שלילי. אולם את הנעשה כבר אין להשיב. האנשים הובאו ארצה עם כל התלאות והיסורים שהיו כרוכים בכך. עתה, אנו ניצבים בפני הבעיה האנושית שהיא חדה כתער: כיצד מאחדים שוב את המשפחות הקרועות על מנת להביא להן מעט אושר ושמחה?

חברי מק"י אינם אנשים קהי חושים ואטומי רגשות, כפי שחוגים עוינים מבקשים להציגם. פגשתי אותם בפעולות רבות שמטרתן היתה לסייע ולעזור לפלשתינים במצוקה. ראיתי כיצד הם משתתפים בצערן ושברונן של משפחות פלשתיניות קרועות, שהשלטון הישראלי הקשה את ערפו לגביהן וסירב לאשר את איחודן.

אותה יכולת לגלות רגישות כלפי הסובל והנאנק, מן הדין שתופעל לא רק כשמדובר בפלשתינים, אלא גם במקרה של יהודי אתיופיה. אם הקומוניסטים הישראלים יעשו את המוצע להם ברשימה זו, לא רק שיעשו מעשה אציל וצודק, אלא גם יעלו את קרנם הפוליטית ויגבו רווח ויוקרה פוליטיים אדירים בחברה הישראלית. מק"י ודאי אינה מפונקת בגילויי אהדה בחברה הישראלית. היא יכולה לקבל אותה הפעם בלי להקריב ולו פסיק או פסיקון מן האידיאולוגיה הפוליטית המנחה אותה.

חברים יקרים: נא להתחיל מיד בבחירת השליחים ושליחתם למוסקבה וברלין.

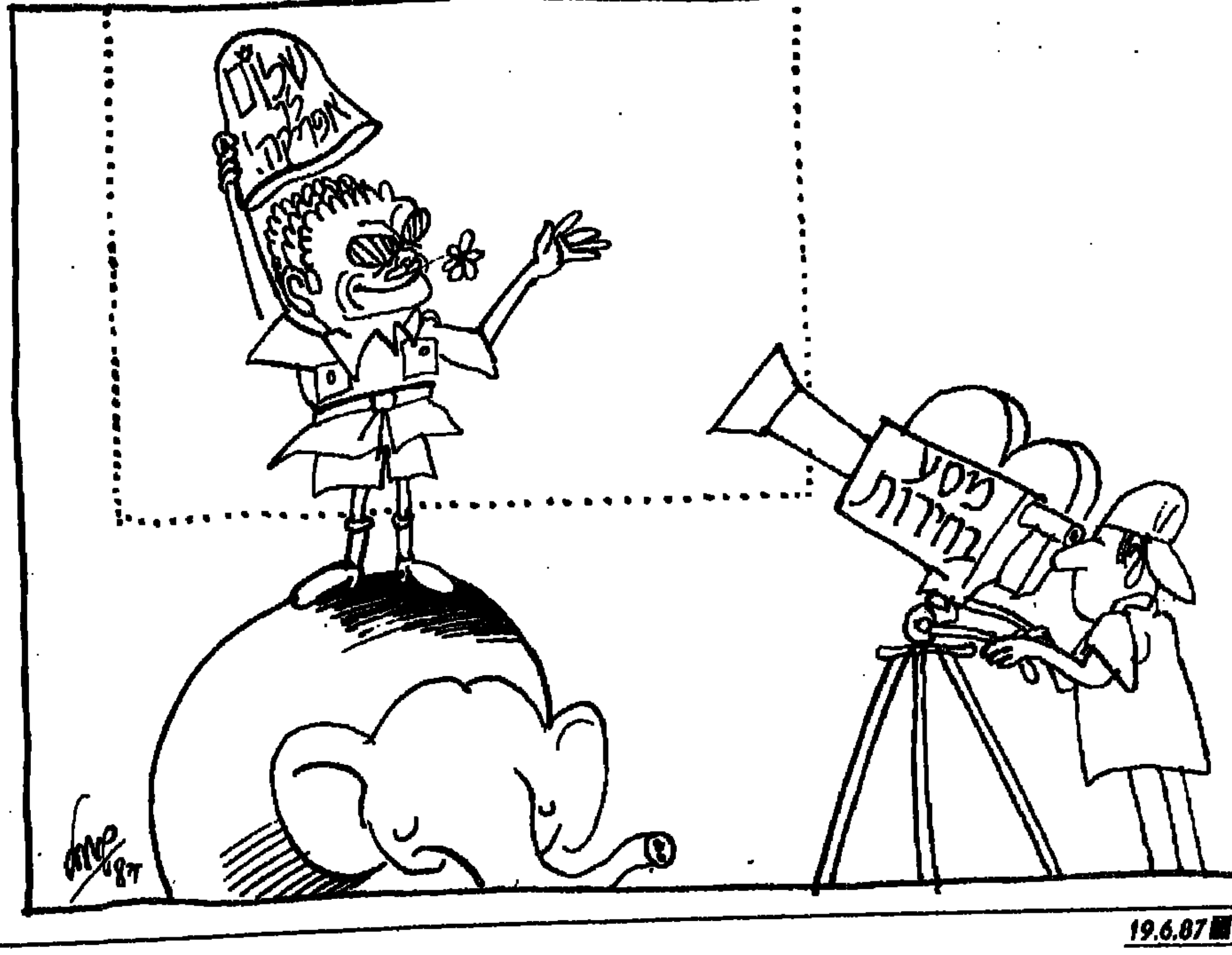

יהודה להב

רוב של מיעוט

יצחון מזהיר", "רוב מוחץ", "סופר־מאג עשתה זאת" — בכותרות אלו ודומות להן בישרו העיתונים הבריטיים ובעולם על ניצחון השמרנים בבחירות. איכשהו נעלם מתודעת הציבור, כי רוב של הגב' תאצ'ר בפרלמנט מבוסס על מיעוט בקרב הבוחרים: השמרנים לא זכו אלא ל־40 אחוז של הקולות. שתי מפלגות האופוזיציה הראשיות נתמכות על־ידי הרוב, קרוב ל־60 אחוז. יכול להיות גם גרוע יותר. על־פי שיטת הבחירות הבריטית, אם האופוזיציה די מפוצלת, אפשר להגיע לרוב מוחץ בפרלמנט גם בזכות 30 אחוז של המצביעים, אפילו 25 אחוז יכולים להספיק. בימי דה גול היתה נהוגה שיטת בחירות דומה גם בצרפת.

תומכי שינוי שיטת הבחירות בישראל טוענים: אמנם נכון, שהשיטה האזורית מעוותת את הייצוג בפרלמנט ועל־פיה מיעוט בעם יכול לזכות לרוב בפרלמנט (ראה את הדוגמה הבריטית), אך לעומת זה היא מבטיחה את יציבות הממשלה ומגינה עליה מפני סחטנותן של המפלגות הקטנות.

כדאי לבחון את שתי הטענות. יציבות השלטון בשום מקום אינה תולדה של שיטת הבחירות, אלא של היציבות החברתית. במקום שיש בו קיטוב הולך ומחריף ופיצול חברתי, השלטון לא יהיה יציב, תהיה אשר תהיה שיטת הבחירות. מסיבות היסטוריות ואחרות, ישראל היא חברה מפוצלת ומקוטבת מאוד. אם בתנאי פיצול זה נשמר בה, ביסודו של דבר, המשטר הדמוקרטי, הרי הייצוג היחסי ההולם בכנסת של מירב השכבות וההשקפות הוא מן הגורמים העיקריים לכך. סילוקם מן הכנסת של גורמים פוליטיים, הקיימים בקרב העם, עלול להביא רק להחרפת הפעולות החוץ־פרלמנטריות. "גוש אמונים", למשל, שהוא לכל הדעות מיעוט בקרב העם, מנהל פעילות בלתי־פרלמנטרית ולעתים בלתי־חוקית אף־על־פי שבכנסת קיימת קבוצה גדולה הנותנת ביטוי להשקפותיו. פעולותיו היו בוודאי מחמירות, אילו בכנסת לא ניתן ביטוי לדעות ה"גוש".

ואין כלל להעלות על הדעת, מה היה קורה, אילו בישראל שלטה ממשלה שקיבלה בבחירות רק 40 אחוז מן הקולות ו"גוש אמונים" היה חלק מאופוזיציה המונה 60 אחוז מקרב הבוחרים וייצוגה בכנסת בטל בשישים. במבט שטחי זה אולי נראה כפרדוכס, אך היזקקותן של המפלגות הגדולות בישראל להסכמים קואליציוניים, המערערים את יציבות הממשלה — היא מעמודי התווך של יציבות המשטר הדמוקרטי.

אין ממש גם באשליות בדבר מניעת סחטנותן של המפלגות הדתיות או מפלגות קטנות אחרות באמצעות הנהגת בחירות אזוריות. בגלל הקיטוב הרב בחברה ויחסי הכוחות העומדים תבקש כל מפלגה גדולה לתגבר את עצמה על־ידי רכישת בעלי ברית ולשם כך היא תבטיח להם ייצוג על חשבונה. ההנמקה תהיה: אין לכם סיכוי לייצוג, אם תלכו לבדכם. כדי שקולותיכם לא ילכו לאיבוד, הצביעו בעדנו; וכדי שזה יהיה כדאי לכם, באזור אחר או שניים נציג לבחירה את מועמדיכם. שיטה זו פועלת אפילו עכשיו, בתנאי הבחירות היחסיות.

במקרה זה קרוב לוודאי, שנציגי "התחייה", "מורשה" וש"סים אחרים ישולבו ברשימת הליכוד, ועם כל ההבדלים, אותו תהליך יתחולל גם באגף השמאלי. מה שמכונה הסחטנות של המפלגות הקטנות תועתק מן הכנסת והקואליציה אל תוך הסיעה השלטת וכשם שעכשיו מאיימים בפרישה מן הקואליציה, אפשר יהיה לאיים בפרישה מן הסיעה. שלטון יציב לא יצמח מזה ולסחטנות לא יושם קץ.

יציבות השלטון אינה עניין מינהלי, אלא פוליטי. היא לא תובטח על־ידי תחבולות בעניין שיטת הבחירות, אלא רק על־ידי מדיניות, שתהיה מסוגלת לגבש קונסנזוס חדש ולבלום את מגמות הקיטוב.

יואב אביב

נצחון הציצי

ני רוצה לבקש סליחה כבר מהתחלה, סליחה שאני קורא לה ציצילינה ולא צ'יצ'ולינה. מאז הוטלנו למערכת הבחירות האחרונה, הסוערת והמתישה, ללא כל הכנה מוקדמת והודעה מראש, פשוט התרגלתי לכך. ציצילינה, מלשון ציציילי ונא (למי שלא מוצא חן בעיניו).

סוף סוף, לראשונה מאז קום המדינה, התעורר הרחוב הישראלי במערכת בחירות פוליטית. עם־הספר הפך בין־לילה לעם העיתון, וניהל מירוץ מטורף אחר כמה שיותר עיתונים, בהם הוצגה נבחרת העם האיטלקית במערומיה. כולם בציון מיהרו להציץ בציצ ולהשתתף בשמחה האיטלקית־ישראלית. אם אין לנו משלנו לפחות נשמח בשמחתם. מי שעמד בצד וצפה בה בקנאה היה המועמד האמריקני גרי הארט, שלא העז להוריד את מכנסיו בציבור ומצא עצמו מודיע על פרישה מהמירוץ.

על־פי התגובות החמות (תרת־משמע), ואילו היו נערכים סקרי דעת קהל מיוחדים מטעם "פנטהאוז", "בול" ו"פלייבוי", בהנחה שציצילינא היתה מציגה את מועמדותה לכנסת ישראל — אין ספק שהיא היתה הופכת ללשון המאזניים, ואין צורך להרבות בניחושים כדי לדעת לאיזה צד היו נוטות אצלנו המאזניים ובאילו שיעורים.

גם אני, בין עיון בעיתון זה או אחר, הפלגתי לי למסע של ציצילינא ישראלית, אורגינלית כחול־לבן. שמיר, ללא ספק, היה עושה לה קצת בעיות בעניין חברותה בקבינט, אבל אין ספק שלבסוף הייתה נכנסת פנימה עם חזה חשוף. אין לי גם ספק שהציצי שלה היו עושים את מה שטוני מילר לא הצליחה לעשות. הם היו מסלקים את השר פרץ מהממשלה אחת ולתמיד, ואני משוכנע שאפילו לראשון לציון לא הייתה תלונה. מי יכול להתלונן על חתיכה שכזו, וחוץ מזה, אילו היה מגיש תלונה היו כולם יודעים שהביט בתמונות תועבה. ואגב, האם אתם יכולים לתאר לעצמכם את שמיר עומד בצל חזה החשוף של פנינה ציציבלום באסיפת בחירות בכיכר מלכי ישראל או את פרופסור נאמן מציג את הנשק הסודי של התחיה — גאולה כהן בלי חזיה?

מי שלא היה לו זמן לשטויות היה צ'רלי ביטון. ביטון החליט להתחבק דווקא בימים לוהטים אלה עם גברים שונים ומשונים. ואני שואל: צ'רלי, עם יד על הלב, עם אהבה במקום מלחמה, לא נראה לך שימין ושמאל היו כמעט מתחברים, שפערים בין שחור ללבן לצהוב ולאדום היו נסגרים?

צבי טימור

תמימות לכאורה

צעת רפאל איתן להקנות זכויות פוליטיות רק על־פי שירות צבאי, עשויה היתה, לו נתקבלה, להפוך את מדינת ישראל לספרטה מודרנית. למדינת הלוחמים. הבחירות יכלו להיערך בצה"ל, בסדיר או במילואים. איתן גם לא היה צריך לנהל מאבקי כוח עם גאולה כהן על מיקום ברשימה. המיקום היה נקבע לפי סדר דרגות יורד. רב־אלוף בראש כל רשימה.

אולם מול הקיצוניות הרפולית, מוגשות מספר הצעות תמימות יותר, כמו הצעת שילנסקי למתן בשכר לימוד באוניברסיטאות למשתחררי צה"ל או הצעת החוק לשירות לאומי של קצב.

הצעת שילנסקי נראית סבירה. לאלה ששירתו בצה"ל מגיע משהו. ההתנגדות אינה למתן משהו למשתחררי צה"ל. להפך, שיינתן מענק שחרור בגובה של 30 אלף דולר לדיור, השכלה גבוהה והיקלטות לאחר השירות. אולם מענק הטבות דרך שכר הלימוד כולל שתי הפליות: קודם־כל, בין משרתי צה"ל שיילכו ללמודים אקדמאיים וינצלו זכות זו לבין אלה שישתחררו אך יילכו לעבוד ולא ינצלו זכות זו. אין שום סיבה להפלות בין שני סוגי משתחררים. שנית, כי להשכלה גבוהה יש לקבל את כולם על־פי כישוריהם ולא על־פי יכולת התשלום. לכן יש בהצעה עיוות נורמטיבי גם ללא כל קשר להפליה הלאומית המודעת, המדריכה את המציעים.

אולם ההצעה המסוכנת ביותר היא זו של משה קצב, שהיא תמימה למדי: נהגיג שירות לאומי לבנות דתיות ולערבים שאינם משרתים בצה"ל.

שירות לאומי, מן ההכרח שיהיה שירות עבודה לאומי. שירות לאומי כזה, ללא תמורה כספית, הוא עבודת כפייה, האסורה על־פי אמנת האומות המאוחדות. שירות כזה גם יותר מדי מזכיר את "פלוגות העבודה" אליהן גויסו יהודים במדינות מזרח־אירופה בתקופת מלחמת העולם השנייה.

שירות העבודה "הלאומי" נועד לטשטש את העובדה כי המציעים לא כל־כך רוצים שירות ערבים בצה"ל. זאת, נוסף לסיטואציה הצבאית־הפוליטית, שבה צעיר ערבי אינו רוצה להתגייס לצבא בו הוא עשוי להילחם נגד בני עמו. אולם לא רק הם, גם השילנסקים אינם רוצים אותם בצה"ל, כי צבא כידוע הוא זרועה הכוחני של המדינה. בשלטון ובכוח לא מתחלקים. לכן ההצעה לשירות עבודה כפייתית פותרת להם את הדילמה בין אי רצונם לראות ערבים בצה"ל לבין רצונם להפלות אותם גם בתחומי חיים נוספים.

שלמה סלוצקי

מפורדים ופחדנים

פגינים מצעירי מפ"ם, אשר קלקלו את מסיבת ההזדהות עם ההתנחלות בשטחים, שנערכה ביום העצמאות באריאל, לא ידעו להבחין בזהות המפלגתית המדויקת של כל מי שהיכה בהם. אגרוף של כהאניסטים התערבב שם עם מכה של גוש אמונים, עם יריקה של איש חירות ועם קללה עסיסית מלווה בתיק־צד על הראש מידי איש התחיה. כולם כאחד היכו. לו, לאויב, היה ברור אם זה "שלום עכשיו", רק"ח או המערך, ורק לאחר כמה דקות הבחין מתחת לרגלים בחולצות מפ"ם: האויב הוא השמאל, והם — מעבר להבדלים — כולם כאותו צד של מתרס. צד ימין.

חודש לאחר האירוע, השמאל המוכה מגלה את ערוותו ומקל על הימין את מלאכתו. כאשר הוא מסרב או לא מצליח לאחד את השורות, אפילו כאשר מדובר בציון 20 שנות כיבוש וקריאה לחופש ולשלום. סיסמאות המוסכמות על הכל. כך תשהה שלום עכשיו עד הרגע האחרון את ההחלטה אם לעשות או לא לעשות הפגנה, וכך, גם כאשר היה ברשות אנשיה רשיון משטרתי. הרי הפחד ממיעוט משתתפים הקפיא את חברי "פורום העל" שלה, שחרדו לתדמית החיובית שהחזירו לעצמם בהפגנה בירושלים, וביטלו את ההפגנה שלהם.

בא הוועד לציון 20 שנות כיבוש. ועד אד־הוק מיסודן של קבוצות שונות של השמאל. והחליט לצאת למצעד והפגנה מרחוב דיזנגוף ועד כיכר מלכי ישראל. הכל תחת סיסמה: "שלום ישראלי־פלשתיני עכשיו". הגופים קטנים, לאנשים העצמאים אין מנגנון. אך במצעד ובהפגנה נכחו המונים, אלפי אנשים שחיפשו את הפגנת המחאה של שלום עכשיו ומצאו את זו של הוועד.

חלק מפעילי מפ"ם מהשורה, שאמורים היו להשתתף שבוע לאחר מכן, ב־13 ביוני, בעצרת שלום בסבסטיה, הגיעו להפגנת ה־6 ביוני, משום שהלב חזק יותר מההחלטה לדחות סיפוקים (ואולי יש בכך הסבר לדלדול השורות באירוע הצופי בשבת האחרונה בסבסטיה). אנשי ר"צ שבאו להפגנה זו היו אותם אנשים שלא נענו לקריאת הנהלת מפלגתם להפגין לחוד — באותה שעה — מול בית ראש הממשלה (ואולי יש בכך הסבר לדלדול השורות בהפגנה הקטנה בירושלים).

אנשי המתקדמת — למה לא — ערכו את הפגנתם — לחוד — בחיפה, באותו אחר צהרים של ה־6 ביוני. בכך נשלמת תמונת השמאל ה"מאוחד" בישראל: פחדן, אנוכי, חושש מלעבור עבור אחרים, מפחד להיות פרייר.

עד אשר השמאל הישראלי לא יבין שעדיף לצאת בהפגנה חזקה וגדולה אחת, תחת כמה דגלים וסיסמאות מוסכמות, עד שיבין כי נגד מכות הימין, נגד חמש אצבעות שלוחמות כל אחת למען עצמה, עדיף אגרוף שמאל — עד אשר יגיע היום הזה של איחוד השמאל, גם אם תוך מאבק, עד אז לא נראה את האור שבקצה המנהרה.

מוטי בסוק ■ טפטופי כנסת

לחסל את הכלנתריזם

ה פרופסור למדעי המדינה ומוסמך למשפטים, ח"כ שבח וייס, לא אהב בשבועות האחרונים את הכותרות שקיבלו יגאל הורוביץ, זלמן שובל, אהרן אבו־חצירא וויראן עטשי. וייס גם לא אהב בכנסת הקודמת את הרכש שעשה שמעון פרס — אמנון לין ויצחק פרץ.

השבוע הניח וייס על שולחן בית המחוקקים שלנו תיקון לחוק יסוד הכנסת. "חבר הכנסת הפורש מסיעתו, רואים אותו כמי שהתפטר מכהונתו כחבר הכנסת". החוק נגד כלנתריזם.

אין ספק, גם התיקון הנ"ל פרובלמטי. ושבח וייס כפוליטיקאי משופשף יודע זאת. לפיכך הוא קובע, כי החוק לא יחול על סיעה שהיא צירוף של שתי מפלגות או יותר. החוק גם לא יתקיים, אם שלושה חברים לפחות פרשו מסיעת האם, לשם הצטרפות לסיעה אחרת, או בשל הקמת מפלגה חדשה.

אין ספק, הכלנתריזם מכה בדמוקרטיה הישראלית חדשות לבקרים. והחוק לא מצא עדיין את הדרך הנאותה לחיסול התופעה הן במישור הלאומי והן במישור המוניציפאלי.

בהקדמה לדברי החוק שלו מסביר שבח וייס: אין היום כל דרך לעצור בידי ח"כ המבקש לעשות במנדט שלו כבתוך שלו. בעבר היו נסיונות להתמודד עם התופעה, אבל הם לא העלו כל פרי. הניסיון הראשון נעשה כבר בכנסת הראשונה, כאשר אליעזר פרמינגר נטש את מק"י. חברו לסיעה, תופיק טובי, הציע אז חוק, המזכיר מאוד מאוד את הצעת וייס: "ח"כ הנוטש את סיעתו רואים אותו כמי שהתפטר מן הכנסת". הצעתו נדחתה על־ידי שר המשפטים דאז פנחס רוזן (פרוגרסיבים, היום ל"ע).

היו בשעתן סיעות שביקשו להבטיח את עצמן מראש. הן ביקשו מכל מועמד מטעמן לכנסת להפקיד בכספת התנועה מכתב התפטרות ללא תאריך. המכתבים נשמרו למקרה ש... והיה גם ניסיון לממש מכתב כזה. הסיפור קרה בשנות החמישים המוקדמות, כאשר שני ח"כים מתנועת החרות, ערי ז'בוטינסקי (בנו של המנהיג) והלל קוק נטשו את סיעתם. אולם נסיון הפסילה נכשל. בית המשפט פסל את המכתבים הפתוחים על הסף. בהמשך גם נחקק חוק והוכנס סעיף לתקנון הכנסת, הסוגרים הרמטית את ההתחכמות של התפטרות מוקדמת.

קובע וייס: "נטישת סיעה ושימוש אוטומטי במנדט מעוררים בעיות פוליטיות ומוסריות. על פניו יש במעשה כזה מידה מגונה של גניבת דעת ושוד פרלמנטרי. כך נפגעות תוצאות הבחירות ומשתבש ייצוגו של רצון העם. לחלק מן הנוטשים יש הסברים מוסריים ואידיאולוגיים, אך אין בהם כדי להצדיק את המעשה. במדינה בה פועלת שיטת בחירות יחסית־ארצית־רשימתית, הרי חברי הכנסת אינם אלא שליחים של מפלגתם. כל נטישה מחייבת אותם, מוסרית, להחזיר את המנדט למפלגתם".

וייס מדבר על בעיות פוליטיות ומוסריות. לחוק שלו, אין לו כל סיכוי, גם בשל סיבות פוליטיות, וגם כיוון שכנסת ישראל עוד לא הטמיעה בתוכה את המלה מוסר.

ורק אלוני נשארה בבית

בשעה ששורות אלו יראו אור כבר יהיו אורה נמיר, חייקה גרוסמן ואולי גם נאוה ארד במוסקבה כאורחות ועידת הנשים העולמית.

נמיר (מערך) וגרוסמן (מפ"ם) יצאו לוועידה כנציגות במשלחת הנשים הישראלית. זו פעם ראשונה, מאז 1963, שרק"ח, העומדת מאחורי קבוצת הנשים הזו, דואגת לכלול בה גם נציגות ממפלגות יהודיות־ציוניות. במשלחת עוד 13 נשים. אחת מהן, פרופסור לספרות באוניברסיטת חיפה, עדה אהרוני (מזכירת אגודת הסופרים בחיפה), היא חברה בעבודה. כל שאר חברות המשלחת מזוהות עם חד"ש. הבולטות ביניהן הן סוניה אידלברג ורות לוביץ' מת"א, הפעילות זה עשרות שנים, קודם במק"י ועכשיו ברק"ח.

נאוה ארד, ח"כית המערך, אמורה להגיע למוסקבה כמשקיפה מטעם האינטרנציונאל הסוציאליסטי. עד לכתיבת שורות אלה, ביום רביעי, לא קיבלה נאוה את הוויזה ההכרחית.

נמיר וגרוסמן קיבלו בסיפוק את הזמנתן לוועידה במוסקבה. יחד עם זאת הן חוששות מסדר היום ומהתקפות צפויות של אש"ף ומדינות ערביות אחרות.

הרבה תלוי, גורסות השתיים, בניווט שיתנו הסובייטים לוועידה. שתיהן הכינו נאומים. הן אינן יודעות אם והיכן הן ישאו אותם. בפני המליאה? בפני אלפי הנציגות שיהיו שם, או אולי בפני אחת הוועידות? הוועידה עצמה תימשך ארבעה ימים. המשלחת תסייר בברה"מ שבועיים וחצי.

בינתיים לא ידוע על מה בדיוק ידונו במוסקבה. נמיר אומרת "ידברו על הכל, כמו בכל הוועידות שמזרח־אירופה מארגנות. בטח ידברו שם על הסכנה שבמלחמה גרעינית, על זיהום האוויר, וגם על הסכסוך הערבי־יהודי במזה"ת. (בחיוך) כן, ידברו שם גם על ענייני נשים."

חייקה גרוסמן איננה יודעת מה יהיה בדיוק אופי המשלחות האחרות. האם הן יורכבו על טהרת הנשים הקומוניסטיות, או שיהיה בהן גם יצוג לשמאל הסוציאליסטי או לשמאל הסוציאל־דמוקרטי.

אורה נמיר מזכירה כי במשלחת האחרונה של ישראל לפורום הזה בברה"מ, ב־1963, השתתפו הח"כית דאז דבורה נצר ושרת הבריאות של היום שושנה ארבלי־אלמוזלינו.

למרות חוסר הוודאות, והמון סימני השאלה, נראו השבוע שועלות נסיעות מובהקות כמו נמיר וגרוסמן מאושרות מאוד, לנוכח הסוכריה הצפויה. ח"כים ושאינם ח"כים ביקשו מהן להעביר מתנה, רפואה או דרישת שלום לקרובים בארץ הרחוקה־

למה לא הזמינו אותה?

קרובה. הרב מנחם הכהן מיהר לחררו כדי שנמיר תמסור למסורב עליה ספר שכתב עם הקדשה אישית חמה.

ערב היציאה למוסקבה פרסמו 15 היוצאות גילוי דעת הקורא לשלום במזה"ת. "רק השלום", הן קובעות, "יבטיח את קיומה, בטחונה ושגשוגה של מדינת ישראל כמדינה דמוקרטית, שתעניק שוויון מלא לאזרחיה ללא הבדל לאום ודת, ותממש שוויון זכויות האשה היהודיה והערביה".

בר"צ התפלאו מאוד, על כי במשלחת שלום שכזו, כולה נשים, לא נמצא מקום לשולמית אלוני...

בשם החברים

שעון החול אזל. הבחירות לכנסת מתקרבות ומספר ח"כים מתחילים לחוש באדמה הבוערת מתחת לרגליהם. חם במיוחד בליכוד. מספר ח"כים מתחילים לחשוש כי הורוביץ, שובל, אבו־חצירא ועטשי עשויים להשמיט את הקרקע מתחת לרגליהם.

מרים תעסה־גלזר לא התביישה השבוע, ואמרה דברים מפורשים בישיבת הנהלת הליכוד בכנסת. החרו החזיקו אחריה עוזי לנדאו ומאיר שטרית. דרך־אגב, כל השלושה חרות.

בליברלים המבוכה רבה פי כמה. הסכסוכים הרבים והתכופים, ובעיקר חוסר הוודאות סביב ליכוד הליכוד, פוגעים מאוד בתפקוד החטיבה. למעשה, רק ארבעת שרי הליברלים, נסים, מודעי, פת ושריר, בטוחים במקומם בכנסת הבאה. שאר הח"כים של החטיבה, שבעה במספר, אינם יודעים היכן יהיה מקומם אחרי הבחירות הבאות. ביטוי לכך נתן השבוע הח"כ הפעיל אוריאל לין, במכתב לשרי התנועה, ליו"ר התנועה בכנסת שרה דורון, וליו"ר המועצה הארצית של הליברלים יצחק קעטבי. עוטף לין את החששות האישיים שלו במעטה כללי יותר: "ממש בימים אלה מתרחש תהליך מואץ ומסוכן של ירידה במשקלה היצוגי של המפלגה הליברלית במישור הממלכתי, הציוני והמוניציפאלי". לדעת לין, התהליך נתקל באדישות מוזרה של צמרת המפלגה.

מתלונן לין: "בהסתדרות הציונית היו לליברלים שני תפקידים חשובים — יו"ר (אריה דולצ'ין) וראש הנוער והחלוץ (אברהם כ"ץ ז"ל), נראה שאנו עומדים לאבד את שני המקומות. מקומו של דולצ'ין אינו מוזכר עוד כשייך למפלגה הליברלית".

בנושא הרכש החדש לליכוד, תמה לין, אם הדבר נעשה גם על דעת המפלגה הליברלית. "או שמא דעתנו אינה קובעת?"

במישור המוניציפאלי, מתלונן לין, בלי לנקוב בשמו של להט, על שרבים וטובים בליכוד מדברים על הרצת הנ"ל לראשות עיריית תל־אביב למרות שפרש בשעתו מהליברלים. לדעתו, מועמד הליכוד צריך להיות איש הליברלים, לפי הסכם גח"ל.

כידוע, הוזכר שמו של לין בעבר, מספר פעמים, כמועמד פוטנציאלי לראשות עיריית תל־אביב. האם מכין לעצמו הח"כ הנמרץ אופציית נחיתה נוחה, אם וכאשר יופרש מרשימת הליכוד לכנסת הבאה?

"מה אפשר לעשות?" שואל לין את הקובעים בחטיבה הליברלית. והוא גם משיב: לכנס את נשיאות והנהלת המפלגה. אלה שקיבלו על עצמם תפקידים בעלי אחריות במפלגה צריכים לשבת ולחשוב ביחד, כיצד עוצרים את התהליך השלילי".

העמידו אותו בפינה

זוכרים את הנסיעה של אליעזר קולס ללונדון? יו"ר ועדת החוקה חוק ומשפט, ח"כ חיוור מאוד, החליט לפני מספר שבועות "אני אדם מבוגר, נבחר ציבור, ויודע מה אני עושה". קם בבוקר, לקח את אשתו ונסע לשדה התעופה בלוד. בכיס היו לו שני כרטיסים ללונדון. באותם ימים סערה הארץ סביב הוועידה הבינ"ל ואיומי המערך להקדים את הבחירות. בשדה התעופה, מעשה שטן, השיג את קולס הטלפון של יהושע מצא, המצליף התורן של הליכוד. "קולס", אמר ח"כ חרות לח"כ הליברלים, "לא הודעת שאתה נוסע, לא ביקשת רשות לנסוע. אני אוסר עליך לטוס. שוב מהר לכנסת".

סופו של סיפור: קולס היה בלונדון, [illegible] בילה, עשה שופינג וחזר ארצה. השבוע עשה לו הליכוד "ועדת משמעת". הוא יצא בזול, יחסית. אולי בגלל שהוא הראשון [illegible]

[illegible] הליברלים, [illegible] בישיבת הנהלת סיעת [illegible] את ראשות ועדת החוקה.

[illegible] ראש הממשלה יצחק שמיר [illegible] לנסוע לביקור ממלכתי באפריקה. הוא ביקש את אישור הסיעה לנסיעה.

יומן כלכלי

(המשך מעמוד 7)

ואירגוני. ומה יהיה על העובדים האחרונים דווקא? מציע להם להפוך ל"עובדים בתעשיות של שירותים עתירי־ידע". פרופסורים ומומחים אחרים מעלים הצעות־סיווג־ותיוג אחרות, אך כולם מסכימים: מן השירותים לצרכן לא יצמח המשק, רק מן השירותים ליצרן הוא יצמח ויחיה. המועסקים בשרותים קשורים כאלה הינם בהחלט פועלי יצור. ובהצלחתם הכלכלית תלוי המשק האמריקני. צריך להרחיב את מושג התעשייה, ולא רק בגלל הצליל החיובי של שם העיסוק, אלא עניינית ומדינית. כן, צריך לחזור ליצרנות, להשיב את התעשיות לראש השולחן הממשלתי, לקטוע את הזרועות החונקים של עסקי הנייר למיניהם ("חברות נייר", "פירמות ריקות", כך מכנים אותן בארה"ב). להשקיע בהעלאת כושר התחרות, ועמו הכושר לקיים רמת חיים נאה, לשלם שכר גבוה ולהנות מרווחים גבוהים.

הממשלה (האמריקאנית) איננה רשאית לעמוד מנגד. עמדה אדישה כלפי שאלות של מבנה המשק כותבים כהן וזוסמן. עליה לעודד את המעבר המבני הרצוי, מעבר מסוג אחר של חנות תעשייתית לסוגה האחר, המורחב, ונמשכת להקשות על המעבר הבלתי־רצוי, המזרא והמבשר רעות, מן היצור המוצרי אל השירות הצרכני לשמו. במעבר כזה נלחץ מעמד הביניים (כפי שטוענים שני פרופסורים אחרים לכלכלה מדינית, בלוסטון והאריסון, וכפי שמזהירים גם צמד אחר, הפרופסורים קווין וגאגנון, השואלים בחרדה הילכו השירותים בעקבות התעשייה השוקעות?), ונפגעים ערכי היסוד של הבינוני האמריקני: האמינות, ההישגיות וגילוי הלב.

האם תהליכים פוסט־תעשייתיים שליליים מתחוללים גם אצלנו ובאותה העוצמה? שמעון רביד, מנכ"ל חברת העובדים, סבור שאכן: המגזרים היצרניים של ישראל מתערערים מיסודותיהם, אבל דווקא משום שמדובר ביסודות, ההרס טרם בקע אל פני השטח, אל הפאסאדה. אבל הוא עוד יבקע ונראה התמוטטות: היצור המוצרי משלם וישלם את מלוא מחיר רוב השגיאות של המדיניות הכלכלית.

הנתונים הסטאטיסטיים פחות נחרצים. פחות חד־משמעיים. ישראל הייתה בשנות השבעים חברה עצימת־שירותים, יותר מכפי שאפשר היה לצפות על סמך עוצמתה הכלכלית הכוללת. מאז המדינות האחרות השיגו ואף עברו אותנו בהיקף התעסוקה בשירותים. חלק של התעשייה בתעסוקה ובתוצר בישראל לא השתנה — חלק התעשיה בתוצר אף עלה במקצת, בעיקר על חשבון הבניה המצטמצמת. היצור התעשייתי גדל בשנים האחרונות בקצב שנתי של כ־3%, די מהר יחסית לביצועי הענפים האחרים. התרחבות תעסוקתית מופרזת חלה בפיננסים, אך זו תולדה של האינפלציה, ולא תמורה מבנית ביצור. אבל ייתכן גם, שמשקנו כבר נושא בתוכו את חיידקי הנגיף האמריקני של גוויעה פוסט־תעשייתית. ואנו איננו יודעים זאת.

איננו יודעים, כי כדי לאבחן, צריך לבחון. היימצא תקציב, לא גדול, ממש פסיק בהוצאה הלאומית למכשירי ווידאו, הנחוץ לערוך סקר סטאטיסטי יסודי של ענפי השירותים במשק, או שנמשיך להאמין, כי אם לא נדע באמת, גם לא נדע מצרות?

יום ה': "501"

לא דגם פיג'ו, לא קו אוטובוס לבאר שבע. ג'ינס של לוויס, הוא המספר החזק, 501. רואים אותו לבוש על גבר אגרסיבי ליד מכונת כביסה בפוסטר המוצג בתחנות אוטובוסים נבחרות. לו היה האיש אשה צעירה ואגרסיבית, היו החרדים מעלים אותו באש. כמעורר מחשבות זימה. מחשבות זימה שמעורר הוא, ולא היא, מותרות בחרדיותנו הדתית.

נתפתיתי לקנות "501". במחסן ג'ינס פרטי בחולון עלו המכנסיים מדגם זה 54 שקלים. מיובא. מהיכן? מאיטליה, עם תווית מקורית, חתומה ובדוקה. אבל, אמרתי לבעל המחסן, ראיתי במודעות הפרסומת הגדולות שה־"501" נמצא בארץ. או לך וקנה תוצרת הארץ, השיב המוכר הצעיר.

ברשת טתה, מפיץ לוויס מורשה, הסבירו, שג'ינס "501" לא מיוצר בארץ, בניגוד לרושם שאולי יצרו הפירסומים. אבל דגמים אחרים יוצרו בקרוב. ההוא מיובא. מחירו 89 שקלים. ההפרש במחירים בין חולון ל"טתה" לא מוסבר. "501" שלי, אמר לי החולוני, יובא ארצה לפני זמן־מה, לפני שהתחיל כל הטראסק הפירסומי הגדול, ולכן הוא זול. עכשיו אתה קונה לא רק ג'ינס, אלא גם את עלות הפוסטר של גבר מוסקי מבט וחטוב־גוף.

במחיר כפול, כמובן, כשהיצרן הוא צרפתי, המתכנן אמריקני, אבל השירות והפירסום ישראליים.

משק "יבואני פוסט־תעשייתי, הנה הוא כבר כאן.

☐

דפים לספרות

עורכת: יעל לוטן   עורך משנה: אילן שיינפלד

ישראל אלירז

סֵפֶר בְּתוֹךְ סֵפֶר

(לקראת שבוע הספר העברי, תשמ"ז)

1 אִישׁ וּבְכִיסוֹ סֵפֶר. תָּמִיד. לְכָל צָרָה שֶׁלֹּא תָּבוֹא.
2 חַפֵּשׂ סֵפֶר קָטָן וְאִם מָצָאתָ — יֵשׁ קָטָן מִמֶּנּוּ.
3 יוֹשְׁבִים עַל סֵפֶר וּמְדַבְּרִים עַל סְפָרִים.
4 עַל הָעִיר הַזֹּאת מֻנָּח סֵפֶר.
5 יֵשׁ עִיר הַבְּנוּיָה עַל סֵפֶר וְיֵשׁ הָעוֹמֶדֶת עַל כַּרְעֵי־סֵפֶר.
6 בְּאֶמְצַע הַשָּׂדֶה מֻטָּל סֵפֶר. בְּאֶמְצַע הַסֵּפֶר מֻטָּל שָׂדֶה.

7 אֶת הַסֵּפֶר הַזֶּה אֵינֶנִּי יָכֹל לְהָרִים.
8 אֲנִי הוֹלֵךְ לִישֹׁן עִם סֵפֶר מִתַּחַת לְרֹאשִׁי כְּאִלּוּ הָיָה שָׁעוֹן. כְּאִלּוּ?
9 יֵשׁ סֵפֶר עֲבוֹדַת־יָד, וְיֵשׁ — קוֹנְפֶקְצְיָה.
10 מָצָאתִי סֵפֶר בְּתוֹךְ הַסֵּפֶר.
11 עוֹמֵד עָגוּן בֵּין סְפָרִים וְכוֹתֵב סֵפֶר עַל סְפָרִים.
12 אִלּוּ יָכֹל בּוֹרְחֶס הָיָה הוֹפֵךְ אֶת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ לְסִפְרִיָּה.
13 אוּמְבֶּרְטוֹ אֶקוֹ: „סְפָרִים מְשׂוֹחֲחִים בֵּינָם לְבֵין עַצְמָם", „סְפָרִים מְסַפְּרִים תָּמִיד עַל סְפָרִים אֲחֵרִים."

בבית נאה ושליו, באזור המערבי של הסנטראל פארק, ניו־יורק, מוקפת עבודות של אמנים עבריים, ישבה רחל איתן. בעוד לדבריה בצבצה העובדה, שלא העלימה מעולם. היותה שרויה בגלות, גלות אוהבת ונכמרת בכל שתהא. היא דיברה על חדירת המחשב לעולמו הרוחני של האדם, על הטוב שמשפיע המיפוי על הרוח ועל טעם האבדן שהוא מטביע בה. על הכרת הקשר למסורת העבר. כאשר נדרשה לספרות העברית גילתה, כי היא מקבלת כתבי־יד משל סופרים מן הארץ לקריאה מוקדמת.

סיכמנו כי ניפגש בארץ. להשלים ראיון חסר זה. כי נפגוש יחד את עומרי, בנה. וידידים. אי־אפשר היה לדעת כי בתוך זמן מעט כל־כך תלך מן החיים.

אש"ד

עשות ספרים הרבה

יעל לוטן

לפני שנים אחדות נזדמנתי, שלא באשמתי, ליריד הספרים בפרנקפורט. חמשת הימים ששהיתי שם עשו מכרוני כחוויה סוריאליסטית ודי מזעזעת — משהו כמו הסרטים העתיקים של בוניואל.

כאדם שגדל במשפחה ביבליופילית מובהקת — בבית הורי לא היו שטיחים או כלי קריסטל, או תמונות יקרות, אבל היו אלפי ספרים בשבע או שמונה שפות — תמיד ראיתי את הספר כאובייקט קסום. אתה פותח אותו וכל מיני דברים מתחילים לקרות: פרשים דוהרים, נשים יולדות, ילדים משחקים, חתולים חכמים מהלכים על חבל־זהב ומספרים אגדות, משחקי וימורים, אהבות נכזבות, הרוח מיללת בענפי העצים, חולות הזהב משתרעים עד האופק... הכל, הכל יכול לקרות בתוך ספר. הספר הוא תיבת־הקסמים הנצחית. לפיכך, תמיד התייחסתי לספרים בכובד־ראש שאיני מגלה לגבי כמעט לשום עניין אחר.

והנה, מה רואות עיני? — מבנה ענק, משהו בגודל של האנגאר למטוסי ג'אמבו, גדוש מפה אל פה דוכנים עמוסי ספרים. היו שם עשרות ואולי מאות אלפי ספרים, ערימות־ערימות, דוכן אחר דוכן אחר דוכן, בכל השפות שבעולם, מכל הסוגים האפשריים והבלתי־אפשריים... (וזה היה רק הביתן הבינלאומי. מסביב עמדו עוד כמה ביתנים באותו גודל, וכל אחד מהם היה מלא וגדוש אף הוא, בספרים בנושאים ומקצועות ספציפיים).

אלאדין המסכן, כשנכנס למערתו של עלי באבא, בוודאי חש כמוני. בשעות הראשונות לא ידעתי את נפשי. התהלכתי כסהרורית בשביל אחר שביל בין הדוכנים, בתוך בליל השפות — סוואהילי, פינית, סינית, אינדונזית, אמהרית, תורכית, אורדו, רוסית, הולנדית, פורטוגזית, סינגהאלית, ערבית, ספרדית, פולנית, אפריקאנס, יפנית, טמילית... אפילו, חי נפשי, יידיש. הרים של ספרים, גבעות ומצוקים, מחסומים ומגדלים של ספרים!

לבסוף — היה זה אולי ביום השני או השלישי — אזרתי עוז וניגשתי לאחד הדוכנים ולקחתי ליד משהו שנראה, כמובן, כמו ספר. הסתכלתי בו מקרוב, פתחתי אותו... אכזבה. זה היה קומץ הוראות לעשיית צעצועים ממולאים, חיות־צעצוע מבד עם מילוי כלשהו. הלכתי הלאה. ניסיתי עוד אובייקט דמוי־ספר. בידיים רועדות פתחתי אותו — תיקונים בשיטת עשה־זאת־בעצמך... עוד אחד — שיטות האיפור של ג'קי קולינס. עוד דוכן, עוד ספר — מלות השירים ששרה גרייס ג'ונס. וככה זה נמשך. מתוך מאות־אלפי הספרים־כביכול שהיו מונחים שם בערימות ענק היו אולי אי־אלה ספרים ממש, היינו, ספרי עיון, שירה, רומאנים, היסטוריה, מדע — משהו, לעזאזל, שבן־אדם יכול לקרוא באמת. שאינני סנובית — שמחתי שימחה גדולה על כל רומאן בלשי, על כל רומאן־רומאנטי, מדע בדיוני סוג ז', ובלבד שיהיה חומר קריאה. אבל הם היו בטלים לא בששים אלא בששת־אלפים.

אותו ערב שפכתי את לבי בפני אחד מידידי שנמצא אף הוא שם שלא לגמרי מרצונו, אדם שכבר התנסה ביריד פרנקפורט כמה פעמים. "מה קורה פה?" שאלתי. "בשביל זה המציא גוטנברג את הדפוס? בשביל זה שיכללו אותו במידה כזו? בשביל זה כורתים יערות־עד והופכים את העצים הגדולים, הגאים, בני מאות השנים, לנייר? זה יריד ספרים? אלה הוצאות ספרים?"

"את חיה בעולם שאיננו עוד," אמר לי הידיד בצחוק גדול. "היום ספרים זו תעשייה ככל התעשיות. משווקים אותם כפי שמשווקים גרביים או טרקטורים או מקלעים. כל מה שאפשר להעלות על הנייר ולהכניס בין כריכות נקרא ספר, וכל מי שמייצר את המוצר הזה נקרא מו"ל. איפה את חיה?"

לכן רגשותי מעורבים בכל פעם שמתקיים יריד ספרים, כאן או במקום אחר. מצד אחד, טוב לדעת שנבואתו של מרשל מקלוהן — שהציביליזאציה של הכתב עומדת על סף כליה, ובמקומה באה התקשורת האלקטרונית, הוויזואלית — אינה מתגשמת. ספרים עוד נכתבים — המוני ספרים, מכל הסוגים, בכל העולם. מצד שני, מי שגדל בבית בו כל ספר היה ספר, מי שהחזיק בידיו עותקים יקרים, כרוכי־עור או בד, מודפסים בשקידה, [illegible] עליהם הערות רשומים בהם בכתב־יד מעוגל [illegible] לאובייקט יקר־ערך, אינו יכול שלא להתחלחל. על כל ספר של ממש יוצאים לאור מאות חפצים דמויי־ספר, ובהם מתכונים, הוראות, סטטוטי־סרק, אסטרולוגיה, צילומים מיותרים, וסתם זבל לא מזוהה.

ביום הרביעי של היריד, לאחר שנפגשו כל הפגישות וסוכמו כל ההסכמים, ונעשו כל מיני עסקאות, ונהרות של בירה נשתו וגבעות של לחמניות־עם־נקניקיות נאכלו, והתמזן בהאנגאר הגדול הלך ואזל, נתקפתי רוח שטות וניצלתי את מעמדי במקום ואספתי לי מספר דוגמאות מן המוצרים ששווקו שם. רציתי להראות אותם לידידי בארץ, כדי שיזהרו מאד. ואז קרה דבר מוזר — ממש כמו באגדות האיריות, בהן השדון שניצוד נותן לשוביו שק מלא זהב, ובבוקר אין בו אלא עלים כמושים — כאשר שבתי ארצה, כאן, באור השמש העזה, נראו ה"ספרים" הללו כבדיחה, כתעלול שנון של אמן קונצפטואלי. ולא עלה בידי לשכנע אף־אחד שאכן הם הוצאו לאור על ידי מו"לים ממש והוצגו ביריד הספרים הגדול בעולם... מי ייתן וככה יישארו פני הדברים אצלנו. שלא נדע מצרות.

מפגש של טרובאדורים

חנה עמית־כוכבי

איציק מאנגער — מבחר שירים.
תרגם מיידיש: נתן יונתן.
כתר. 1986.

תרגומו של נתן יונתן למבחר האישי שלו משירי איציק מאנגער הוא מעשה של אהבה וכבוד.

ניתן לתהות ולשאול — מה למשורר ששורשי יצירתו מקומיים־ישראליים כל־כך, ששיריו מתנגנים בפי כל בשל נגיעתם בקלות־כביכול בכל היופי והכאב שבחיינו כאן, ולמשורר של נופים אחרים, רחוקים, כאיציק מאנגער?

התשובה היא, כאמור, האהבה. נתן יונתן, אם נצטט פסוק שלו מחוץ להקשרו, אהב במאנגער כל מה שהוא לא — את ההוויה היהודית הנתייכרת על קרקע זרה, שבה חייל יהודי הוא תינוק שנשבה ("הבלדה על הזונה והחוזאר התמיד"); את הקסם שבהזכרת מקומות ושמות רחוקים כמו הדנייסטר, ואסי, מארושקה וגויה הצוענו; את הקונוטאציות הנוצריות המשוקעות בשירי מאנגער שלא נכללו במבחר הנוכחי. אך משהו מרוחן מרחף על האיורים המופלאים, המפחידים־משהו שהכין אברהם אופק לספר.

המתרגם אהב במשורר האידי גם כל מה שהוא בעצמו, כמשורר — שניהם אחים לבלדה; שניהם שואבים מן התנ"ך ודמויותיו משמעויות קרובות, אישיות, עכשוויות ולא פעם גם כואבות מאוד; שניהם נותנים לתיאורי הנוף הכוללים יסודות אמיתיים של מקום, של פרח, להביע את הרגש הפנימי שהוא, ולא התיאור כשלעצמו, לב השיר.

כמי שבא מן העברית אל היידיש שמר נתן יונתן בתרגומו על סממנים אידיים כדי לתת בשפת המטרה טעם וניחוח משפת המקור וצליליה. לפיכך, למשל, נקראת עיירתו של סבא סטופטשעט, בכתיב היידי ("ימי סוף קיץ"); העייפות מזמרת שיר ערש "אי לי לו" ("עייפות") ולא "נומה נים"; ישו קרוי "פאן יזוס", בפולנית ("רות אינה יכולה להירדם"); נעמי אומרת "אלהי אברהם" בכותרת השיר בשם זה, אך בגוף השיר היא אומרת גם "אלהי אברום", כבמקור; ישי ("ר' ישי הזקן") הוא גם רבי ישי העברי וגם רב ישי האידי באותו שיר עצמו; ואפילו הצפורים מצייצות ביידיש, "טשיריק, טשיריק, טריל וטרים" ("בקר של קיץ ואנקריאון המת"). ולא "ציץ ציץ" או "ציץ צוויץ".

לעומת כל אלה אין המתרגם נרתע משיבוץ סממנים של עברית מדוברת עכשווית — "בואו נלך לווערבעון" (מי שבא לו יסע אתנו) ("שנות ילדות"). ובהמשך אותו שיר — "לא רוצים לדעת מכלום". ולבסוף אפילו — "גם לכם וגם לי הם נותנים/ד"ש אישי ומעומק הלב". יסודות אלה משתלבים באותו שיר עצמו ביסודות האידיים — "ולשמש הזאת, לפרידה / את השמעקלאך מראים במחילה".

צירוף שני היסודות הלשוניים הללו, היידיש והעברית המדוברת, בולט בהיותם מובאים יחד — "כי יכול להבין שבערב שבת / כוסית יין אפשר להגיש... / ואוכלים ת'געפילטע פיש".

היסוד הצלילי בשירתו של מאנגער, נוסף על תכניה, היקנו לו את התואר — טרובאדור שירת היידיש. גם שירתו של נתן יונתן עצמו עשירה מבחינה מוסיקאלית. שיריו, כשירי מאנגער, פתוחים להלחנה ומושרים בפי כל. לפיכך, כשם שהוא משלב יסודות של מקור ותרגום באוצר־המלים, כך הוא עושה גם בתחום הצלילי — שומר על איפיוני המקורי של מאנגער, ותורם לו משל עצמו. עד כמה שמאפשרת זאת הטעמת ההברות, השונה בעברית וביידיש, שומר נתן יונתן על המיקצב המקורי, כמו, למשל — "אויפן שווארצן קלייד" מיתרגם ל"על שלמה שחורה" ("פורטרט של נערה").

במקור — "זאגט איין שעמעלע: סי איז טאגן דאס דוויטע זאגט: סיאיז נאכט".
ובתרגום — "אומר טלה אחד זה יומו / אומר שני: זה לילו"
("שרה שרה ליצחקל'ה שיר ערש").

גם ההוויה המקורית נשמרת — החרוז "קראנק" — "ראנק" מיתרגם כחרוז מלא — "חולה" — "תקלה". ("ערפה אינה יכולה לישון").

עם זאת, באותו שיר עצמו מוצאים אנו חריזה נתן־יונתנית מובהקת, של תוספת עיצור באחד האיברים לאחר החריזה בתנועה, למשל — "קבצים" — "גביאין לברשה — "עשק "ואסיר" — "עולמה".

בחירת השירים מגוונת — יש בה נציגים כמעט מכל שירתו של מאנגער כפי שקובצה ב"ליד און באלאדע" שזכה באישורו ובברכתו של המשורר.

נסיים ונאמר — תרגומו של נתן יונתן לשירי איציק מאנגער הוא מיפגש אמיתי בין שני "משוררים באמת" אשר "מורזים ורודים נכונים" ("שנות ילדות"). לא פחות מכך והרי אסופת שירים קריאה מאוד, רעננה ומעניינת.

שירה בשבוע הספר העברי התשמ"ז

אילן שיינפלד

בעבותות התכלת

פרץ דרור־בנאי: בדים; ספרית פועלים, 1987

שירתו של פרץ דרור־בנאי התאפיינה כבר מאז ראשיתה בהתבוננות מדוקדקת בנופי הממשות, שרשמיה באים לידי ביטוי חושני ועשיר עד מאוד בלשון השיר. כך היה בשירים שכתב אודות ארץ מולדתו, סוריה, ועל אודות בני־האדם שאיכלסו את מחוזות ילדותו שם, כך גם בשירים שכתב על נופי ארץ־ישראל.

ספרו החדש והשישי במספר של פרץ דרור־בנאי מביא עימו שירה שיש עימה מידה רבה של פיכחון. פיכחון מן הקיום בתוך הממשות כבמכלול חושי עשיר. פיכחון מן הקיום בעולם ללא אל, וכמעט פיכחון מן הקיום כשלעצמו. דברים אלה ניכרים כבר בשיר הפותח את הספר, המדבר על „כל שקבר הזמן וגינות בתים ועצי פרי מתוק" וסוגר —

„אחר־כך תנורות, קרמה
ובנין
איי מות ואי נחמה."

הקיום המצטייר בשירים אלה הוא של אדם המודע לקיצו, ולפיכך נמצא מחשב מחדש גם את גבולות מגעיו עם עולמו.

כך, למשל, משתנה כאן היחס לאותם נופים, שנשתבחו בהם שיריו הקודמים. אם בספרים הקודמים היו יופי כשלעצמו, כאן הם נגלים פתאום כסימניה המטרימים של הכליה: „סע כי ודאי הוא / שארמתם האדומה והפוריה/ מסרבת עדיין לקבל אותי." המודעות למגבלת האדם הופכת אותם למעוררי כאב: „ובכל פעם שירעתי זה היופי / אפפוני מכאובים", כך, עם מלוא ההד של שורה אחרת, מתהילים, „אפפוני חבלי מוות ומצרי שאול מצאוני".

אולם, במגעים עם הנוף יש לעיתים גם נוחם, העולה מתוך אותו איפיון בנוף המעורר ברובר כאב: מחזור הצמיחה. ושיר הפותח בהבהרה, לפיה „השמים השמש והאביב אינם בריה", ממשיך ואומר כי „גם האדם הנו עונה / שמתחלפת", וסוגר —

„הוא יצר שלמות אחרת
שלמות המשתלבת בגוני היסוד
של הויות הנושקות זו בזו
נשיקת תכלית שהיא צרף
והכרח חיים...

...לשבת בטח על מרפסתי
מול כנף המריאה אלי־על
והיא הבטחה והיא שלום
והיא מרחיקה בתכלת זכה
אל מצעי רחבות ואל מצעים של תמורה."

עם זאת, מה שנותר בזיכרון מקריאת השירים היא דווקא אותה אי הסתפקות בצרכי הגוף והקיום החמרי והכמיהה אחר הנופים, שאברו עם „לאות המחשבה / וחורבן הגוף יום יום" —

„וגרידת הצפרים המריקת, הקבועה
אחר החם
אחר המזון
אחר נופים רווי קסם ורווי געגוע."

כמיהה, ועימה ההתפעלות־המהולה־בכאב, כבשיר „בדים", על שמו קרוי גם הספר כולו, ואשר נסוב על עץ קטן ש„ידעו מתק פרותיו" —

„הו תכלת שלא תפוג לעולם
עץ ימים —
המשתלח במעברי הגיל והזמן"

שורות המביאות, כאמור, תימהון, התפעלות וכאב — האדם על אי־היותו כעץ קטן זה, השולח בדים, מוציא פרי, נחשף ונקמל — ושב וצומח מחדש. אגב, מכאן גם דו־הערכיות החריפה שבשם הספר: לעץ יש בדים (= ענפים), השבים ומתחדשים. אולם למול כושר הישרדותם של בדי העץ, הופכים חיי האדם לבדים, כלומר לבריה אותו של קיום ארעי.

עם השתנות היחס אל הממשות על נופיה בא גם שינוי היחס לאל. באחד השירים החזקים מספריו הקודמים („מלת התענית" ב„שאון ימים") כתב פרץ דרור־בנאי „כי אלהים שיצא מלבי בטריקה/ עצבות גדולה הנחיל בכל מקומותיו." אמירה זו סגרה תקופה קודמת, בה היתה שירתו רוויה מילות ברכה מן התפילה ושיבוצי מקרא. ואילו כאן, בספרו החדש, שב וניגלה האל — ומתוך אותה דו־ערכיות המאפיינת גם את היחס לנוף.

מחד גיסא, האל הוא גורם מאיים, משום ש„אפילו בשנתו השלושים ושש אפשר / שיאמץ אותו האלהים." מאידך גיסא, האל ניגלה, בשורה יפהפיה עד מאוד, כמי ש„מפזר טמרור/ בשולי המערב" ואשר

„כבודו באור אחרון/ יגלף דמותו בהר." זהו האל, שהדובר הוא בעת ובעונה אחת עבדו, המכיר לו תודה על הנוף שברא, וגם האל השופט, שהדובר פונה אליו בתפילה, אליה הושלך מכורח, תוך „עמידה של יסורים, כניעה וויתור" —

„מכח כמיהה של דורש גאלה אמתי
מעמק ילדות המצלצלת בבשר כדמוני כסף
המצלצלים מתוך היכל פתוח
שוב ושוב „ארני הוא האלהים."

הסיבה ליחס הדו־ערכי לאל נגלית בשיר המדבר על היסוד המרגיע שיש בתפילות, אשר הפן השני שלו הוא היחרדות הנפש, עד ש„אלף פורעניות רדומות קמות בתוכי/ לתגיגה." במלים אחרות, היחס לאל הוא דו־ערכי, משום שעצם ההישענות עליו כעל גואל מביאה עימה בבסיסה גם את החרדה ממנו כשופט. אלא שהכל, בסופו של דבר, נעוץ באדם עצמו, שהאל הוא שיקוף פנימיותו. זאת יודע גם פרץ דרור־בנאי עצמו, הכותב —

„ומנין הרגעים הטובים שיפקד ויזכר
הוא סף החיים
ובכלל
כי על מה ישען אדם
נצר לו, כאשר הכל הולך
והכל מכזיב."

כלומר, האדם הפונה אל האל לבקש גאולה עושה כן כאשר הוא חש בפנימיותו, במעמקי הפרטיות שלו, כי הכל מכזיב. אולם, גם „הכל", כידוע, הוא כינוי לאלוהים. ולפיכך, אין הפנייה אליו כגואל אלא מעוגנת בהטלת היסורים אליו מלכתחילה. אולם, אפשר גם לא להפוך האל לאל קנא ורחום, אלא לחלום ולברוא מכוח החלום והגעגוע את מחוזות הכמיהה — „מכח געגועיך ובמכאוב/ תברא לך מחדש/ את כל המקומות, את כל החלומות." ועל כך מעיד, לבסוף, פרץ עצמו באחד השירים היפים שבקובץ —

„כאשר מחטי האור נקבו את שמי
בלוח התורעה של קיום חד־פעמי
...ושר המות פקדתו במוח רשרשה
לא היה לאל שפתי לטעם מתק
ההשרדות השוטלית לא היה לאל ידי
בקלות להאחז בעבותות התכלת
ורק גון התפוז של נעורי השכחים
צף בתוכי, להחיות צליל אהבה
אשר פרטנו בשנים כצער נחבא
על עלה הדרים בפרדס פקע."

כלומר — האדם אינו מוכרח להאציל על האל ממידות פנימיותו, אפשר לו גם להחיות בקירבו מחדש את מחוזות כיסופיו ואת נופי חוויותיו הראשוניים מכוח הזיכרון הפנימי.

היחס הדו־ערכי לנוף ולאל בא לידי ביטוי בשירה זו גם ברבדיה הלשוניים. במקומות בם אין אימת המוות עולה על כמיהת החיים עולות כאן שורות יפהפיות ומלאות רשמי־חושים. במקומות בם חל ההפך מזה יש ומתגברת על לשון התמונות לשון ההצהרה, המרבה בשימוש בשמות מופשטים ונלווה, לעיתים, אף במילות־קריאה ופנייה נרגשות, בהפרזות לשוניות, באילוצי תחביר כמו־מקראיים וכיוצא באלה דברים. המרוקנים שירה זו ממה שחזק בה כאמת, יכולת ההתבוננות המרוקדקת בנוף, נתוך התגברות על אימת החלוף.

כך, למשל, יש הישנות מילות קריאה ופנייה כ„הה" ו„הו", „אוי ליו בנארדסו" ו„הוי", הפרזות כ„פער הערות כאן פער הפערים" וכ„אמות ועוד אכמה ליופי" (וביטוי אלתרמני מאוד), ואילוצי תחביר כמו, „למד על התקרב החגים" וכמו „מהות זה היופי." כשלים לשוניים אלה אינם אופייניים לכל השירים כאן, חלילה, אלא בייחוד לאלה שאימת החלוף הרחיקה בם את הדובר מעם הדיבור הפנימי, או כאלה, שממילא לא באו מתוך דיבור פנימי, אלא מתוך היענות לפניה הפרוזאיים של המציאות, כמערכת־הבחירות, כפער־העדות, וכיוצא באלה דברים שבזמן.

פרץ דרור־בנאי הוא מן המשוררים המצויינים הפעילים כיום בשירה העברית. יש בו היענות רליגיוזית פנימית ויכולת התבוננות נפלאה בנוף, וכמופלא אשר הולך לפנים הנוף. וככל משורר טוב, גם לו מהווים כל אותם דברים שבזמן פיתוי, שיש להיזהר מפניו כמפני כל מריח. שהלא השירה העברית ידעה זמן רב מדי את מרוחי העכשוויות, והיא צריכה עד מאוד לשירים כאלה של פרץ דרור־בנאי, על מנת לשוב עימם אל המקומות מהם נובעת שירה, היכן שעומר אדם ומעיד —

„כי נדודים לפעמים הם אשר
וחניה על קו המים
מול אפק מנצנץ ובלתי נגמר
מסיחה מעט את הדעת."

החוצה, אל אור החיים

אשר רייך: סדר השירים; ספרית פועלים, 1986.

כל משורר יש לו תקופות ביצירתו, החופפות לרוב גם תקופות בחייו. לעתים תבוא תקופה אחת על סיומה בפרסום ספר שירה חדש, המכנס וחותם את שירי התקופה ומפנה נתיב לתקופה חדשה. לעתים — בפרסום שיר בודד, שכל המכיר את שירת המשורר בו מדובר רואה בו את ההשתנות ואת מעתק הדרך.

כאשר פרסם אשר רייך ב־29.5.87, במוסף לספרות של עתון „הארץ", את שירו „אירוע", הודיע, למעשה, על סגירת תקופה ארוכה וקשה בחייו וגם בשירתו, תקופה עליה הצבעתי במאמרי על ספרו הקודם של רייך, „חפיסה חדשה".

בתקופה זו בלט בשירתו של אשר רייך יסוד הריבוי — ריבוי רבדים לשוניים, ריבוי עמדות שיריות, ריבוי נושאים — שהציג עושר כשלעצמו, אך עושר המגיע עד להתפרעות לאי־הירה, הגורמת לאבדן המשמעות ולאיבוד הקשר עם הקורא. מחד גיסא היתה לשון השיר בתקופה זו עשירה במטאפורות, בדימויים, במיטונימיות ובסינתזיות (העברה מחוש לחוש) יפהפיות, ברבדים מצלוליים ובתמונות חושיות יפהפיות, ומאידך גיסא היתה זו לשון המערבת בה רבדים לקסיקאליים שונים ולשון מוחשית עם לשון מופשטת עד כדי איפוס־עצמה.

כאמור, רייך הודיע, למעשה, על סגירתה של תקופה זו, עם פרסום השיר „אירוע", הפותח בשורות:

„אי־הנהירות דוחסת האפשריות
עושה שירים או מחלות.
כאב יכול להיות דו־פרצופי
לא פחות ממלים."

שורות אלה מתמצתות היטב את מה שאיפיין את שירתו של רייך עד פרסום שיר זה: יסוד של ריבוי, המנביע מתוכו עמדות סותרות ודו־ערכיות כלפי כל דבר בעולם השיר, עד כדי אי־נהירות מכאיבה.

בהמשך מביא שיר זה גם את המפתח להבנת השינוי הגדול, סגירת התקופה שבאה לידי סיכום גם בספרו החדש של רייך, שהוא מבחר מכלל שירתו עד כה:

„שריד הלב באפל נאטם...

וכשיצאתי החוצה אל אור החיים
לגמו עיני את הרחוב בשקיקה."

אירוע־לב בו לקה הדובר הביאו לראות באור חדש את החיים ולפיכך — גם את השירה פרי־עטו. הנהרה זו יש בה משום מפתח להבנת השינוי, משום שבכל שירי סדר א' של „סדר השירים", הם השירים הדתיים שכתב רייך, שזור מוטיב האור באופן הפוך לגמרי מן האופן בו הובא בשירו החדש.

האור בשירתו של רייך, המובאת בסדר א', מהווה סמל לאל. זאת ניתן לראות בשיר „באמצע הכדור צילצל הטלפון", בו מדריך הדובר את בנו לחפש אחר האל:

„בני, אל תחקר בגילו של האל
אל תחפשו מתחת לאדמה
או תחת שמים הדו־פרצופיים במעוף יום...

חפש אותו בטהר הרקיע
גלה אותו בעב־הענן או באור המפציע
ממערכת כוכבים אומרי־שירה
ואולי אל מסתתר בתוך חטם יהודי
שריחותיו באים מבשם, העבר ומבאש ההוה
ריח חי של מתים, ניחוח נואש של אדישים..."

האל מזוהה כאן עם האור המפציע, אך זיהוי זה מגוחך בהעברת החיפוש אל „חוטם יהודי", כלומר — בהעתקת החיפוש אל המימסד הדתי, שאין לו דבר עם האל, אלא עם האדישות ועם המוות.

ביתר־חוזקה בא הזיהוי אור־אל בשיר „אם יש", הכתוב בטון וידויי:

„אם אך יתן בי מעט מן המעט ממעיני,
מבעד למבוע הפלאי הזה אור יעלה
(מעין קטן) וכל מעיני יפכו להם מוצא

אם יש יהיה
ואני, אהיה אשר אהיה."

אולם, גם כאן מונמך הזיהוי אור־אל, לפי שהדובר קורא לעצמו בשם המפורש, ובכך מבהיר, כי אינו מאמין בקיום האור והאל אלא בתוכו. אולם, גם בקיום עצמו לעתיד אינו בטוח, לפי שהוא כותב „אם יש יהיה."

קשירת הספק בקיום האל עם הספק בקיומו הפרטי

של הדובר כאן אינה מקרית. המשורר אשר רייך גדל בבית דתי וקיבל חינוך דתי, כך שבתוכו פנימה מעוגן מושג האל כחלק מפנימיותו. ולפיכך, עם עירעור האל, בא גם עירעור הפנימיות.

עובדה זו ניכרת היטב גם ביחסו לאב ולאם בשירים אלה, הקשור ביחסו לאל ולעצמו. האב מתואר כמי שהאמין כי הוא בעל־אור, משום שהוא מתפלל ומאמין באל, ולפיכך גם מזוהה עם האל. הבן, המשורר, לעומת זאת, רואה באמונת האב יומרה, ומזהה בו דווקא יסוד חשוך. כך או כך, כאשר מת האב המאמין, הרי זה כאילו הסתלק גם האל מן העולם, והותירו חשוף לאסונות:

„...בלי קול האור בחדר נמוג
כתפלה בפי אבי שהקיף לפתע צל ימיני
גדול כדי לחשב שהוא אור.

ארון עולם אשר הלך
לבלי שוב והשאיר אחריו
שואה ומלחמות..."

(„במקום יום זיכרון")

והקשר בין האור המופתח לאל, המביא עימו זיהוי האל עם האמונה באל, בא לידי ביטוי גם בשיר „... לחווה של לילה":

„... היה אלהים אחרים
... יהי אור."

אלא מה שיש כאן, הלכה למעשה, אינו אי־אמונה באל, משום שהאמונה בו היא יסוד חשוך, אלא אמונה באלהים אחרים, כלומר — ברמיאורגוס, בשטן, שהוא ... האור ביהדות, עליה אמון אשר רייך היטב.

... זו נגלית גם בשירים על דמות האם, המזוהה עם החושך, ומשום כך — גם בשירים על האשה. ... מדמות האם. האם מתוארת (בשיר „פוגת" ...) במלים הבאות:

„כי ... צרכיה היו אלהים
... אתי כענני חשוכים."

האשה מתוארת כמכילה חושך אף היא, עובדה ... הנובעת מתוך כמיהתה אל האור —
... מנצנצים בך הלילה והם אשליה" („שיר ... מספר 4"), וגם —

„... השבע יגרר אותו
אל ... הנדרך לאור.
... כוז
... מים תפלים ואפלים..."

(„לוח־קיץ")

... האב, האם והאשה כנושאים כולם פניהם אל ... נובעת מראיית האור והאל ככוזבים. כל אימת ... המלה „אור" בשירים מצורפות אליה מלים ... המשמעות של הכזב, המירמה, השקר. כך ... אור", „האור הנשבר בנו כבריה", „כזב הוא ... בנחלים/ודברים מוארים לנוכח שמש", ... כאמור, הראייה הזאת נובעת מעמדה של ..., הנובעת מכך שראיית האל כמצוי בתוך ... פנימה, שוללת, כביכול, ולפי אמונת המשורר, ... קיומו בכלל.

אין זה כך, בהכרח, בשירות שונות, בהן ניתן לראות ... והאל כקיים בתוך האדם פנימה בלא שהדובר יבטל ... קיומו כשלעצמו. כאן, בשירת אשר רייך, גוררת ... בקיום האל פנימה את שלילת קיומו, משום ... המוקדם של האל עם האב, האם והאשה — הם ... המרכיבים אישיותו של אדם. מצב כזה, בו ... האדם את הוריו ואת אשתו על שום זיהויים עם ... ועם האמונה בו, מביא, כפי שהורגם כאן, לשלילת ... את עצמו, את עולמו ואת חייו. והוא כותב (בשיר „... מעבר מספר 7"):

„... לקום בבקר הוא הקשי
... נעינים פקוחות אל האור...

... קורץ ומואר והומה מרמה."

... מוטיב האור בשיריו האחרונים של אשר ..., אשר כונסו בסדר א' של מבחר שיריו, מראה ... את הקרע שניבע בנפשו פנימה, בהיותו מפוצל ... הנוער דתי לבין הכרה חילונית. קרע זה אינו ... את שירתו של רייך בלבד, אלא הוא עובר ... השני במרבית השירות שנכתבו מאז שנות ... ועד לא לפני זמן רב בשירה העברית.

... זה נובע מפיצול המחשבה האנושית — ... בכלל זה — בין שתי מערכות מושגים שאין, ... כל סתירה ביניהן — דתיות וחילוניות, קודש ... — אשר הוצבו בסתירה על מנת לשחרר את ... האנושית מעולו של המימסד הדתי, כדי ... להעפיל אל שיאי הקידמה של הפילוסופיה ... הקידמה הטכנולוגית. כיום באו חרת והמדע, ... והפילוסופיה, לידי איחוי מחודש, והדבר ... בראש ובראשונה בשירה — בשירה העברית ..., ובשירתו של רייך בפרט.

... לברך את אשר רייך על תעוזה, ששינוי ערכים ... זה בא לידי ביטוי בשירתו, בייחוד בסדר א' של ... שיריו החדש. סדר האחוז באי־נהירות ודחוסת ..., כזיהוי של שירת עם מחלת, ומסתיים, ..., בשיר החדש שפירסם, אותו הוא סוגר, בין ..., במלים:

„תנועות החדשות שנו את חיי.
על דרכי נדרשו לעדון."

הבהרה פרוזאית

עודד סברדליק: חלונות בסתם; ספרית מעריב, 1987.

היו מי שהצמידו לשירתו של המשורר היהודי־ארגנטיני, עודד סברדליק, את הכינוי „שירה אינטלקטואלית". איפיון כזה הוא תמיד כוללני מדי ושעור חשר. המאפיין שירה זו אינו „אינטלקטואליות", אלא עיקרון קומפוזיציה מרכזי, העומד ברוב השירים — הוא עיקרון קישוריות־העל בינשטט, הנדמית כאי־קישוריות, וטון מסויים, שזה כבר דבקה בו תווית האינטלקטואליות — הטון.

עיקרון אי־הקישוריות יוצר כאן עירוב בין תמונות שיריות יפות ומרוכזות לבין ערבסקות לשוניות אסוציאטיביות, בלא כל קשר ניכר־לעין ביניהן. נראה, למשל, את הבית הבא, מן השיר „סימפוניה זעירה", המספר על ים —

„חיות־חול מסעירות את מתניו,
מעצבות מהרוח טבעת, גנים שוקקי זעם,
שטת הגעגועים המתים במפרץ,
סוסי־מעוף המכסים את החלל,
מוסיקה נכספת בטפות שוות־צללים."

השורה הראשונה יפה. יש בה דימוי פתוח. „חיות חול", העשוי להתפרש כדימוי לנשים על חופיים — שהלא „הן מסעירות את מתניו" של הדובר כאן — ואולי לסתם תצורות אגדיות בחול. ההמשך נדמה כלא־מתקשר עם אף פירוש אפשרי לדימוי פתוח זה. מי מעצבות מהרוח טבעת? מהי אותה טבעת? כנראה היא צורת הסופה. אך האם גם הגנים שוקקי הזעם הם הסופה? ומהי שיטת הגעגועים המתים? ומהם סוסי־המעוף? האם הם גם כן חלק מן הסופה? ומהי אותה מוסיקה נכספת? אפשר המוסיקה הנכספת היא הגעגועים, והיא אף המיית־הים. ואפשר כל השאר הם דימויי סופה בים. אפשר הגעגועים נעורים ברובר מכוח הסופה. אולי היא סופה פנימית, שנתגעשה כשל אשה שעלתה מן הים? אולם, אם זה הוא הקישור הנכון, סופה־אהבה וגעגוע, מה הקשר בין זה לבין שורה מקדימה, כ„שירי המלחים שומרים על אפרו / של בכי המורא התלוי", ולשם מה מבוא השיר, הדן בים ה„מטפס על שולי־האשליה המרממים, / הופך לטוף מעל לקצה המח הנחפז / עולה / עולה / עולה / אל חומות הנצח / מזרים אל שפתינו את מלת העדוד"?

כך גם בשירים נוספים. הם מביאים רצף דימויים, שאינם מתקשרים לרובר מציאות אחד או לשניים, לכל היותר, אלא מתקשרים ביניהם, בהותירם את היחס למסומן יחס בלתי־נהיר. הנה, למשל, השיר הפותח את הקובץ, „אני מאמין מסויים", שכבר שמו מעיד על התנודה בו בין בהירות לסתימות:

„זאת האות שלא נולדה
כדי למות עם שחר
ואף לא למען צריחת־ההידר
שרינה להמחק בהידר אטום אחר
האות — מסמר תקוע
ברעמת הזמן
אילן הפותח שערים
בחומת היער
נשיכה חיה בבשר הצוק
בקלף העובר מסב לנבך
מנבך לאב."

דימוי המסמר ברעמה מתקשר לדימוי האילן בחומת היער דרך יסוד הדימיון הויזואלי — מסמר דומה לאילן וחומת העצים — לשיער הרעמה הזקופה. דימוי הצוק מתקשר לדימוי הקלף גם כן דרך יסוד ויזואלי — פני הצוק כפני הקלף — ודרך העתיקות וההתפוררות השוות לשניהם. אולם, הקשר בין שתי מערכות דימויים אלה לבין עצמן אינו ויזואלי, אלא קשור לאיכות הדינאמית העוברת בדימויים ומושלכת על האות. אותה דינאמיות, המאפשרת לה נצח.

שירים אחרים מגלים יסוד התקשרות כמו־לוגי, אך הקורא העוקב אחר עיקרון זה נותר, לבסוף, אכוד בלב הערבסקה הלשונית. יש והוא מקבל אות כיוון, או פיצוי על אי־הנהירות, בדימוי תמונה שירית אחת, המופיעה מהבהבת באמצע הרצף הלשוני הנפתל ונעלמת בו. כך, למשל, ב„עונת הדובדבן", שתי שורות חזקות כלי־כך, — „עתים שרופות עוברות מיד ליד / כנרגילה בעת שיחה" — המופיעות במרכז השיר הכמו־לוגי הזה, ומייד נעלמות בסבך ההנחות ברבר חילופי העונות. אולם ישנם גם שירים, שכל מה שנותר מן התעייה במבוכיהם הוא רק תמונה יפה אחת סוגרת, כמו זו המופיעה בסוף השיר „ילדי ינואר־פברואר" —

„כצבי מדברי זקוף
המתרגל את רגליו לקלות
ומחזיר את צוארו
לשלשום התלול."

הסכנה הטמונה בשירה מסוג זה היא, שלעיתים

גוברת הנטייה להסוות את קישורי־החומרים על הנטייה לומר רברים. או־אז אנו מקבלים שיר כמו־לוגי, הנשען על קישוריות־על מופשטת, המתגלמת, לעיתים במשחקי לשון, מבלי שהוא מוסר הרבה מעבר לכך —

„לו יכלנו לבחר האבנים
לבנות מחדש את עירנו
לו יכלנו לבחר העור
לבחר מחדש את גופנו
לו יכלנו להמציא
העור לעירנו
האבנים לגופנו
העור לאבני
העיר המכסה
את גופנו."

מעבר לסכנת ההילכדות בפיתולי הקישוריות המופשטת נגלית בשירתו של סברדליק הסכנה הנוספת והעמוקה יותר הטמונה בסוג שירה זה — סכנת ההגעה לכדי קיום ציני ומנוכר בעולם מפורד ומהלך אימים. מן השירים עולה דמותו של דובר ציניקן, ש„אלף קללות נולדות אט־אט בחוהו" („סימפוניה זעירה"), הרואה רק פירוד בטבע הסובב — „הים המתנכל לכל חוקי הפיסיקה / מתעקש להיוולד בכל מראה העין" („תמונה ימית") — ובעיקר אכזריות נוראה, הטמונה יותר ברואה מאשר בנברא.

„ראינו היום איך פרפר מתנפץ
על זכוכית החלון כדי להוכיח רק
כדי להוכיח שיש ממש בה
כיצד קרה שיפי כה גדול
נגזר עליו להתארות
כדי להוכיח את החיים בעליל..."

זהו עולם בו האשה, וליתר דיוק „פעיית האשה", מרומית ל„פעיית הכבשה ההוגנת / כבולה אל כוס השפע / כלי קבילה", כלומר — כמוה מובלת לאיזו שחיטה נוראה, בלא להתנגד ומתוך הסכנה עם היותה קורבן. עולם, שבו הקמע של הכלב היא „נביחה ערירית" והמשגל, ממנו נוצר ילד, הוא „מלחמה שלא ידעת" („פתק"). עולם רווי ציניות, שניתן לומר בו כי „בסך הכל רומא נהרסה / זהו הסך וזה הכל" („עובדות החיים"), ואשר הקירבה הגדולה ביותר בו היא זו ש„בין הצייר הדרוך / לבין הזמיר המתפרפר / בערפו / כקרבת הנדון לכליה / ללהב הגרזן" („בנה"). כעיקר זהו עולם שאין בו אלוהים. כלומר — אין בו אמונה בסדרי־הדברים, ולפיכך הוא מצטייר בעיני הדובר כאווילי וכאכזר. והראייה, השיר „היסטוריה", בו סוגר סברדליק את כל כתבי־הקודש של הדתות כולן כמביעי אפשרויות קיום. סגירה, ההופכת את הקיום עצמו לנואל ואת הטרוניה עליו — המופיעה בשיר — לסרת טעם —

„כלום לא נחיה להבא
את אשר חיינו
כמזון דאשתקד?
ועוד יקום הטועו ויטעו
כי התכנון תכנן בקפידה
כפי שמספר בפרוט
בתנ"ך
באלקראן
בספרי הגדה
או אפלו בפופול־בוך
הספר ההוא שבני־המאיה
השאירו כלאחר־יד
כדי לפצח את גאות
הציביליזציה
המחלטת."

הסכנה הוודאית האורבת למשורר הכותב כיום, בשלהי המאה העשרים, היא סכנת ההישענות על השכל הבוחן כעל כלי בלעדי לאמירת שירה, וממילא גם כעל כלי בלעדי לקיום בעולם. זהו השכל המאפס את נסיונותיו של האדם להיאחז בזמן או למצוא סדר בעולמו. זהו השכל המפחית באדם את האמון בטבע. זהו השכל התולש אותו מעם העבר והעתיד לבוא, כמילותיו של סברדליק עצמו, ומותיר אותו כברייה החיה את חייה הנואלים בעולם מפורד.

ואחרי ככלות הכל, בימים אלה, בם אפילו המדע כבר מרכין ראשו הלום־הקוואנטים למול השגב הנסתר של ההוויה, ובם מחריעים בעלי התבונה על מגבלותיה, ומביאים תחתיה מחדש את דרכי ההיתוות המשוחררות מסר ההגיון, ימים בם מצמיחה השירה העולמית, והשירה העברית בכלל זה, שירה צעירה, שונה לגמרי מזו של סברדליק, קשה ללכת עם השכל הבוחן בפיתוליו, ולבסוף עוד לשמוע את מסקנותיו החכמות, המובילות אלי היאטמות וכלייה —

„הכל אחיות עינים רמיה
כדיה שהאצבעות ברו
כאישון לילה הכל כלו
מכל בעלילות וולת
המחט בה הברנש
תפר את עפעפיו
על־מנת לשקט
אל נכון."

שירה צעירה התשמ"ז

רות נצר

*

וצבע הנפש אצות נגרשות עופות יהימו מים
בנפשי
להמוג בקורים רכים
אני שעברתי את ערות הלילה שמעתי את
שחר
הצפרים מוריד, סליל קולן מן הרחבה
עולה.

שולמית ספיר־נבו

מישהו מחפש

ספינה משתקת
פניה מחלידות ותופסות
את גון החולות
אבל בצרה
מישהו מחפש פנינים
ופותח לאט קונכיה
לבקש את האשר
מהחטא.

חנה בדולח

על גדות הצחנה

צב מים גדול בנחל פולג,
מיבש גופו
המציא את השמש
כאמצעי הגנה מיחד,
על גדות הצחנה
הרים ראש,
לבנין הכרוב מרפרף מעליו
לוגם דמעותיו.
בעולם של אוכלים ונאכלים
מה בין פרפר
לצב טבול בוץ
המשיר מעיניו
יהלומים חמים
של טל.

יגאל עמנואל

וכל אותה שלוה

וכל אותה שלוה
שהיתה שופעת ממנו, מבעבעת
והופכת אט אט אד נבוג
והאהבה העצובה שהיתה זורמת בו
מתלהלת עכשו לאשה בין
כל הנשים שפעם כמעט אהב
והשירים שהיה משיט כמו סירות נייר
גם הם תועים לחוף ואין להם הופכין
וכף ידו הרפה ריקה מלטופים
והיא מתחספסת והולכת, כשאר חלומותיו.

כפליאה מביט סביבו לגלות
עוד יום שנגר מעליו
והוא, עירום כשהיה.
עורו נסחף באותו נהר
מבקש לו משענת קנה
או קש להאחז
או מענה.

ארץ ישראל בשבוע הספר

דן יהב

באר־שבע על המפה

משה ניר (ערך וכתב). מי ומה בבאר־שבע ובנגב 1987
הוצאת כל־בר, 1987.

בחודשים האחרונים יצאו לאור מספר ספרים שעניינם הנגב ובאר־שבע, איזור שהוזנח קמעא בספרות העיונית. כך סיפרו של ארתור סגל על שבטה (בהוצאת אוניברסיטת חיפה), אטלס הנגב (בהוצאת אוניברסיטת באר־שבע), ו„לצאת להתאוורר" (בהוצאת המרכז הלימודי האזורי ע"ש נ"ז אלון).

הספר לפנינו הוא מעין שנתון בנוסח „מי ומי" של בירת הנגב וסביבתה, עד לעיר הדרומית — אילת. הספר מביא עושר עצום של פרטי מידע על אישי ציבור שונים (סופרים, חוקרים, פוליטיקאים, אנשי־מעש בתחום ההתיישבות, אישי עירייה ומועצות אזוריות ומקומיות וכו'...). לכל דמות תקציר תולדותיה ומעשיה, תמונות רבות, כתובות וטלפונים. בנוסף לאינדקס האישים יש כאן מבוא ארוך, וכן מאמרים על הנגב, על ישוביו ועל באר־שבע בתקופות היסטוריות שונות מימי המקרא ועד לעת החדשה. כן מובא כאן מאמר ייחודי על דוד בן־גוריון ומורשתו „הדרומית" וכן על ראש העיר הראשון, דוד טוביהו, על ד"ר פרעה מנצ'ל וכן נתונים סטטיסטיים רבים על התיישבות בנגב ועל נושאים גיאוגרפיים והיסטוריים רבים.

פרק נוסף מתאר את הישובים השונים בנגב, מעיירות הפיתוח, דרך הקיבוצים והמושבים, וכלה במרכזים האזוריים, על שלל השרותים החברתיים והכלכליים בהם, מפעלי התעשייה, מוסדות ההשכלה, בתי התרבות, מינהל ומסחר, מדע ומחקר. לצד כל אלה — תמונות צבעוניות על נופי העיר והנגב, הצומח, החי, בתי ציבור, שטחים חקלאיים, ברווים ועוד.

חסרונו של הלקסיקון הוא בחוסר־עידכון הנתונים השונים, בנושאים חסרים ובפערים ברמת החומר לגבי נושאים שונים. ספר זה יכול היה להשלים באופן מילולי את הוצאת אטלס הנגב, שחובר על־ידי חוקרים באוניברסיטת הנגב, ולו שיתפו עימם פעולה היתה רמת החומר טובה יותר. למרות גודש החומר יתרון הספר הוא בשימושיותו הרבה.

באר־שבע ואזורה מצפה עדיין לאטלס־כיס, ברוח ל„אטלס המטרופוליטני של גוש דן", וללא מבואות וסקירות מילוליות רבות. מקומם של אלה בספרי עיון אחרים.

מתוך המעשים

שלמה שבא. אנשים חרשים בהרים הגבוהים.
ספריית „תרמיל" בעריכת ישראל הר. צה"ל — משרד הבטחון — ההוצאה לאור. רישומים — אריה חצור, עטיפה — שמשון הולצמן. 1987.

ספרו של שלמה שבא הופיע לראשונה בשנת 1953, בתוספת רישומיו של אריה חצור, שהוא שאייר גם את המהדורה הנוכחית. כבר אז היתה כתיבתו של שלמה שבא ייחודית והרשנית. לא היה זה רומאן, אלא סיפורת המגלה מעורבות אישית עמוקה, מתוך היכרות עם חומרי המציאות. גם בספריו האחרים, „הימים היפים", „מקום שאין לו שם", „הצייר", „שבט הנועזים" ו„ימים של והב" (מחזה) — פירסם שבא את סיפוריה של ארץ ישראל ואף כי אין בהם משום הריעוק המחקרי על ההיסטוריה והגיאוגרפיה של הארץ, הרי יש בהם מניחוחות התקופה.

שלמה שבא יצר ז'אנר חדש של סיפורים דוקומנטאריים עם מושגים ומונחים שהיו שגורים אז כ„בתי־סוכנות", „מנורות לוקס", „בלוקונים", „עבודות יזומות" ועוד, שכיום לא תמיד אנו יודעים את פירושם המדוייק. הוא מספר את ספריו וסיפוריו מ„כפנים": בשנות החמישים חי הסופר בקרב עולים תימנים בהרי־יהודה, שעסקו בעיקר במלאכת היערנות של הקרן הקיימת לישראל. כך הכיר המחבר את הדמויות שהוא מעלה בקולמוסו, וביניהן מתיישבים חדשים, מנהלי עבודה, מדריכים ואנשי מינהל וצבא.

סיגנון הכתיבה פשוט, וחסר הצטעצעות ספרותית. מתוארים כאן חיי היום־יום של העולים החדשים בכפרים, יחסם למימסד השילטוני והאידיאולוגי ששלח אותם למושבי ה„פרוזדור" ולתעסוקה בעבודות יזומות והקונפליקטים העדתיים.

סיורים גיאולוגיים

אורית ניר, (כתב וערך), עמנואל מזור (ייעוץ והנחייה) מסלול: מההר אל הבקע רחובות; המחלקה להוראת המדעים, מכון ויצמן, הקבוצה הגיאולוגית, 1987.

פירסומי המחלקה להוראת המדעים במכון ויצמן, בעיקר במדעי הביולוגיה, הפיסיקה, הכימיה והמתמטיקה („תכנית רחובות"), מוכרים היטב במערכת החינוך. בשנתיים האחרונות נעשית במכון עבודה חשובה ביותר גם בנושאי הגיאולוגיה, שהדגש בהם מושם על פירסום מסלולים לסיורים גיאולוגיים, הכוללים דפים לעבודה עצמית.

עד כה יצאו חוברות מסלול לאיזור מישור החוף ביהודה ובתל־פולג, מסלול שממישור החוף להר ועתה ראה אור המשך: „מההר אל הבקע" (ים המלח וחופו).

כל חוברת מביאה בפירוט את תוואי המסלול, תוך סימון תחנות העבודה העצמית, דפי התמצאות גיאוגרפית (כרטיס תצפית) וכן משימות ייחודיות לכל תחנה ותחנה. גם בחוברת זו מופיע כרטיס תצפית, שנקודת המוצא שלו היא כפר אדומים, ממנו ניתן לזהות את ישובי ארץ בנימין, ירושלים ומזרחית (הר הזיתים והר הצופים) ומזרחה אל־יריחו, וחרשים כישנים.

מערת המנזר. „מעמוך" ענק שבמרכזו מזבח קדום.

התחנה השנייה מציגה אתגרים כזיהוי סלעי־האיזור (גיר, קרטן וצור) והמבנה הטופוגראפי הכללי של מדבר יהודה הצפוני (גבעות מעוגלות מחורצות על ידי נחלים קניונים, כנחל קלט ומכמש). התחנה השלישית ממוקמת ב„דרך עלון" מעל לעין פואר (ואדי קלט) ומציגה אף היא את יחידות הסלע המאפיינות את הטור הגיאולוגי המקומי ואת רציפות השכבות משני עברי ואדי קלט. התחנה הרביעית היא ליד עין פואר, המייצג מעיין קארסטי („עין פועם"), תוך ניסיון למדוד את עלייתו וירידתו של מפלס מי המעיין. התחנה הבאה, ליד „מעלה האדומים" (חניון „השומרוני הטוב"), מציעה לבדוק את סידרת הסלעים הצבעוניים במקום.

מכאן נמשך המסלול מזרחה ו„יורד" לאיזור הבקע, שהתחנה בו מציעה בדיקת משקעיה של „ימת הלשון".

התחנות האחרונות מתמקדות בים המלח וחופו. כל תחנה מלווה בעבודה עצמית, בניסיונות לזיהוי סלעים בעזרת בדיקות שדה פשוטות.

בחוברת שרטוטים רבים, חתכים, טבלאות ותרשימים שונים, וכקודמותיה היא מיועדת בעיקר לאוכלוסיית תלמידים ומוריהם. אך יכולה לשרת היטב גם מטיילים ואוהבי סיורים מעמיקים יותר. חשוב להוציא לאור את החוברות השונות יחד לציבור הרחב.

בטאוני טבע וחי

בני שלמון ודני סימון. ראם — עלון מרכז המידע על היונקים. מס. 5, 1986
הוצאת „החברה להגנת הטבע" והמכון לחקר שמירת הטבע באוניברסיטת ת"א.

לצד הפירסום המרכזי והכוללני של „החברה להגנת הטבע" — טבע וארץ, — התפתחו מרכזי מידע שונים בבתי ספר שדה, בהם נאגרים פריטי מידע, מחקרים, תוצאות סקרים ותצפיות רבות, המתפרסמים מפעם לפעם בבטאונים ייחודיים, שהיקפם ועומקם הולך וגדל. כאלה הם הבטאונים שפירית — בנושאי חרקים, רת"ם — בנושא צמחייה עצית, עוזיה — בנושאי עופות דורסים, צופית, חורדון, ראם, „נקרות צורים" (עלון מלח"ם לחקר מערות) ועוד.

חוברת ראם 5 מציגה מספר סקרים ומחקרים, המוסיפים מידע רב למתעניינים בנושאים אלה. נמצא בחוברת מאמרים על החולד (גיורא חת), על ההודבן (צבי סברי), מספר מאמרים של בני שלמון שעומד בראש מרכז המידע על היונקים — „זאבים בדרום הערבה", סיכום יום־עיון על צבאים, סקר לנטרות בארץ, „מדריך לעקבות של יונקים יבשתיים בישראל" עם איורים רבים ויפים (ר. בן יעקב וו. שיינקמן) ו„הכל על השמות המדעיים המשונים ליונקי הארץ", כן מובא כאן מאמרו של אדם בן־טוביה על „כלב הים הנזירי ועל התחש". כל המאמרים מעודכנים למימצאים של התקופה האחרונה, יש בהם ערך מדעי ושימושי רב לחוקר, למדריך ולמטייל.

דן גיל ודן גרילבו. שפירית 4 — בטאון מרכז המידע לחרקים.
הוצאת „החברה להגנת הטבע", 1986.

למתעניינים בנושאי החרקים השונים לא מכבר — הופיעה חוברת נאה ועתירה בתמונות ובאיורים, המפרטת את המימצאים האחרונים בסקרים ובמחקרים שנעשו במרכז המידע, בעבודות מחקר באוניברסיטאות השונות ובעבודות גמר של תלמידים.

על חיי המין והחברה של חיפושיות הקליפה, אנו למדים במאמרו של צבי מנדל. למחקר מצורף מגדיר ציורים, המסייע בידינו להתמצא בנבכי המינים והסדרות ובתהליכים הביולוגיים השונים המאפיינים אותם.

על משפחת זבובי הרחף כותב רן גיל, בעקבות עבודת מוסמך של מנחם קפלן מהמחלקה לזיאולוגיה באוניברסיטת ת"א. דן גרלינג, מעורכי הבטאון, סוקר את כנימות העש, המוכרות לנו בעיקר משרות הכותנה. למאמר מצורף מגדיר מצולם.

כ. ארגמן מתאר את החיפושית „זבלית הפרחים" אשר שמה „בפי העם" — „חומיינ'י", ותוקפת אותנו ואת בתינו בהמונים, בשעות החשיכה.

עזריה לופו ממיין מערות נגועות בקרציות וגיורא מור כותב על הטרמיטים. לצד כל אחד מן המאמרים מופיעה רשימת ספרות נבחרת המאפשרת להרחיב את ידיעותינו, רובה בשפות לועזיות.

עמוס פרומקין. „נקרות צורים" מס' 13 — בטאון מרכז לחקר מערות. „החברה להגנת הטבע", 1986.

בנוסף למדור הייחודי בחוברות „טבע וארץ", „חדשות מלח"ם", יוצאת לאור חוברת עשירה במידע מחקרי על מערות ישנות וחדשות ברחבי הארץ, תוך שימת דגש על מערות בשפלת יהודה, הר סדום ושומרון. החוברת הנוכחית היא רבת היקף ועומדת כספר בפני עצמו לחובבי וחוקרי נושא מרתק זה, רובה ככולה מוקדשת למערות בצפון הרי־יהודה, המאופיינות בסלעי־הגיר שלהן, העוברים תהליכי המסה כימית (קארסטית) ויוצרים מערות תת־קרקעיות.

מערת אבשלום (שורק) מוכרת בעושר נטיפיה, חכיבה אבן מציגה את מחקרה על מי הנטף במערה גדולה ומרהיבה זו. סקר המערות בנחל תקוע (חריטון) מסוכם בהרחבה. בנוסף למערת חריטון המפותלת והארוכה ביותר, מצויות עוד מערות רבות בנחל זה, המתוארות בעזרת צילומים, תרשימים ומפות מפורטות ביותר. לצד התיאורים הרבים מובאות הנחיות מדוייקות למבקר במערות שחלקן מסוכנות לטיול ללא ידע ונסיון קודמים. לחלק מן המערות מצורף מידע רב על מימצאים פרהיסטוריים וארכיאולוגיים שנמצאו בסמיכות להן ובתוכן.

סקר נוסף מתאר את החלקים התת־קרקעיים של אמת הביאר, הידועה כחלק ממתקני המים שנבנו ע"י הורדוס ואחרים בתקופה העות'מאנית, להבאת מים לבית המקדש ולבריכות ירושלים. כן יש כאן מאמרים נוספים על מערות המסתור מתקופת מרד בר־כוכבא באיזור, שהם המשך המחקרים בנושא זה, אשר פורסמו בחוברות „נקרות צורים" הקודמות.

כל המאמרים מלווים בתמונות, בחתכי מערות, במימצאים ארכיאולוגיים ובמפות מפורטות הממחישות את התיאורים המילוליים.

עפר בהט ויוסי לשם.
עוזיה מס' 11 — עלון מרכז המידע על עופות דורסים
„החברה להגנת הטבע" ואוניברסיטת תל־אביב, תשמ"ז.

„עוזיה" הוא חלוץ ובכיר בטאוני המידע של „החברה להגנת הטבע". עפר בהט, עורך החוברת, משווה בה בין צפיפות קינון דורסים בנחל גמלא לבין הקינון בנחל צאלים, דהיינו — האיזור הים־תיכוני בהשוואה לאיזור המדברי. כן מובא כאן מאמר שחובר על ידי בהט בנושא „משדרי ניווט המסייעים לעקוב אחר עופות באמצעות לוויינים", וכן מתאר ביל קלרק מבצע לכידת דורסים באילת, הנמשך מזה שנתיים והפך אקטואלי בשל הכנס הבינלאומי הנערך עתה בעיר הדרומית.

נדב לוי מנתח את מערכת יחסי הגומלין בין עורבים אפורים לדורסים. אלי בן־זוהר כותב על סקר נדירת דורסים בבקעת באר־שבע (אביב 1985). חנוך פלסר, על קינון תנשמות בשדה־אליהו וצביקה קרמן על חושניה — כפר התנשמות.

על פשר שמות הדורסים במרינה — הן הלשוני והן המדעי — כתב חיים מויאל.

הבטאון ערוך היטב, תמונותיו ותרשימיו יפים, נושאיו מגוונים והמידע בו רב ועשיר ביותר.

נוסעים

נתן שור (כתב), אלי שילר (עורך). תור הזהב של ספרות הנוסעים לארץ ישראל.
אריאל, מס' 47.
אוקטובר, 1986.

כותרת המשנה של ספר זה היא — „רשומות ועדויות לקורות הישוב היהודי בארץ ישראל, במחצית הראשונה של המאה ה־19 בספרות עולי הרגל (1801־1850)". מחבר הספר, נתן שור, העוסק שנים רבות בחקר ספרות עולי הרגל לא"י, מציג בו את רשימותיהם של 41 נוסעים, נוסעות ומשלחות, הסוקרים את ערי הארץ, אזוריה, אתריה, ומספרים על אורח החיים של האוכלוסיה בה.

הסקירות הן קצרצרות ברובן, להוציא רשימותיהם של ד"ר מריון (1814), שהיה רופאה הפרטי של הליידי הסטר סטנהופ (בת אחותו של ראש ממשלת אנגליה, פיט הצעיר) ועדויותיו של ג'ון וילסון (1843), כומר סקוטי ששימש מיסיונר בהודו, הצטיין בתיאור היהודים והשומרונים בארץ ישראל, ותיאר 11 ערים וישובים בארץ ובלבנון.

כל הנוסעים שרשימותיהם מתפרסמות כאן באו מהמערב: מאנגליה, מגרמניה, מאירלנד, מסקוטלנד, משווייץ ומצרפת וגם כמה נוסעים מארה"ב. חלק ניכר מן העדויות מציג את הקהילות היהודיות בישובים השונים ואת בתיהן ומכניהן הציבוריים, בעיקר בתי הכנסת, בעליבות רבה למרי, וחלקם אף באירוניה דקה. כך, למשל, מתוארת ירושלים ב„מסע התענוגות לארץ הקודש" של מרק טווין: „הג'אניצ'ר שלנו מוחמר ומורה הדרך (הפרנציסקאני), עיוותו את פניהם (למראה הרובע) כאילו הובלו לבית הסוהר ... שטח צר וסלעי, מכוסה פסולת שאך בקושי ניתן לקרוא לו רחוב, חוצץ בין בתי הרובע החרבים... ילדים לבושי קרעים למדו שם מאיש זקן ועיוור את תולדות העיר הזו".

חשיבותו העיקרית של הספר היא בהיותו אוסף תעודות היסטוריות וגיאוגרפיות — היסטוריות להכרת הישוב היהודי במחצית הראשונה של המאה הי"ט, תקופה שהעדויות הישירות לגביה מועטות יחסית.

כאמור, המידע על סקירת ישובי הארץ, מספר אוכלוסיתם בכלל ואוכלוסייתם היהודית בפרט, הוא עיקר הספר. מרבית הנוסעים מתארים את ירושלים, את טבריה ואת צפת וחברון, את שכם ויפו, את עכו ואת חיפה ורמלה.

בתיאורים אנו מוצאים גם ישובים בלבנון (צידון ודיר אל קאמר) וסוריה (דמשק), בשל הימצאות קהילות יהודיות קטנות אף פעילות בהם.

אירוע ייחודי הנסקר במספר רשומות הוא רעידת האדמה ב־1837, שתוצאותיה הותירו רושם עז על הנוסעים, המרחיבים תיאוריהם על הנזקים ברכוש, על ההרג ועל עזיבת הישובים באותה שנה.

כדי להתמצא ביתר קלות באיתור תיאורי־ישובים, שמות הנוסעים ובני־לוויתם וכן נושאים שונים שמועלים בכתבים, מופיע בסוף הספר מפתח מפורט. וכדי לגוון קמעא את הקריאה המייגעת ברשימות קצרות שהתיאורים בהן לעיתים חוזרים על עצמם, לוו בתמונות רבות. זהו ספר חשוב ביותר להשלמת הידוע לנו עד כה מהספרות, שהוא גם מהנה וגם משכיל לחוקרי ואוהבי תולדות יישובה של ארץ ישראל.

דני ורט ■ קולנוע

במחיצתו של גאון

„החנות מעבר לפינה", קולנוע תכלת, תל־אביב

אפילו אם נוצר הסרט במימדיו של ארנסט לוביץ', אין מצפים להפתעות, שהרי גאוניותו הבלתי מעורערת והמגע הלוביצ'י המפורסם כבר נדרשו בעקבות שובם של סרטים כ„נינוצ'קה" או „להיות או לא להיות". ובכל זאת, ההקרנה המחודשת של יצירתו, „החנות מעבר לפינה", היא הפתעה רבתי. הפתעה, משום שדומה שהסרט הנפלא הזה נדחק לקרן־זווית בפני סרטים חדים, בוטים מעט יותר, ואולי מפני שהיו כאלה שראו בסרט צנוע־כביכול ומעודן זה לוביץ' לא כל כך אופייני.

בניגוד למרבית סרטיו אין לוביץ', המהגר היהודי־גרמני בהוליווד, מטפל כאן בנוף האנושי המקובל עליו. אין כאן רוזנים, נסיכים ומלכים ו„צרות בגן־עדן", „מצער האהבה" או „האלמנה העליזה". המילייה נותר גם הפעם מרכז־אירופי, אך זהו עולם אבוד. גם התסריטאי כאן הוא סמסון רפאלסון המבריק, שכתב ללוביץ' תשעה מסרטיו הזכורים.

התסריט מתבסס על מחזה הונגרי נושן, „מוצא הישר" מאת ניקולאוס לאשלו, ומקום ההתרחשות הוא בודפשט, או בעצם קטע רחוב קטן, בחנות לדברי עור של הוגו מאטושק. הגיבורים הם בני המעמד הבינוני, זבנים קטנים וחרוצים, עובדה שהיא כנראה הסיבה לטענה שהסרט קרוב יותר ברוחו לסרטיהם של פרנק קאפרה או ליאו מקרי, שטיפלו במעמדות הנמוכים ולא באצולה המתנוונת כלוביץ'. אבל הסרט הינו לוביץ' טהור, משום שהבמאי בוחר הפעם להצטמצם במקום ההתרחשות (מרבית העלילה מתרחשת בין כותלי החנות) ובוחר בזמן מוגבל. ולכן האלמנטים של האנינות והשנינות זוכים ליתר הרגש ויחד הם מתאחדים לאחת מיצירותיו המזוככות ביותר.

מדובר בעצם בעולם ומלואו באותה החנות. בראש הסולם ניצב מאטושק (פרנק מורגן), בעל החנות והשליט הבלעדי והכל־יכול, שבעצם טומן בתוכו נפש רכה וסנטימנטלית. אלפרד קראליק (ג'יימס סטיוארט) הוא הזבן הראשי, ואדאש (ג'וזף שילדקראוט), הזבן החלקלק והדו־פרצופי. פירוביץ' (פליקס ברסרט) הקשיש הוא אחד מן העובדים, שנמנע מוויכוחים מיותרים. פפי הוא נער השליחויות (ויליאם טרייסי) ויש עוד זבנית וקופאית. דמות חדשה חודרת בסערה לתוך אותה חברה מסוגרת, וזוהי קלרה נובאק (מרגרט סולבן), והיא מצטרפת לעובדים לאחר תרגיל מתוחכם. קלרה רוכשת את לב האדון ומערערת את הסדר הטוב בחיכוכים מתמידים עם קראליק.

הכל ניחנים באותה גאוות מקצוע, מאטושק גאה בפועלו ובעובדיו ולכן דואב כשהחשד שלו מתאמת ומסתבר לו שרעייתו בוגדת בו עם אחד העובדים. גאווה זו בולטת במיוחד בדמות של פפי השליח, כשהלה מתמנה לזבן, כולו מלא גינונים, ונוטל תחת פיקוחו את השליח הטרי.

בשעה שאנו חווים בעובדים תוך כדי מלאכתם היומיומית, הרי מתוך שיחותיהם נחשפים גם חייהם שמחוץ לחנות. לפירוביץ' אשה ושני ילדים, ואילו מאטושק, הנשוי זה 22 שנה, חשוך ילדים (ולכן קראליק היה לו כבן). קראליק מנהל בסתר חילופי מכתבים עם נערה אותה הכיר באמצעות מודעה בעיתון. גם לקלרה חבר לעט אנונימי ונפלא השונה לחלוטין מקראליק („כשאתה אומר שחור הוא אומר לבן").

כל הגיבורים הפעם הם בני המעמד הבינוני, זבנים קטנים וחרוצים

בעוד קראליק וקלרה נוטרים טינה ומחליפים הערות עוקצניות, ניתן לנחש שהם הם המתכתבים ושמתוך המדון תתפתח אהבה גדולה.

לוביץ' פרש את סרטו על פני ארבעה ימים בלבד — היום הראשון הוא יום סתוי שבו אנו מתוודעים למערכת היחסים בין העובדים; היום השני הוא יום חורף מושלג, שבו ניתן לצפות בהתפתחויות העתידות החל מהפגישה היומית בפתח החנות; היום השלישי הוא זה שלמחרת ההתפתחויות הדרמטיות הגדולות, פיטוריו של קראליק ונסיון ההתאבדות של מאטושק לאחר שהסתבר לו שחשד בכשרים. היום הרביעי המסכם, ערב חג המולד, הוא יום המכירות המוצלח, שבסופו עתידים לבבות האוהבים להתאחד סוף סוף.

שנינותו של לוביץ' באה לביטוי בכל משפט ובכל מלה, באופן המדויק שבו הוא מעמיד את מצלמתו, שלא תיתכן אחרת ממנה. הוא ניתן בדברים שנראים על המסך ועוד יותר בדברים הנסתרים מעין. כך השימוש שהוא עושה בפרטי תפאורה ובחפצים כמו אותה קופסת סיגריות מגוחכת, עשויה עור מלאכותי המנגנת את נעימת „אוצ'י צ'ורניה" כשהמכסה שלה מורם. ההופכת לפריט המדגיש את הקונפליקטים, מקדמת את העלילה וכבדרך אגב הופכת מקור לגגים קומיים. כך גם הספר „אנה קרנינה", שעל קלרה לאחוז בפגישה הראשונה העתידה להיערך בבית קפה, ואותה חרצית אדומה, שעליה להניח בתוך הספר ועליו לתקוע בדש מעילו. כך השימוש שעושה לוביץ' בבריחה מתמשכת כמו של פירוביץ' הנמלט כל עת שמאטושק מבקש לשמוע דעה כנה בנושא כלשהו. דוגמאות שכאלה פזורות לעשרות לאורך כל הסרט. וזהו המגע הלוביצ'י וזהו סוד קסמו שלא נמוג זה חמישה עשורים.

לוביץ' מוכיח כאן שוב עד כמה קפאה על מקומה אמנות הקולנוע, שלא הוציאה מתוכה עוד גאונים בקנה המידה שלו. □

דורית קדר ■ תערוכות

דיוקן האמן

תיעוד אמנות באמצעות קולנוע — יום עיון לזכר יגאל אפרתי ז"ל; יהושע גריפיט ועדי כהן במוזיאון הרצליה; תערוכת צילום במשכן האמנות בחולון

במוזיאון הרצליה נערך לאחרונה יום עיון בנושא „תיעוד אמנות באמצעות הקולנוע". יום העיון היה מחווה ליגאל אפרתי ז"ל — מייסד שירות הסרטים הישראלי.

במדורנו הקדשנו ליגאל אפרתי — בעודו בחיים — שני מאמרים המוקירים את עבודתו, את רצונו לשלב מידע עם אמנות הקולנוע ואת עיסוקו בנושא תיעוד אמנות ארץ־ישראל.

ביום העיון שנערך לכבודו השתתפו דוד שיין, דוד גרינברג, דוד פרלוב ואסתר דר, והוא הונחה על־ידי יבין הירש.

מספר בעיות בעלות חשיבות מירבית הועלו בעת הסימפוזיון.

הבעיה הראשונה נועדה לערוך השוואה בין אמנות הקולנוע, הנשען על קיומה הקודם של יצירת אמנות כלשהי, לבין היצירה עצמה. לכאורה יש כאן תלות של אמנות הקולנוע במוצר מוגמר. מעין „יש מיש" לעומת „יש מאין" שמאפיין את היצירה הפלסטית עצמה.

ברור שההבדלים אינם כה פשוטים כפי שניתן היה להניח על־פי השוואה ראשונית זו. הרי ברור כשם שאמנות פלסטית לשמה היא תוצר המונבט על־ידי סביבה פיזית וסביבה מנטלית ורגשית של היחיד היצירתי כך גם אמנות הקולנוע — על מנת לזכות במונח „אמנות" היא חייבת לענות על אותם צרכים בסיסיים, ואכן, המסקנה מסקנה נכונה מאוד: אמנות הקולנוע הנסמכת על יצירה קודמת היא איכותית כאשר ערכיותה אינה נופלת — באמצעות שפתה האמנותית — מהיצירה שבה היא דנה וכאשר בד בבד הקולנוע השכיל לשרת את היצירה האמורה. שני הסרטים שהוצגו — „ארולף גוטליב" של דוד גרינברג וסרטו המופלא של דוד פרלוב על ציוריה של הילדה מרגריט בונובה אכן המחישו את ערכיותם האמנותית ללא כל עוררין.

בעיה שניה וחשובה היא — כיצד לבנות סרט קולנוע על אמן. סרט כזה, מטיבו, משמש כמעין הדרן לאמן. וכך, אם האמן נכלל בסרט וניתנת לו האפשרות לדון ביצירתו — עלול להיווצר מצב טבעי, שעל פיו הוא ידבר על עצמו ועל לבטיו ולא על ההשפעות על עבודתו ועל ההיבט הצורני הטהור שלה. יתר על כן, הדיון בו עצמו לא יהיה רציף דיו וישקף אגוצנטריות מסוימת. דרך חילופית היא לא להפיק סרטים על אמנים יחידים, שעל איכות אמנותם אין ערעור כלשהו, אלא לערוך סדרה של סרטי אמנות המחולקת לתקופות. גם במקרה זה נוצרות בעיות — האם יש לפנות למומחה אחד או למספר מומחים. מומחה אחד הוא לעיתים קרובות אבסולוטי מדי, אך מאידך גיסא אין תמיד מכנה משותף בין מספר מומחים. הפשרה המושגת היא דרך ביניים. מעין פס־קול המורכב ממספר דעות.

לפי דעתו של דוד שיין „ארולף גוטליב" הוא סרט מוצלח מכיוון שהוא הופק כסרט עלילתי המספר דרמה והקבלה מידע את הצופה בעניין היצירה של גוטליב. לעומת סרט זה, כתבתה של אסתר דר, שנעשתה עבור הטלוויזיה ודנה בשלושה אמנים צעירים (רועי רוזן, ישע צ'רינסקי ומיכל היימן), היא בעייתית מאוד, וזאת על־פי דבריה של המפיקה עצמה. הכתבה בעייתית עקב גיוסה לרעיון א־פריורי ואולי עקב התמקדות יתר בדברי האמנים הצעירים עצמם ולא ביצירתם, שהיא בסופו של דבר מרכז העניין.

★ ★ ★

אולי מקרה הוא שהתערוכות המוצגות בימים אלו במוזיאון הרצליה ואשר שימשו רקע לסימפוזיון לקוחות מחומר החיים.

יהושע גריפיט מציג במוזיאון את הציורים ה„סופר־ריאליסטיים" שלו, אבל הכינוי אינו כה תואם למכלול המוצג. הסתכלות עמוקה מראה את התפיסה הקונצפטואלית החזקה שמשמשת כמצע למשחק „הריאליזם". בד בבד יש כאן מצע צורני בעל מיומנות חזקה. גריפיט יודע לצייר, וזה ברור. הוא יודע את מלאכת הקומפוזיציה, יודע לשלב את ה„ריאלי" עם תמימות מופשטת, את היומיומי כביכול עם יסוד אגדי, את הדמיון עם כח התבוננות לפרטים. הוא משחק בין התרשמות דו־ממדית ושטוחה לבין הענקת תחושה של עומק ואפילו מעין „קולאג'ים". הצבעים מלאכותיים ונראים לפעמים כ„פרסים" של ילדים...

יש במכלול הרבה חשיבה, הרבה יותר ממה שעשוי להיראות במבט מהיר וחטוף מדי.

באולם הפנימי מציג צלם בעל שם חדש — עדי כהן — צילומים בשחור־לבן. ההתמקדות נעשית באדם, בהתבלות עורו הזקן, בהתבלות מצבו הקיומי, ישן על ספסלים, עירירי ובורח אולי ממציאות כלשהי. אפילו המתקשטים למיניהם אינם מסוגלים להסתיר את האלימות המפעפעת מתוך פנים בעלי קשיות רבה. האנונימי המוצג מקבל נוכחות חזקה, הפגנת שרירים במידת מה, צעקה אילמת המצביעה על היותו כאן למרות הכל. כדאי לשים לב לשם חדש זה.

★ ★ ★

ואם בענייני צילום — במשכן האמנות בחולון נערכה לאחרונה תערוכת צילום באוצרות אורחת המשכן זיווה רזן.

דני המעגל מוצג בסדרת צילומים ציוריים מאוד. הוא עוסק בעזובה של בתי־כנסת, בעזובה של בני אדם, ועם זאת — לעומת עדי כהן — נותרה בו תקווה מפעפעת שאינה נראית על פני השטח. היא מבצבצת אך ורק בעקבות יכולת שחזור היופי, הנמצא אף בעזובה ובשממה הגדולות ביותר.

אברהם בלום, לעומתו, עוזב את משכנות האדם ופונה לנופים עירוניים, שגרתיים, צנועים, ובכל זאת דולה תמצית של חן מבעד לענוותם.

חיים נגיד מציג צילומים שהוצגו לאחרונה בתיאטרון הקאמרי. סיקרנו כבר באופן נרחב את הפסימיות הקיומית, השירה האלגית והמלחמה הארוכה לכיבוש היופי של צלם זה.

ברוך של פונה לטבע אחר — טבעו של האדם. טבעה של אפלה מסתורית, טבעה של הפחדה על־ידי הלא־מוכר, המשונה. אבל את כל אלו הוא משיג באמצעות מורל של יומיום, מטבח של יומיום, מקרר כמו שיש לכולם, ואפילו צעצועי ילדים... זהו צילום תיאטרלי הנוטה לדרמטיזציה מבוקרת בעלת דוק של הומור.

יונה זלוטצר מתעד חוויות נסיעה בעולם. דומה שמקור ההשראה שלו הוא הנרי קרטייה — אבל האדם בפרט אינו מעניין צלם זה כמו האדם במכלול הוויזואלי של המאורעות. יש כאן דגש על החולף, על הצורה המשולבת בתכנים, על עירוב בין סיפוריות לבין מציאות. זהו תיאטרון צורות של החיים. □

תל־אביב

אסתר
מחוץ לתחום
חול: 5, 7.30, 9.45
שישי: 10
מוצ"ש: 7.30, 9.45

אורלי
ילדים חורגים לאלוהים
שישי: 10
מוצ"ש: 7, 9.30
חול: 4.30, 7, 9.30

בן־יהודה
זכרונות משדה הקרב
שישי: 12.00, 9.45
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 5, 7.15, 9.30

גת
סיפור מהחיים
חול: 5, 7.30, 9.45
שישי: 10
מוצ"ש: 7.30, 9.45

דקל
קרוקודיל דנדי
שישי: 10
מוצ"ש וחול: 7.15, 9.30

דרייב אין
קווטרמן
שישי: 10
מוצ"ש וחול: 10–8
סקס
שישי, חול ומוצ"ש: 12.00

הוד
קווטרמן
מוצ"ש: 7.15, 9.30
שישי: 12.00, 9.45
חול: 5, 7.15, 9.30

לימור חדש
פלאטון
שישי: 12.00, 9.45
מוצ"ש: 7, 9.30
חול: 4.30, 7, 9.30

פאר
ימים של תהילה
שישי: 10
מוצ"ש: 7.30, 9.30
חול: 5, 7.30, 9.30

מוזיאון תל־אביב
מותו של סוכן
מוצ': 7, 9.30
חול: 4.30, 7, 9.30

סינמה 1
מעבר לשיא
שישי: 10
מוצ': 7.15, 9.30
חול: 5, 7.15, 9.30

סינמה 2
זכרונות אהבה מפירנצה
שישי: 10
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 5, 7.15, 9.30

פאריס
בטי בלו
שישי: 12.15, 10 בלילה,
12.00 בצהרים
מוצ"ש: 7, 9.30
חול: 11.45, 2, 4, 7, 9.30

שישי:

2.30	מילכוד 22
4.30	צרות בגן עדן

שבת:

11.00	הנסיכה בעור החמור
13.00	מציצים
15.00	מבט אחר
17.00	הרפתקאה היא הרפתקאה
11.45 בלילה:	מילכוד 22

שחף
ימי הרדיו
שישי: 12.00–10
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 5, 7.15, 9.30

תכלת
החנות מעבר לפינה
חול: 5.30, 7.40, 9.50
מוצ"ש: 7.45, 9.50

חן 1
בי"ס למשמר אזרחי
חול: 5.30, 7.55, 9.55
שישי: 10, 12.15
מוצ"ש: 7.55, 9.55
במבי
שבת 11 בבוקר

חן 2
חנות קטנה ומטריפה
חול: 5.30, 7.45, 9.50
שישי: 10, 12.15
מוצ"ש: 7.45, 9.50
תעתועי שחור הזקן
שבת 11 בבוקר

חן 3
אני והחברה
חול: 5.30, 7.50, 9.50
שישי: 10, 12.20
מוצ"ש: 7.50, 9.45
תעתועי שחור הזקן
שבת 11 בבוקר

חן 4
אנשי הפח
חול: 11, 2, 5.15, 7.15, 9.40
שישי: 9.30, 12.15
מוצ"ש: 7.15, 9.40
בייבי סוד האגדה האבודה
שבת 11 בבוקר

חן 5
אל תקרא לי לבן
חול: 11, 2, 5.40, 7.45, 9.55
שישי: 10, 12.20
מוצ"ש: 7.45, 9.55
תינוק מוזר במשפחה
שבת 11 בבוקר

תל־אביב
הפטריוט
שישי: 9.45, 12.00
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 5, 7.15, 9.30

בית ציוני אמריקה הקולנוע
נשיקה אדומה
שישי: 12, 10
מוצ"ש: 7, 9.30
חול: 4.30, 7.30, 9.30
הכבוד של פריצי
שישי: 2.30
טרזן
מוצ"ש: 23.45

ראשון־לציון

רון 1
קווטרמן
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 5, 7.15, 9.30

רון 2
בקצב השעון
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 5, 7.15, 9.30

פתח תקוה

היכל
ימי הרדיו
שישי: 10
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 4.30, 7.15, 9.30

היכל 2
ילדים חורגים לאלוהים
שישי: 10
מוצ"ש: 7, 9.30
חול: 4.30, 7, 9.15

היכל 3
קווטרמן
שישי: 10
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 4.30, 7.15, 9.30

עפולה

מופתרון
ג'ק פלאש
מוצ"ש: 9
ב', ג', ד', ה': 6

בת־ים

עצמאות
ילדים חורגים לאלוהים
מוצ': 7, 9.30
חול: 4.30, 7, 9.30

רעננה

אורות
מעבר לשיא
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 5, 7.15, 9.30

ירושלים

אדיסון
מעבר לשיא
מוצ"ש: 9.30
חול: 4.30, 7.30, 9.30

אורגיל
הרומן שלי באוקספורד
חול: 5, 7.15, 9.15
מוצ"ש: 9.10

עדן
שמתי ברז למורה
מוצ"ש: 9.30
חול: 4.30, 7.30, 9.30

אורנע
בי"ס למשמר אזרחי
מוצ"ש: 9.15
חול: 4.30, 7.15, 9.15

מיטשל
ילדים חורגים לאלוהים
מוצ"ש: 9.30
חול: 7.15, 9.30

סמדר
קריאת העורב
מוצ"ש: 9.15
חול: 7, 9.15

כפיר
שם חורד
מוצ"ש: 9.30
חול: 4.30, 7, 9.30

הבירה
סיפורים שסיפרתי לאמא
מוצ"ש: 9.30
חול: 7.30, 9.30

אוריון
אור 1
רימון חי
מוצ"ש: 9.15
חול: 4.30, 7.15, 9.15

אור 3
משהו פראי
מוצ"ש: 9.15
חול: 4.30, 7.15, 9.15
בי"ס לעבירות תנועה
מוצ"ש וחול: 23.15

אור 4
בטי בלו
מוצ"ש: 9.15
חול: 4.30, 7, 9.15
שים פס על הפס
מוצ"ש וחול: 23.15

אור 5
ללא רחמים
מוצ"ש: 9.15
חול: 4.30, 7, 9.15
בלייד ראנד
מוצ"ש וחול: 23.15

בית אגרון
שישי

14.00	העכבר ששאג
15.45	פסיכו (2)
21.45	חרולד ומוד
23.45	וודסטוק

מוצאי־שבת

19.00	כל מה שרצית לדעת על המין
20.30	חרולד ומוד
22.15	מונטי פיטון – צחוב הזקן
24.00	כל מה שרצית לדעת על המין

תיאטרון ירושלים
מלו
חול: 6.45, 9.15
שישי: 2.30
מוצ"ש: 9.15

נתניה

שרון
בי"ס למשמר אזרחי
מוצ"ש: 8, 10
חול: 6, 8, 10

סטודיו
כולם נפלו על הראש
מוצ"ש: 8, 10
חול: 6, 8, 10

עכו

אודיטוריום
מעבר לשיא
מוצ"ש וחול: 6

באר־שבע

חן
שמתי ברז למורה
שישי: 10
מוצ"ש: 7.30, 9.30
חול: 5, 7.30, 9.30

חיפה

ארמון
סגור לרגל שיפוצים

חן
קרוקודיל דנדי
שישי: 10 בערב
מוצ"ש: 7, 9.15
חול: 4.30, 7, 9.15

אורלי
שם הורד
מוצ"ש וחול: 7, 9.30

רון
קווטרמן
שישי: 10
מוצ"ש 7.15, 9.10
חול: 4.30, 7.15, 9.10

אורה
פושע מובטל וילדה קטנה
שישי: 10
מוצ"ש: 7, 9.15
חול: 4.30, 7, 9.15

קרן אור המחודש
נערת ליווי
מוצ"ש: 7.15, 9.15
חול: 4.30, 7, 9.15
צ'יינה טאון
שישי: 14.30
כולם נפלו על הראש
שבת: 23.30

פאר
בי"ס למשמר אזרחי
שישי: 10
מוצ"ש: 7, 9.15
חול: 4.30, 7, 9.15

אמפיתיאטרון
סיד וננסי
מוצ"ש: 7, 9.15
חול: 4.30, 7, 9.15

עצמון 1
ימי הרדיו
שישי: 10.15
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 4.30, 7, 9.15

עצמון 2
שיחות מלוכלכות
שישי: 10
מוצ"ש: 7, 9.30
חול: 4.15, 6.45, 9.10

עצמון 3
מעבר לשיא
שישי: 10.15
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 4.30, 7, 9.15

חולון

ארמון
הבוקר שאחרי
שישי: 10
מוצ"ש: 7.30, 9.30
חול: 7.30, 9.30
פינק פלויד החומה
מוצ"ש: 24.00
סודי ביותר
יום ה': 24.00
חברים טובים
יום ג': 4.30

סבוי
ילדים חורגים לאלוהים
שישי: 10
מוצ"ש: 7, 9.30
חול: 4.30, 7, 9.30

מגדל
בי"ס למשמר אזרחי
חול: 4.30, 9.45
שישי: 10
מוצ"ש: 7.30, 9.45

גבעתיים

חדר
ילדים חורגים לאלוהים
שישי: 10
מוצ"ש: 7, 9.30
חול: 4.30, 7, 9.30

רמת־גן

אואזיס
בנקו
חול: 7.30, 9.45
שישי: 10
מוצ"ש: 7.30, 9.45

ארמון
בי"ס למשמר אזרחי
חול: 5, 7.45, 9.45
שישי: 10
מוצ"ש: 7.45, 9.45

לילי
שכנוע עדין
שישי: 10
מוצ"ש וחול: 7.30, 9.30

רב גן 1
קרוקודיל דנדי
חול: 5, 7.30, 9.45
שישי: 10, 12.15
מוצ"ש: 7.30, 9.45
במבי
שבת 11 בבוקר

רב גן 2
משהו פראי
חול: 5, 7.30, 9.45
שישי: 10, 12.15
מוצ"ש: 7.30, 9.45
שלגיה
שבת 11 בבוקר

רב גן 3
אני והחברה
חול: 5, 7.30, 9.45
שישי: 10, 12.15
מוצ"ש: 7.30, 9.45
20,000 מיל מתחת למים
שבת 11 בבוקר

רב גן 4
חנות קטנה ומטריפה
חול: 5, 7.30, 9.45
שישי: 10, 12.15
מוצ"ש: 7.30, 9.45
מרי פופינס
שבת 11 בבוקר

הרצליה

חיכל
טיפול נמרץ
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 5, 7.15, 9.30

מלון דניאל
המורדת
מוצ"ש, א', ב', ג', ה': 7.15, 9.30

כפר־סבא

בית ברל קולנוע ותיאטרון
הפרוטוקול הרביעי
מוצ"ש וחול: 8, 10
חזרה לנעורים
שלישי: 12 בלילה

הבימה
התיאטרון הלאומי
מחר מוצ"ש, 20.6
בדרך לברודווי: 21.00
הדוד וניה: 20.30
מירלה אפרת –
בתיאטרון חיפה

שרותים ● עזרה ● התחבורה

תורנות בתי־מרקחת

שישי
בת־ים: גני בת־ים — הנביאים 3.
חולון: ד"ר חורי — סוקולוב 70.
ירושלים: הגבעה הצרפתית — התנופה 25, מ. מסחרי.
נתניה: קופ"ח כללית — ברודצקי 31.
פתח־תקוה: רסל — רוטשילד 89.
רמת־גן: הרצל — הרצל 52.
תל־אביב: שוד — המלך ג'ורג' 54.
טל־שחר — שלום אש, הדר יוסף.
חיפה: הנשיא — שד' הנשיא 55.
רעננה־כפ"ס: קופ"ח כללית — תרשות, הוד־השרון.
רחובות: כללית — בני משה.

שבת
בת־ים: בלפור — בלפור 90.
חולון: ד"ר חורי — סוקולוב 70.
ירושלים: קופ"ח — מרסאת רוממה (שבת) רח' המ"ג 28.
רמת אלון — מ. מסחרי רמות (מוצ"ש).
נתניה: תרופה — הרצל 2.

פתח־תקוה: סופרפארם — שפירא 43.
רמת־גן: רמה — ז'בוטינסקי 65.
תל־אביב: אחוזה — ריינס 165 (כבת ומוצ"ש). צפון — יהודה המכבי 11 (שבת).
נצח ישראל — נצח ישראל 11 (מוצ"ש).
חיפה: נורדוי — נורדוי 13.
רעננה כפ"ס: שאקי — אחוזה 78, רעננה (שבת), מרכז גולן — אחוזה 196, רעננה (מוצ"ש).
רחובות: כללית — בני משה.

מד"א

ירושלים, ת"א, חיפה — טל' 101. רמת־גן, בני־ברק, גבעתיים — טל' 781111. רחובות — טל' 451333. עפולה — טל' 23333. קרית־גת — טל' ... אשדוד — ... באר־שבע — טל' 74767 ...

צוותא
לתרבות מתקדמת

"צוותא" חיפה
מוצאי שבת, 20.6.87 שעה 21.00 ערב **ירושלים** בשיתוף עם מרכז ההסברה. מופע **אורקולי** עם 12 מקרני שקופיות ובהשתתפות המשורר יהואש ביבר. **"ירושלים בשירה העברית החדשה".**

יום שני, 22.6.87 שעה 21.00 **החברה והילד החריג** בהשתתפות: נאוה סמל – סופרת, עפרה אילון – פסיכולוגית, אסי אשד – שחקנית, יענקלה רז – מרצה לתיאטרון באוני' ת"א, מנחה – איציק וינגרטן במאי ושחקן.

יום רביעי, 24.6.87 שעה 21.00 **צמחי מרפא ותועלת של א"י – אגדות־שימוש־פולקלור.** מרצה בלווי שקופיות – קריספיל.

"צוותא" רמת־השרון
מוצאי שבת 20.6.87 שעה 22.00 מפגש – **בלדי אולייאר ואזורלה קמינסקי.** קטעי מוסיקה שנכתבו על ידי בלדי אולייאר בהשראת המוסיקה הלטינו־אמריקאית, הפלמנקו, האפרו־קובנית, הג'ז ועוד. הערב יתקיים באודיטוריום החדש, בבית יד־לבנים.

"צוותא" ראשון־לציון
ליל שבת, 19.6.87 שעה 22.00 **"יתומים"** מאת – לילי קסלר. משתתפים: מכרם חורי, דליק ווליניץ, בן לוין.

שבת, 20.6.87 שעה 17.30 תיאטרון בובות פטרושקה מציג – **"הארנב מרחוב חגור"** לילדים מגיל 3.

יום שלישי, 23.6.87 שעה 18.30 קונצרט תלמידים מצטיינים.

ליל שבת, 26.6.87 שעה 22.00 נורית גלרון – **"משהו בלבבה"**. עם נורית על הבמה – מאיר ישראל – תופים, אילן וירצברג – גיטרה, אלונה טוראל – קלידים, רון דרוויאן – קלידים.

"צוותא" נהריה
ליל שבת, 19.6.87 שעה 21.00 ערב ג'ז עם – **רביעיית דני גוטפריד** – פסנתר, עמיקם קימלמן – סכסופון, יא בר־ברק – תופים, אלי מגן – בס.

"צוותא" ירושלים
ליל שבת, 19.6.87 שעה 22.00

הזמר – חנן יובל בהופעה – **"ואם השיר הזה נשמע לכם מוכר..."** שירים מתוך תקליטו "דור" ושירים ישנים.

שבת, 20.6.87 שעה 11.00 **קונצרט בוקר – בארוק בכלים אותנטיים.** לילי אפשטיין – סופרן, אתי רוזנטל – חל בארוק וחלילית, סבינה פרנקובר – צ'לו בארוק, נטע לדר־צ'מבלו, יהואש הירשברג – כינור בארוק מיצירות: פרסל, קרופט, הנדל ואחרים.

מוצאי שבת, יוקרן הסרט **"הדוור מצלצל פעמיים"** במוי: בוב רפאלסון. אישה צעירה הנשואה לגבר זקן מתאהבת בגבר צעיר ומשכנעת אותו לרצוח את בעלה.

יום רביעי, 24.6.87 שעה 20.30 **המוסיקה חלא קלאסית במאה ה־20,** בהנחיית – שלמה ישראלי מקול ישראל. הכלים החשמליים ותרומתם לשינוי באיכות הצליל.

יום שני, 22.6.87 שעה 20.30 הרצאה מפי ישעיהו בן־אחרון – **"אנטרופוסופיה והעולם המודרני.** התרומה של מדע הרוח האנטרופוסופי לשיקומה של התרבות ההומנית בתקופתנו.

יום חמישי, 25.6.87 שעה 21.00 יוקרן **הסרט – "קבקבי העץ"** במוי: אולמי. יצירת מופת של אולמי, על חיי איכרים בכפר נידח בלומברדיה בסוף המאה ה־19.

ליל שבת, 26.6.87 שעה 22.00 **"סדנת אילתור חופשי של יוסי ימפל".** מוסיקאים מנגנים – ללא כלים, מבצעים חמש עבודות העוסקות בקשר שבין החיים והמוסיקה. משתתפים: תניר שקד, אמיר בן־אלון, רחלי מאר, חיים רכניצר, יוסי ימפל.

"צוותא" קרית־חיים
יום שני, 22.6.87 שעה 20.30 בבית נגלר – **100 שנה לדוד בן־גוריון.** בערב ישאו דברים, נחזה במופע אורקולי מרחיב ובתערוכה מיוחדת לציון האירוע.

יום חמישי 25.6.87 שעה 20.30 **מלחמות ששת הימים כנקודת מפנה בחברה ובמדיניות הישראלית.** עם הרב – יואל בן־נון – גוש האמונים. ד"ר עודד בלבן – מרצה לפילוסופיה מדינית באוניברסיטה ובטכניון. יורם נמרוד – מזרחן שערך עבודת דוקטורט על יחסים יהודים־ערבים.

ניקוס גאליס – הרבה כסף

גאליס עשוי לקבל מענק בסך של 700 אלף דולאר

היוונים מגייסים כספים לקרן במטרה להגיע לסכום של שניים וחצי מיליון דולאר לשחקני הנבחרת

מיוחד ל"על המשמר"

התאחדות הכדורסל של יוון פתחה בגיוס כספים ענק כדי ליצור קרן למתן מענקים לכדורסלני נבחרת יוון, שזכו באליפות אירופה. המטרה: להגיע לסכום של שניים וחצי מיליון דולאר.

כל עשירי יוון נתבקשו לתרום עבור הכדורסלנים שפיארו את שם המדינה. ואכן, רבים, ובראשם חברות הספנות הגדולות, כבר העבירו סכומים נכבדים.

נודע, כי המענקים יחולקו לכדורסלנים לפי דירוג הצטיינות מיוחד. בראש הדירוג ניצב, כמובן, כוכב אליפות אירופה, ניקוס גאליס. מעריכים שגאליס יקבל סכום שנע בין 700–800 אלף דולאר.

עתוני יוון עדיין לא נרגעו מההישג הגדול של נבחרתם אמנם. הנושא ירד מהכותרות הראשיות אך עדיין זוכה לתהודה רבה.

גאליס, וחברו פאניוטיס יאנאקיס, שניהם שחקני אריס סלוניקי, התקבלו אתמול בהתלהבות בהגיעם. לראשונה אחרי הזכייה באליפות, לעירם.

הערב, בהיכל הלוטש בסלוניקי עלול "חתן השמחה", גומאס. לכבודו תופיע נבחרת אירופה. לחינוך, שכן הקהל המשולהב ירעיע גודאי לשחקני נבחרת יוון, שיזכו גם לתשואות.

"גאליס הוא מלך סלוניקי" – כתב עתון מקומי אתמול.

וינקרנץ יבחר כמאמן הנבחרת ברקוביץ יחזור למדים הלאומיים

הוועדה המקצועית שדנה אתמול במשך שלוש שעות במסקנות אליפות אירופה דחתה את ההכרעה ליום ראשון ● שרף וכהנא סיימו את תפקידם ● שרף: רק ג'מצ'י ונפלד הצדיקו התקוות ● הטיול הסודי של לאסוף ● שלושה תאריכים לפתיחת הליגה

● כדורסל

מאת יצחק ויסהוף

משה וינקרנץ, מאמן הפועל תל־אביב, עשוי להתמנות ביום ראשון כמאמן הנבחרת הלאומית בכדורסל, לאחר שאתמול סיימו צמד המאמנים, צבי שרף ורני כהנא, את תפקידם כמאמני הנבחרת.

לוינקרנץ לא הופנתה עדיין פנייה רשמית מטעם איגוד הכדורסל, אך המאמן התל־אביבי אמר: "היו שיחות לא רשמיות, אך זה כבוד גדול בשבילי לאמן את הנבחרת, ואני רואה בכך אתגר גדול. אם יבחרו בי ביום ראשון אמלא את התפקיד ברצון".

מועמד נוסף הוא מאמן מכבי תל־אביב, רלף קליין, אך בסיעת הפועל קיימת התנגדות למינויו בגלל פעולותיו בעבר, כאשר נטש את הנבחרת לטובת מערב־גרמניה.

חסר מנהיג

במשך שלוש שעות שמעו אתמול חברי הוועדה המקצועית את דו"ח המאמנים, צבי שרף ורני כהנא, על הופעת הנבחרת במשחקי אליפות אירופה, בהם סיימה במקום ה־11 מתוך 12 נבחרות.

בדיון הוטחה ביקורת על המאמנים כאשר חברי הוועדה טענו כי הנבחרת לא תיפקדה וחסר היה לה מנהיג.

מאמן הנבחרת, צבי שרף, הגיש את הדו"ח בכתב ובעותק אחר. הדו"ח היה כללי אם־כי היה בו פירוט על הופעת כל שחקן בנפרד. שרף לא החמיא לאף כדורסלן, לבר לדורון ג'מצ'י ונדב הנפלד הצעיר.

שרף טען כי השחקנים הישראלים לא היו מוכנים מנטלית לעבוד עבור דורון ג'מצ'י, כפי שבנבחרות אחרות עשו לכוכביהם למרות זאת הצטיין ג'מצ'י.

כמו־כן טען המאמן הלאומי לשעבר כי תירגל עם הנבחרת עבודה בלחץ, אך בשעת־אמת הנבחרת לא תיפקדה ולא ברור לו מדוע. "הגבוהים התעייפו, הצעירים לא יכלו למלא את מקומם מאחר שלא היו משופשפים ונראה כי המסע להולנד הזיק" — אמר.

הטיול של לאסוף

שרף נשאל אם היה ידוע לו שהענק הוואדר לאסוף יצא לטיול שארך חצי יום לפני המשחק המכריע נגד פולין, עם אביו, בעתיקות אקרופוליס. המאמן השיב כי לאסוף מסר לו שטייל שעתיים בלבד, אולם במציאות הזמן היה ארוך הרבה יותר.

לאחר שהמאמנים סיימו את טיעוניהם הם יצאו מחדר־הישיבות, לא לפני שיו"ר הוועדה המקצועית, איתן חפר, קרא בפניהם הודעה רשמית וכה הודה לשרף ולכהנא על עבודתם בנבחרת והודיע להם כי סיימו את תפקידם, בתוקף המינוי אותו קיבלו מאיגוד הכדורסל.

ביום ראשון ייערך דיון נוסף של הוועדה המקצועית. בדיון זה יסוכמו המסקנות, וייבחר המאמן הלאומי החדש.

עוד יוחלט ביום ראשון על מועד פתיחת משחקי הליגה הלאומית לאחר שהוגשו שלושה תאריכים לפתיחה — ב־14, ב־17 וב־28 בספטמבר.

משחקי הפליי־אוף ומשחקי גביע־המדינה יערכו כסידרם.

מיקי יסייע

מיקי ברקוביץ יצורף לנבחרת ישראל, שתתמודד במשחקי אליפות אירופה, דרגה ב'.

ברקוביץ הודיע כי יהיה מוכן לשוב לנבחרת במידה שצבי שרף לא יאמנה. לאחר ששרף סיים את תפקידו אמר אתמול יו"ר הוועדה המקצועית כי הוא מקווה שמיקי אכן יחזור לנבחרת ויסייע לה לשוב למשחקי דרג א', שם מקומה הטבעי.

"מיקי הוא מנהיג, שחקן מסוגו היה חסר לנבחרת ביוון, ואני מקווה כי יחד אתו תחזור הנבחרת לתפקד כפי שהיה בעבר" — הדגיש חפר.

מיקי ודורון – הערב ומחר בנבחרת אירופה בסלוניקי ובסופיה

שני הכדורסלנים הישראלים, מיקי ברקוביץ ודורון ג'מצ'י, שיצאו אתמול ליוון, יופיעו הערב ומחר במדי נבחרת אירופה במשחקים עם נבחרות יוון ובולגריה.

נבחרת אירופה תתמודד הערב בסלוניקי נגד נבחרת יוון במשחק־הוקרה לשחקן היווני גומאס. שני הכוכבים היוונים, גאליס ויאנאקיס, ישחקו בנבחרת יוון, ואילו מחר תתמודד נבחרת אירופה, בהרכבה המלא, נגד בולגריה, במשחק־הוקרה לכדורסלן הבולגרי הוותיק גולומייב.

הפועל ת"א, שמשון, שעריים ומכבי נתניה בראש בקט־רגל

מאת משה רוזנברג

124 שערים הובקעו אמש בארבע שעות של כדורגל ב־16 משחקים באליפות הקט־רגל שנערכו בארבעה מקומות ברחבי הארץ.

רק 500 צופים חזו במשחקים, כאשר גיבור אמש היה כדורגלן בית"ר ירושלים, רונן שוייג, שהבקיע 8 שערים. כן בלטו: מאיר סומך מהכח רמת־גן – 7, וחיים לוי מבית"ר נתניה – 6.

39 שערים בחולון

באולם בחולון, נידונו אלכה קליין, על 39 שערים בארבעה משחקים.

בני־יהודה גברה 4:7 על מכבי פ"ת, משלושה שערים של יוסי מדר ושערים נוספים של צחי קוסטיקה, שלמה כהן, איתן קורן ויצחק איזנריך. למכבי פ"ת: ירון צופין, אבי בן־שמעון, שמעון סבח ואילן טוראל.

הפועל ת"א המשיכה לנצח, וגם הפעם במשחק רב־שערים — 4:5 על הכח רמת־גן, רפי שמואל — 3, ליאור ברנס ונסים תלפון הבקיעו להפועל ת"א, גיל צבדים של אפרים יעיש ומאיר סומך להכח.

הפועל ת"א הביסה במשחק נוסף את בני־יהודה ת"א — 7:1. דוד הרשקוביץ 4, ברנס 2 וחלפון כבשו להפועל ת"א. לבני־יהודה: יוסי מדר.

במשחק הרביעי בחולון הכניעה הכח רמת־גן את מכבי פ"ת — 10:1. שערים להכח: מאיר סומך 5, יעיש 2, מוסרי, דלני כהן ועפרים חלפון. למכבי פ"ת: שמעון סבח.

בית א'

1.	הפועל ת"א	4	25־6	12
2.	בני־יהודה	4	13־18	8
3.	הכח ר"ג	4	18־12	7
4.	מכבי פ"ת	4	7־27	5

שמשון שלטה

באולם בראשל"צ מדווח יצחק פרי על יכולת טובה של הפועל רמת־גן במשחק־הפתיחה — 4:1 על מכבי ת"א. שערים להפועל רמת־גן: מוטי בייטנר 2, דורון כיטון ויובל נעים. למכבי ת"א: יעקב פרץ.

שמשון ת"א לא התקשתה לנצח 5:1 את בית"ר, ת"א מצמדים של צהל ארמוני ונסים ברדה ושער של יוס־טוב שוקרון. לבית"ר ת"א: רון פז.

שמשון גם הביסה את הפועל רמת־גן — 6:1. מצמדים של ארמוני, ברדה ושוקרון, מול שער רמת־גני של יובל נעים.

מכבי ת"א ניצחה את בית"ר ת"א — 4:1. שערים למכבי ת"א צבי גורדון 2; יצחק בלחסן וירון ברזילי. לבית"ר לת"א: אבי יהודה.

בית ב'

1.	שמשון ת"א	4	15־4	11
2.	הפועל ר"ג	4	8 ־10	8
3.	מכבי ת"א	4	8 ־10	7
4.	בית"ר ת"א	4	6 ־13	6

בית"ר ירושלים נוצחה

תמיר חופי, כתבנו ברחובות, חזה "רק" ב־35 שערים. מכבי שעריים פתחה בנצחון נאה — 6:2 על בית"ר ירושלים. שערים למנצחים: אבי אלקריף 2; אלי כהן, אהוד עירן, אורן קהת ומוטי חיימוביץ. לבית"ר ירושלים: רונן שוייג וכני רומן.

הפועל לוד ניצחה 2:1 את מכבי יבנה. משערים של ישראל מאיה ונסים סיטבון. ליבנה: חיים אזולאי.

בית"ר ירושלים גברה על מכבי יבנה — 8:6, משבעה שערים (!) של רונן שוייג, ושער אחד של ישראל דווידשוילי. ליבנה: אשר חלפון 2; אילן אכנעים, ציון יעקב, אבי כהן וראובן אלקבן.

למכבי שעריים ניצחה 7:1 את הפועל לוד. שערים למנצחים: מוטי חיימוביץ 3; יוסי אפללו 2; אלי כהן ויוסי מלכה. ללוד: עצמי, אפללו: מאיה ויובל כרדונה.

בית ג'

1.	מכבי שעריים	4	8־22	11
2.	הפועל לוד	4	14־16	9
3.	בית"ר י־ם	4	18־23	6
4.	מכבי יבנה	4	12־19	6

תבוסות למכבי חיפה

מחיפה מדווח כתבנו, יוסף גלזר, כי במשחק הראשון נפרדו בתיקו 3:3 קבוצות הפועל חדרה ובית"ר נתניה. לחדרה הבקיעו: בועז בר 2 ואהוד ואגה. לבית"ר נתניה: יוסי אדרי 2 וחיים לוי.

מכבי נתניה הביסה במשחק שני את מכבי חיפה 4:1. משערים של בני לם, שניים מחלוף, רוני לוי וחיים נסיקה. למכבי חיפה כבש: יוסי צרפתי.

מכבי חיפה הובסה גם ע"י בית"ר נתניה, 6:2. מארבעה שערים של חיים לוי ושערים של מישה בן־סימון ואילן טוביאנה. למכבי חיפה: מרקו בילבול ועופר מזרחי.

במשחק הרביעי בחיפה, שהיה גם המהנה ביותר, הכניעה מכבי נתניה את הפועל חדרה — 7:1. מצמדים של ברוך חסן, מחלוף ולם ושער של בסיקה. לחדרה: רונן שפירא.

בית ד'

1.	מכבי נתניה	4	21־5	11
2.	בית"ר נתניה	4	13־12	8
3.	מכבי חיפה	4	14־16	8
4.	הפועל חדרה	4	9 ־24	5

גליקשטיין נוצח – לא ישחק בוימבלדון

שלמה גליקשטיין נוצח אמש בסיבוב השלישי של המשחקים המוקדמים לאליפות הטניס בוימבלדון ולא ישתתף בטורניר.

גליקשטיין נוצח על־ידי האמריקני לארי סטפאנקי, במשחק קשה וארוך שנמשך חמש מערכות. סטפאנקי ניצח בשתי המערכות הראשונות 6:4, 6:11; לאחר־מכן התאושש גליקשטיין וניצח בשתי המערכות הבאות 6:3 ו־6:4. אולם במערכה החמישית והמכרעת ניצח האמריקני 8:6. (ע"צ)

תואר 15 לספרטה

מועדון הכדורגל הצ'כי הוותיק, ספרטה פראג, זכה בתואר ה־15 בתולדותיו כשהקדים במחזור האחרון ב־5 נקודות את אלופת אשתקד, ויטקוביצה.

רמלה זוכתה – העונש של ויליאמס ואוליברי בעינו

מאת יצחק ויסהוף

העולה החדשה לליגה הלאומית בכדורסל, אליצור נוהדיר רמלה, זוכתה אתמול ע"י בית־הדין העליון של האיגוד מעונש הפחתת שתי נקודות ליגה בפועל, שנגזר לה בעקבות עבירה על תקנון התשלומים בליגה הארצית.

עונשם של שני שחקני הקבוצה, אריל ויליאמס ומייקל אוליברי, שהורחקו משני משחקי ליגה בפועל, נותר בעינו מאחר ששניהם קיבלו תשלומים החורגים מהתקנון.

רמלה, שיוצגה על־ידי עו"ד אברהם נווה, טענה כי תקנון התשלומים נקבע באמצע העונה, וכן נאמר כי שחקנים לא יוכלו לקבל תשלומים על־ידי גורמים עקיפים שמחוץ לקבוצה. "רמלה לא יכלה לעמוד בתקנון כיוון שהחוזים עם השחקנים נחתמו טרם פתיחת העונה, ולכן אי־אפשר היה באמצע העונה להפר חוזים אלה שעה שהוכר התקנון החדש" — טען עו"ד נווה.

יו"ר בית־הדין העליון, אורי סלונים, קיבל את טענת נציג אליצור נוהדיר רמלה וזיכה את הקבוצה מעונש הפחתת הנקודות.

בית"ר ירושלים תשתדל להוסיף נצחון על בני־יהודה – מחר

● כדורגל

מאת משה רוזנברג

משחק הגומלין במסגרת האינטרטוטו בכדורגל יהיה גם מחר באיצטדיון ברמת־גן ב־6 אחה"צ. ובו יתמודדו בית"ר ירושלים ובני־יהודה תל־אביב.

"האם אתם מסוגלים לגמול לבית"ר ירושלים?" נשאל אתמול אחור בן־טובים, עוזרו של המאמן דוד שוייצר. "קשה לי להאמין כי אנו מסוגלים להפתיע את בית"ר ירושלים. יש לנו בעיות כספיות עם שחקני־מפתח כמו קובי סגל, ירון אדיב ודוד גורדנה, והחלוץ משה אייזנברג נפצע שלושם ושיתופו אינו ברור".

שינוי אחד צפוי בהרכב, והוא שובו האפשרי של השוער יעקב אסייג, שביקש להשתחרר מהמשחק הראשון, וכנראה שישחק מחר.

המאמן שוייצר ימשיך לבחון במשחק את בלם הפועל קרית־אונו, רוני פרי, וכן את צחי קוסטיקה, ששב לקבוצה לאחר שהושאל למכבי פתח־תקוה.

ההרכב המשוער: אמיוג (איל שמעון), סלמן, מרי, מלחה, עלו, איל, חיים, רמי לוי, רוני מאיר, קוסטיקה, שוירו, צעירי.

מאמן בית"ר ירושלים, מוטלה שפיגלר, ימשיך להעניק אשראי לשחקנים שניצחו את בני־יהודה ת"א שלשום (0:2), משני טעמים. מספר ותיקים מחרימים את האימונים (אשש, בן־הרוש, אבי כהן וגולדרד), וכן יש מספר פצועים, כמו מלמיליאן והשוער מזרחי. גם העובדה שההרכב הצעיר ניצח את בני־יהודה חתן לאותם שחקנים אשראי נוסף.

הבעייה היחידה, כפי שציין אמש שפיגלר, היא אם יוכל השחקן שחום־העור, דידו, לשחק מחר. דידו נפצע שלשום במשחק, ובמידה שלא יהיה כשר יחליפו ישראל דורשווילי.

מאמן בית"ר ירושלים שבע נחת ממשחקו של יעיש סויסה (ממכבי חדרה), במיוחד במחצית הראשונה, מול בני־יהודה. הוא ציין כי יורה לסויסה לבעוט יותר לעבר שער היריב.

ההרכב המשוער: גינזבורג, שוירו, חנן אזולאי, קרוש, נחמני, שמעאלי, בן־אליהו, דורשווילי, סמי מלכה, נאגודימלין, סויסה.

הליגה הבין־אגודתית תקבע נציגי ישראל לתחרות־האומות

טובי האתלטים – מחר בחדר־יוסף

המחזור הח־3, והאחרון, בליגה הבין־אגודתית באתלטיקה, ייקבע מחר ב־6 באיצטדיון בחדר־יוסף סופית את נציגי ישראל לתחרות חמש־האומות, שתתקיים בעוד בעשרה ימים בוילס.

אחרי שני מחזורים מובילה בראש טבלת הליגה הבין־אגודתית קבוצת הפועל ירושלים, עם 23.876 נקודות, לפני הפועל עמק־חפר — 23.451 ואס"א תל־אביב — 22.754 נקודות.

בליגה הארצית צועדת בראש קבוצת הפועל בני־שמעון, עם 10.056 נקודות, לפני הפועל העמקים — 9809.

הגברים יתחרו בריצות 100, 1500, 3000 מכשולים, קפיצה משולשת, זריקת דיסקוס ו־4×100.

ב־100 מ' גברים יטש קרב צמוד בראש המועמדים אתי אילוז ויהודה מורלי מהפועל ירושלים ודורון שיטרוק ממכבי ת"א. כמוקד ריצת 1500 מ' יהיה הקרב בין שלמה אזולאי מהפועל עמק־חפר, רוני פעו ממכבי ת"א, שהגיע השבוע מאמריקה: רב קרמר מאיילות וכן מצפים להשתתפותו של עוז כץ, העומד להגיע מארה"ב. במירוץ השליחים 400x4 גברים יתנהל מאבק איתנים בין אס"א ת"א והפועל ירושלים, שינסו לשבור את השיא הישראלי לאגודות (3:20.7 דק' של אס"א). במשולשת יאבקו על הבכורה השיאן יוסי גולינסקי מהפועל באר־שבע ונחום רוגל מאס"א ת"א.

בנובה נשים צפוי נצחון לגבי רון מהפועל ירושלים וב־100 נשים תתמודד דליה נבות מהפועל העמקים, שעדיין פצועה אך תתייצב לתחרות. המועמדת לנצחון היא אורית קלודני מהפועל כפר־סבא.

תחרות שחייה ברמת־רחל

שבי השחייניםבארץ יטלו מחר חלק בתחרות שחייה שתיערך ב־2.30 אחה"צ ברמת־רחל. התחרות היא לזכרו של זאביק, מאנשי הספורט בקיבוץ.

אליפות בהתעמלות אומנותית

אליפויות ישראל בהתעמלות אומנותית לדרגות ה' (ב־10 בבוקר) וד' (ב־2 אחה"צ), ייערכו מחר באולם בג במכון־וינגייט.

אליפות בהרמת־משקולות

אליפות ישראל בהרמת־משקולות תהיה מחר באולם המתנ"ס בתל־כביר.

ב־10 ייערכו התחרויות במשקלים 48־67.5 ק"ג וב־12 התחרויות במשקלים 75־110+ ק"ג.

שני שיאים בגרמניה

שני שיאים נקבעו העונה בבונדסליגה. באיירן מינכן, שזכתה בתואר האליפות, ב' הקדימה ב־6 נקודות את המבורג, קבעה שיא כשנוצחה פעם אחת בלבד ב־34 המחזורים. ההפסד היחידה היה בביתה. את השיא השני קבעה מנשנגלאדבך שניצחה בכל עשרת משחקיה האחרונים בליגה.

מאמן אנדרלכט עבר לשטוטגרט

אחד מטובי כדורגלני הולנד בכל הזמנים, הארי האן, שסייע לאנדרלכט לזכות בשנתיים האחרונות באליפות בלגיה, התפטר מתפקידו ובעונה הקרובה יחצה את הגבול למערב־גרמניה. שם יאמן את קבוצת שטוטגרט.

שטוטגרט תשחק מחר בגמר הגביע הגרמני מול שטוטגרט־קיקרס מהליגה השנייה.

... ועוד מאמן מצליח עוזב

מנהל־מאמן מצליח אחר, האנגלי הווארד קנדל, שסייע לאברטון לזכות העונה בתואר אליפות הליגה האנגלית, עומד לעבור לספרד, שם יטול את שרביט האימון של קבוצת אתלטיקו בילבאו.

קנדל החל לאמן את אברטון ב־1981, ומאז זכתה הקבוצה בשתי אליפויות, בשני גביעים ובגביע למחזיקות־גביע לקבוצות אירופה.

טרי ונבלס, אנגלי אחר, מאמן את קבוצת ברצלונה, בה האריך את חוזהו לשנה נוספת.

בילבאו תשחק בגמר הגביע הספרדי עם סרגוסה.

טניסאי הודו נוצחו על מגרעי־דשא בטורניר בריסטול

● טניס

מיכאל סחייפרס — 6:1, 6:4.

ראמש קרישנאן, שדורג שני, נוצח בסיבוב הראשון ע"י הגרמני וולפגנג פופ — 3:6, 6:2, 9:7.

השניים ייצגו את הודו בעוד חורש נגד ישראל, בבני־דרויים. המשחק יהיה בנוי־דלהי על מגרשי־הדשא.

שני הטניסאים ההודים הבכירים, ראמש קרישנאן וויג'אי ארמיטראג', נכשלו את הסיבוב־בטורניר בריסטול על משטחי־דשא.

ארמיטראג', בן ה־37, שניצח בטורניר אשתקד, עבר את המשוכה הראשונה כשניצח את כריסטו סטיין מרום־אפריקה — 4:6, 4:6, אך הפסיד בסיבוב השני לאלוף הולנד,

משערים שהעתונאי האמריקני נחטף כדי למנוע עדותו במשפט חוטף מטוס טי.וו.איי.

העתונאי נחטף יחד עם בנו של שר ההגנה הלבנוני

ניו־יורק. — ייתכן כי העתונאי האמריקני צ'ארלס גלאס, שקיים לפני שנתיים ראיונות עם בני ערובה אמריקניים של מטוס טי.וו.איי. החטוף, נחטף כדי למנוע ממנו להעיד נגד החשוד בחטיפה — שיערה אתמול הטלוויזיה האמריקנית.

גלאס, יליד לוס אנג'לס אך תושב אנגליה יחד עם אשתו פיונה וחמשת ילדיהם, עבד מ־1983 עבור רשת הטלוויזיה האמריקנית איי.בי.סי. עד שהתפטר במארס כדי לכתוב ספר על המזרח התיכון.

מלבד הסיפור של חטיפת מטוס טי.וו.איי. ב־1985, דיווח גלאס גם על ההפצצות האמריקניות על לוב בשנה שעברה.

רשת הטלוויזיה „קיבל ניוז" מסרה מפי מקורות בטחוניים בביירות, כי ייתכן שגלאס נחטף, כדי למנוע בעדו להעיד נגד מוחמד עלי חאמדי, פלשתיני העצור במערב גרמניה כחשוד בחטיפת המטוס. במהלך חטיפה זו נרצח צוללן אמריקני. ארה"ב דרשה ממערב גרמניה את הסגרתו של חאמדי.

סבורים כי חאמדי, 22, קשור לחיזבאללה הפרו־איראנית. לאחר שנעצר אשתקד בנמל התעופה של פרנקפורט כשברשותו בקבוקים של חומר נפץ נוזל, נחטפו שני מערב־גרמניים בביירות.

גלאס, בן 36, נחטף יחד עם עלי אוסיירן, בנו של שר ההגנה השיעי של לבנון, בכניסה הדרומית לביירות.

דובר משרד החוץ האמריקני אמר: „אנו מטילים על החוטפים את האחריות לבטחון קורבנותיהם וקוראים לשיחרורם המיידי וללא תנאי של כל אלה המוחזקים כבני ערובה בלבנון".

עם חטיפתו של העתונאי גלאס, מוחזקים 10 אזרחים אמריקניים כבני ערובה בידי קיצונים מוסלמיים.

גלאס, כתב טלוויזיה לשעבר של רשת איי.בי.סי., בא בראשית החודש ללבנון ועסק בכתיבת ספר־תיירות על המזה"ת.

עדי ראיה מסרו כי שני האנשים, שבאו מרמאיילה (37 ק"מ מדרום לביירות), שם בילו בביתו של אוסיירן, היו במכונית „וולוו" לבנה של בן־השר. הם יורטו ביום רביעי בסביבות השעה 15:00 ע"י מכונית ב.מ.וו. בעוזאי, מרחק 450 ממחסום דרכים של הצבא הסורי.

החוטפים הורידו את גלאס ואוסיירן ואילצו אותם להכנס למכוניתם. שתי המכוניות, וכן שתי מכוניות אחרות שהשתתפו בחטיפה, נסעו מיד לעבר בורג'־ברג'נה, בשכונות השיעיות בדרום־ביירות בקרבת נמל התעופה הבינלאומי של ביירות.

גלאס נולד בקליפורניה, הוא נשוי ואב לשלושה ילדים החיים בלונדון.

שר ההגנה הלבנוני טילפן מיד לסגן נשיא סוריה, עבדל חאלים חדאם, והתקשר אל הקולונל עלי חאמוד, ראש המשקיפים הצבאיים הסורים בביירות.

הוא גם סר אל השייח מוחמד חוסיין פאדלאללה, המנהיג הרוחני של אנשי חיזבאללה, ואל המופתי השיעי עבדל אמיר קאבאלאן.

זוהי חטיפה ראשונה של אזרח זר בביירות מאז נכנסו הכוחות הסוריים לעיר בסוף פברואר השנה.

(עד"ה, ע־צ)

העתונאי האמריקני צ'ארלס גלאס בן 36 שנחטף אתמול בביירות. (צילום: אי. פי)

נבי ברי וג'ומבלאט התפייסו

דמשק. — נביה ברי וואליד ג'ומבלאט, מנהיגי התנועה השיעית אמל והמפלגה הסוציאליסטית המתקדמת הדרוזית, התפייסו בדמשק, בנוכחות סגן נשיא סוריה עבדל חאלים חדאם.

ג'ומבלאט וברי, בעלי בריתה העיקריים של סוריה בלבנון, הסתכסכו בפברואר השנה, בעקבות קרבות הרחוב שניטשו בין אנשי המיליציות שלהם במערב ביירות המוסלמית. היה צורך להחזיר את הצבא הסורי לביירות כדי לשים קץ לקרבות אלה.

שני המנהיגים הלבנונים החליטו כתום התפייסותם, על הקמת „חזית לאיחוד ולשיחרור לבנון".

תושבי 27 כפרים ליד צ'רנוביל לא יזכו לשוב לבתיהם לעולם

צ'רנוביל. — 27 מבין 179 כפרים שתושביהם פונו בעקבות אסון צ'רנוביל, בקוטר של 30 ק"מ מסביב לתחנת הכוח הגרעינית, לא ייושבו לעולם — אמר בקייב קונסטאנטין מרי־טוב, סגן ראש המפלגה הקומוניסטית באזור קייב.

הוא אמר לקבוצה של כתבים מערביים שביקרו באתר תחנת הכוח, כי העיר פריפיאט במיוחד, השוכנת במרחק של פחות מ־4 ק"מ מצ'רנוביל, ואשר 50,000 תושביה פונו, לעולם לא תיושב עוד.

מבין 179 כפרים שפונו, 16 מאוכלסים שוב ובהם 35,000 תושבים.

משפטם של הממונים על תחנת הכוח, המואשמים ב„רשלנות פלילית", ייפתח בבית התרבות בצ'רנוביל ב־5 או ב־7 ביולי.

יועמדו למשפט לפחות שני נאשמים: מנהל התחנה ויקטור בריוחנוב, והמהנדס הראשי ניקולאי פורמין, ששהו בבתיהם בעת האסון. כ־50 עדיהם יוזמנו למשפט, שיהיה פתוח לקהל.

יותר משנה אחרי האסון הגרעיני החמור ביותר בעולם, עדיין מפקחת המשטרה על הכניסה לאזור המסוכן שסביב לתחנת הכוח הגרעינית של צ'רנוביל, במחסומי־ביקורת הנמצאים 30 ק"מ מתחנת הכוח.

בכפרים האוקראינים שבאזור אין רואים סימן חיים. עדרי הבקר והצאן פונו יחד עם 130,000 התושבים, שחיו על האדמה סביב לצ'רנוביל.

צופות במירוצי הסוסים באסקוט חובשות כובעים יוצאי דופן ומקיימות את המסורת להציג אופנה מעניינת בקרב קהל הצופים במירוצים. (צילום: אי. פי.)

שגרירות של אדם אחד — בלונדון ובטהרן

לונדון. — בריטניה ואיראן הודיעו אמש על החלטותיהן לצמצם לאדם יחיד את נציגויותיהן בטהרן ובלונדון, ובכך הקפיאו למעשה את הקשרים הדיפלומטיים, בלי להרחיק לכת עד ניתוק ממש.

שתי המדינות היו מיוצגות כל אחת על ידי 18 אנשי סגל דיפלומטי, כטרם פרוץ, לפני שלושה שבועות, המשבר העשוי להשפיע השפעה שלילית מאד בתחומים המדיני, הכלכלי והקונסולרי.

ההחלטה לצמצם עד למינימום ממש את הנציגויות, באה בעקבות שורה של גירושים וגירושים־נגדיים.

בסך הכל גורשו 9 דיפלומטים בריטיים, ו־8 אחרים הוחזרו ביוזמת משרד החוץ הבריטי, כהם מיופה הכוח קריסטופר מאקריי, ואמור להגיע ללונדון עד סוף החודש.

הבריטים, מצידם, גירשו 5 נציגים קונסולריים איראניים שכיהנו במנצ'סטר והורו להחזיר שני דיפלומטים מלונדון. אתמול דרשו את יציאתם של 15 אנשי סגל נוספים.

רדיו טהרן הקדים את בריטניה בהכריזו כי האיראנים החליטו, ביוזמתם הם, להחזיר תוך שבועיים את כל נציגיהם, להוציא אחד.

הנציג הבריטי היחיד בטהרן יהיה, החל מ־1 ביולי, פול ראמסיי, 31, אך לא יהיה לו תפקיד דיפלומטי, מסחרי או קונסולרי כלשהו.

גובר הזעם ביהדות

(המשך מעמוד 3)

הממשלה האיטלקית, שתראה בהם „מעבר" מוזמני הוותיקן גרידא דרך טריטוריה איטלקית.

„הפתעה מכאיבה"

יהודי איטליה הביעו מורת רוחם על ביקור ולדהיים בוותיקן, באמצעות הודעה של טוליה צבי, יושבת ראש איחוד הקהילות היהודיות. הגברת צבי מביעה „הפתעה מכאיבה" נוכח החלטת האפיפיור. היא מאפיינת את אישיות האפיפיור כ„מסוכנת ומלאת ניגודים". „זה עתה שב מפולין שם הוקיע את פשעי מיידנק, וכעת מקבל ראש מדינה, שארצות הברית הכריזה עליו כ„פרסונה נון גראטה"".

זעם ביהדות העולם

ארגונים יהודיים באמריקה וקהילות יהודיות במערב־אירופה, הביעו אתמול זעם על שהאפיפיור יוחנן פאולוס הסכים להפגש עם ולדהיים.

בפריס פירסם הרב הראשי הצרפתי שמואל סירא הודעה, המוחה על הפגישה שאותה הגדיר כ„בלתי נסבלת" ועלבון לזכרונם של חללי השואה.

עשרות ארגונים יהודיים ברחבי מערב אירופה מתכוננים לנהל מערכה ציבורית, בדרישה מהאפיפיור לבטל את הזמנתו.

הקרדינל הצרפתי ז'אן־מרי לוסטיג'ייה, מומר, סירב להגיב על הפגישה עצמה, אך ציין כי „עפ"י המסורת, האפיפיור מעולם איננו מסרב להיפגש עם ראש מדינה זר".

מנהיגי יהדות ארה"ב

ארגונים יהודיים־אמריקניים הביעו אמש זעם על שהאפיפיור יוחנן פאולוס הסכים להיפגש עם ולדהיים.

מנהל הקונגרס היהודי העולמי, אלן סטיינברג, אמר: „זוהי טרגדיה לוותיקן ויום עצוב ליחסים בין קאתולים ליהודים".

„זה אותו האפיפיור שנפגש עם ערפאת, אותו האפיפיור המסרב להכיר בישראל. אין זו הפעם הבלתי־נעימה הראשונה שהאפיפיור קיבל אותה לראיון. אנו נזכרים בדבריו של אלי ויזל, חתן פרס נובל לשלום וניצול השואה: „בחירתו של ולדהיים ע"י העם האוסטרי היא כתם על אוסטריה והאנושות כולה".

ראש בני ברית, סיימור רייך, אמר: „אנו מצטערים עמוקות על שהאפיפיור יוחנן־פאולוס רואה לנכון להפגש עם קורט ולדהיים". מועצת בתי הכנסת של אמריקה הכריזה, כי הפגישה הצפויה בין האפיפיור ונשיא אוסטריה היא מעל ועת עוד יותר, לאחר שהאפיפיור כבר נפגש עם ערפאת והוותיקן מסרב לכונן קשרים דיפלומטיים עם מדינת ישראל.

נחת־רוח באוסטריה

ביקור ולדהיים בוותיקן, עורר אתמול קורת רוח באוסטריה, ואפילו תקווה להינתק מן הבידוד הבינלאומי של אוסטריה.

עיתוני אוסטריה סבורים, כי הזמנת הנשיא לוותיקן מטהרת את ולדהיים מן החשדות שהניעו את ארה"ב להכריז עליו כאישיות בלתי רצויה.

שר החוץ האוסטרי, אלויס מוק, אמר היום כי ההזמנה היא „מחווה יוצאת דופן מצד האב הקדוש כלפי הנשיא ומחווה מיוחדת של האפיפיור כלפי אוסטריה והעם האוסטריים".

העתון הבלתי תלוי „קורייר" סבר כי „קארול ווייטילה (שמו של האפיפיור), שחי את הכיבוש הנאצי בפולין בהיותו צעיר, בוודאי לא היה מזמין מישהו הנחשב בעיניו כאשם".

העתון גם מקווה כי ההזמנה תביא לטיהור שמה של אוסטריה לאחר ההחלטה האמריקנית.

נשיא הקהילה היהודית באוסטריה, פאול גרוס, הגיב באמרו: „הזמנתו של נשיא אוסטריה ע"י האפיפיור יכולה להחשב כנסיון לשפר את תדמיתו של ולדהיים".

הפרלמנט האירופי קורא לבריה"מ לשים קץ לאנטישמיות

שטרסבורג. — הפרלמנט האירופי קרא אתמול לבריה"מ „לשים קץ לכל ביטוי אנטישמי מצד השלטונות הרישמיים" ולפזר את כל הארגונים „המפיצים בגלוי דוקטרינה ואידיאולוגיה פאשיסטית" בבריה"מ.

בהחלטה שאושרה בשטרסבורג, הוקיעו חברי הפרלמנט במיוחד את הדעיונות המופצים על ידי הארגון לאומני אנטישמי פאמיאט ואת „הפעולות הפומביות המבוצעות על־ידי קבוצות של ניאו־נאצים צעירים".

שערי מטבע־חוץ בנק הפועלים — 18.6.87

	ההמרה	בנקנוטים קניה	בנקנוטים מכירה	העברות והמחאות קניה	העברות והמחאות מכירה	שערים יציגים
סל מטבעות	1	—	—	1.6682	1.6890	1.6783
דולר אמריקני	1	1.56	1.63	1.5921	1.6119	1.6020
מרק גרמני	1	0.86	0.90	0.8739	0.8849	0.8784
לירה שטרלינג	1	2.55	2.67	2.5994	2.6318	2.6201
פרנק צרפתי	1	0.25	0.27	0.2616	0.2649	0.2629
ין יפאני	100	1.08	1.13	1.1029	1.1167	1.1098
גילדן הולנדי	1	0.76	0.80	0.7755	0.7852	0.7798
פרנק שווייצרי	1	1.03	1.08	1.0533	1.0664	1.0585
כתר שבדי	1	0.25	0.26	0.2511	0.2542	0.2525
כתר נורווגי	1	0.23	0.24	0.2377	0.2407	0.2392
כתר דני	1	0.23	0.24	0.2321	0.2350	0.2336
מרק פיני	1	0.35	0.37	0.3601	0.3646	0.3624
דולר קנדי	1	1.17	1.22	1.1874	1.2023	1.1948
דולר אוסטרלי	1	1.11	1.19	1.1501	1.1645	1.1573
ראנד דר' אפריקני	1	0.47	0.80	0.7881	0.7979	0.7940
פרנק בלגי	10	0.41	0.43	0.4214	0.4267	0.4238
שילינג אוסטרי	10	1.22	1.28	1.2428	1.2583	1.2484
לירה איטלקית	1,000	1.18	1.26	1.2056	1.2206	1.2155

מכללה למחול ספרדי
מרכז לתרבות ומעילויות פלמנקו בישראל
בהנהלת
דליה לאו
קורס קיץ למחול ספרדי ופלמנקו
בהדרכת הכוריאוגרף הנודע
קורסי קיץ
סירו
קורס מתקדמים לגיטרה פלמנקו
בהדרכת הגיטריסט הנודע
חואן סוטו
הקורסים יתקיימו בין התאריכים 23.7.87-5.7.87
ההרשמה: רח' גלגלי הפלדה 4א, הרצליה.
טל: 052-545321, 052-570246
מספר המקומות מוגבל.

טלקסט

• שוטרים יכוונו התנועה בצומת נעייתית

המשטרה תתערב בהכוונת התנועה בצומת הבעייתית כפר־סבא־רעננה, על כך הוחלט בפגישה שהתקיימה בסוף השבוע בלשכת ראש עיריית כפר־סבא עם מפקד המשטרה ובהשתתפות מפקד הנפה, מפקד המרחב ומפקד תחנת המשטרה בכפר־סבא.

הפגישה התקיימה בעקבות מכתב של ראש העיריה, יצחק ולד, לשר־המשטרה, חיים בר־לב, בנושא הצמתים הפקוקים בצומת כפר־סבא־רעננה ומורשה. בשעות השיא הרמזורים של צמתים אלה אינם מתפקדים כראוי וניתן להקל על הלחץ, באופן חלקי, רק באמצעות הכוונה ידנית.

חנה נדל

• „ארקיע" מוזילה הטיסות

ארקיע תפעיל בימי ראשון טיסות לאילת בחצי מחיר לסטודנטים, פנסיונרים וחיילים במדים. הטיסות ייצאו בשעה 7 בבוקר מנמל התעופה בן־גוריון.

כמו כן תופעל בימי ראשון בשעה 8.30 בבוקר טיסה מאילת לת"א, במחיר 27 ש"ח במקום ... לתושבי אילת.

יוסף שמי

הסתדרות השומר הצעיר — ההנהגה הראשית

אל משתתפי ... מריצים חזק! ... א' יתקיים בתאריכים ה־... נפגשים בשעה 09:00 ... נתחנה להסעות מיוחדות ... 1 באגר חיפה.

... המשתתפים:

... — 10; רמות מנשה — ... — 12; מבואות עירון — ... — 12; יקום — 5; ... — 26; מעלה הבשור — 11; ... — 8; הרי אפריים — 12; ... — 4; תבור — 3; בקעת ... — 16; כפר סבא — 12; ... — 9; הרצליה — 5; כרכור — ... — 8; פתח תקוה — ... — 8; באר שבע — 6; ... — 13; רחובות — 8; ... — 13; שיכון המזרח — ... יובל — 9; חולון — 5; ... — 20; קרית שרת — ... — 10; כרמיאל — 3; ... ביאליק — 5.

חזק ואמץ!
צוות הסמינר

צוות הבדיקה בעניין נקש ממליץ להסגירו לצרפת

מאת כתב „על המשמר" לענייני משפט

צוות הבדיקה של משרד־המשפטים, שבחן את החומר הנוגע לעניינו של ויליאם נקש, ממליץ בפני שר־המשפטים, אברהם שריר, להסגיר את נקש לצרפת.

שר־המשפטים, אברהם שריר, יחליט בימים הקרובים אם להסגיר את נקש לצרפת וגורמים משפטיים בכירים העריכו אמש, כי בעקבות המלצת צוות הבדיקה יחליט שריר להסגירו.

נודע, כי שריר בקש מהיועץ המשפטי לממשלה, יוסף חריש, ומפרקליט המדינה, יונה בלטמן, להכין חוות דעת בה יפרטו את עמדתם בנושא הסגרתו של נקש.

אין סכנה לחייו

הצוות, בראשות מנכ"ל משרד־המשפטים חיים קלוגמן, מציין בסף רק המסקנות: „הגענו למסקנה שלא נמצא בסיס לטענה שהסכנה לחייו של נקש היא סכנה ממשית ומוחשית ואין סבירות גבוהה לכך שנקש ייפגע אם יוסגר".

הצוות, הכולל נוסף למנכ"ל קלוגמן גם את יועץ השר אלישע צידון וכן שני סגנים בכירים לפרקליט המדינה, גילי אדר ומרווין תנקין, בדק במשך כ־3 חודשים, על־פי בקשתו של שר־המשפטים, את טענות פרקליטו של נקש, עו"ד רולנד רוט, בדבר הסיכון הקיים לחייו של נקש בצרפת, בעקבות פסה"ד של ביהמ"ש העליון שהחליט לבטל את החלטתו של שריר שלא להסגיר את נקש והורה לו לשקול מחדש את החלטתו.

במסגרת בדיקת הצוות נשלח המשנה ליועץ המשפטי לממשלה, שלמה גוברמן, לצרפת כדי לבדוק את מצב בתי־הכלא שם. בדו"ח שהגיש גוברמן בשובו מצרפת, שם נפגש עם מנהלי בתי מעצר ובתי סוהר, הוא ציין: „בשים לב לכל הנתונים ולנסיבות, ככל שמתייחסים לבירור שקיימתי אצל הרשויות הצרפתיות, באתי לכלל מסקנה שלא נמצא בסיס לכך שהסכנה לחייו של נקש היא במידה כזו הנושאת עמה ממשות ומוחשיות היוצרות סבירות גבוהה לכך שנקש אכן ייפגע אם יוסגר, וכי אמצעי בטחון וזהירות שיינקטו לא ישאו פרי".

מדו"ח הצוות מתברר שגם עמדת גורמי בטחון ישראליים היתה כי אין בידיהם שום מידע לפיו נשקפת סכנה לחייו של נקש מאש"ף אם יובא לכלא צרפתי.

עיסקת טיעון

פרקליטו של נקש, עורכי־הדין רולנד רוט ושמחה מירון, קראו אתמול לשר־המשפטים לא לתת משקל רב להמלצת צוות הבדיקה.

רעייתו של נקש, רינה נקש, אמרה אתמול, כי בעלה מוכן להגיע לעיסקת טיעון, להודות בהריגה ולשבת במאסר בכלא ישראלי.

קשישה נרצחה במהלך שוד במושב עין־שריד שבשרון

בעל משאית אשפה מטירה נעצר כחשוד ברצח

מאת ניצה רימון, כתבת „על המשמר"

מוחה חג'ג' בת 65 נרצחה אתמול בבוקר במהלך שוד במושב עין־שריד בשרון.

גופתה התגלתה סמוך לשעה 10 בבוקר על־ידי אחד השכנים שעבר ליד הצריפון שבו התגוררה.

השוטרים שהגיעו למקום מצאו את הגופה בתוך דיר כבשים בחצר ביתה כשהיא כפותה בידיה וברגליה ופניה מכוסים במטפחת.

מוחה חג'ג', שהתגוררה עריריה במבנה פח, גידלה לפרנסתה בחצר תרנגולות, עזים וחמורים.

חוקרי המשטרה סבורים, כי השודדים ניסו לגנוב בעלי חיים שהיו ברשותה של מוחה חג'ג' אך הדבר לא עלה בידם. במקביל חוקרת המשטרה גם בכיוונים אחרים.

בעל משאית אשפה מטירה, שחנתה במקום בו התגוררה הנרצחת, נעצר כחשוד ברצח. משאית האשפה נמצאה שקועה במקום ולא ניתן היה לחלצה.

החשוד מכחיש כל קשר לרצח וטוען כי המשאית נגנבה ממנו.

ח"כ שליטא: ההורים השכולים מפעילים לחץ נגד נהג הקטר

מאת יואב אביב, כתב „על המשמר"

חבר הכנסת בני שליטא מהליכוד פנה לפרקליטות מחוז חיפה, ללילי בורישנסקי, במכתב, בו הוא מביע פליאה וזעם על עמדת חברו לסיעה, אריאל לין, ומבקש לבדוק פעם נוספת אם יש טעם בהעמדתו לדין של נהג הקטר שלמה סומך, המואשם בגרימת התאונה בצומת חבונים.

מכתבו של ח"כ שליטא בא בעקבות מכתבו של ח"כ אוריאל לין, בו הוא טוען נגד הפרקליטה המטפלת בתיק ונגד הנהלת הרכבת המסייעת לנהג הקטר בהוצאות הגנתו.

במכתבו קובע ח"כ שליטא, כי קיים לחץ ציבורי בלתי מוצדק מצד ח"כ לין ומצד המשפחות השכולות כלפי הפרקליטות. במכתב טוען שליטא, כי ההורים השכולים מחפשים „קורבן תורן" על מנת לשכך את זעמם.

הוא כותב, כי הוא תמה על עמדתו של חבר הכנסת לין המתנגד לסיוע לנהג הקטר ושואל, האם יש להשליך לכלבים חבר לעבודה שמשכורתו נמוכה.

לדברי שליטא, האשמה העיקרית היא בממשלת ישראל שאיננה עומדת לדין, כיוון שהיא זו האחראית לרכבת.

ח"כ שליטא מבקש מפרקליטות מחוז חיפה לבדוק פעם נוספת אם יש מקום להעמדתו לדין של נהג הקטר וטוען, כי הפרקליטות ודאי תמצא סיבות ריאליות לביטולו.

ההורים השכולים הביעו אתמול תרעומת על מכתבו של שליטא ואמרו, כי נפגעו מאוד מדבריו הבוטים. גם ח"כ אוריאל לין דוחה את טענותיו של שליטא על הסף.

מניות נפט — „קונים בלבד"

גלגלי הבורסה

מאת אלחנן הורוביץ

אתמול עלו מדדי השערים של כל המניות, ללא יוצא מן הכלל, בהשפעת האופוריה המבשרים גילוי נפט בקידוחה „עגור 1". ליד 7 מבין 9 מניות חיפושי נפט נרשם שער „קונים בלבד". ערך השוק של כל המניות והתעודות עלה ב־1.7%. בעוד שערך השוק של מניות חיפושי נפט בלבד עלה ב־6.6%. מניות ההסדר עלו אתמול ב־0.16%.

בסיכום השבועי עלה ערך השוק של מניות ההסדר ב־0.79%, בעוד שהמניות החופשיות ירדו ב־3.1% בממוצע.

ערך השוק של איגרות החוב הצמודות למדד עלו אתמול ב־0.05%, בעוד שהצמודות למט"ח עלו ב־0.24% בממוצע. מתחילת השנה עלו הצמודות למט"ח ב־17%, בעוד שהצמודות למדד עלו ב־9% בערך.

לשיפור שחל אתמול בשוק המניות הביאו גם קרנות נאמנות, שנמנעו מלמכור בירידות שערים.

סל המטבעות ירד אתמול ב־0.06% ל־1.6783 ש"ח ושער הדולר היציג ירד ב־0.21% ל־1.6020 ש"ח. דולר נוסעים ירד ל־1.8928 ש"ח והדולר השחור נסחר בין 1.61 ל־1.62 ש"ח.

בשוק המניות עלו אתמול 215 שערים, לעומת 59 שירדו ו־120 שנשארו בלי שינוי. מהם עלו 43 ב־5% ויותר ו־2 ירדו ב־5% ויותר. נרשמו 11 „קונים בלבד" ואף לא 1 „מוכרים בלבד".

המחזור בשוק המניות הסתכם ב־15.2 מיליון ש"ח, מזה כ־1.6 מיליון ש"ח במניות ההסדר.

במניות ההסדר נעו עליות השערים בין 0.2% (מועדפים ש') ל־0.8% (כל"ל) וירידות השערים — בין 0.1% (אי די בי ב') ל־0.7% (אי די בי רג' ורימטל א').

צוותא
לתרבות מתקדמת
אבן גבירול 30 ת"א טל: 250156/7
הקופה פתוחה: 11.00–13.00, 19.00–20.30

מאמי
פנטזיית רוק
עם: מזי כהן, אריה מוסקונה ואהוד בנאי
„מוסיקה מצויינת, תפאורה ותאורה יוצאות מן הכלל".
(יוסי גרבר)
„זו אופרת רוק משובחת".
(יואב קוטנר)
הערב, 19.6 ב־22.00 וב־24.00

תיאטרון
„הילד מאחורי העיניים" – היום, 19.6, ב־14.30
„המסע של אמא טאבורי" – א', 21.6, ב־20.30
„סולח" – ג', 23.6 וד', 24.6, ב־20.30
„שבת לטירוף" – ג', 23.6, ב־22.00
„רכוש נטוש" – ה' 25.6, ב־20.30

בידור
עודית גלרון „משהו בלבבה" – מוצ"ש, 20.6, ב־21.30
באלדי אוליאר, אהרל'ה קמינסקי „מפגש" – ב', 22.6, ב־21.00

וידאו
„מועדון הווידאו בצוותא" בהנחיית יואב קוטנר:
„פינק פלויד", ה', 25.6, ב־23.00

עיון
„אפוקליפסה משיחית" – פרופ' משה אידל על פרספקטיבות במשיחיות. ב', 22.6, ב־16.30
„דת ומדינה – החיבט החוקתי" – שיחה עם ד"ר אשר סילפן. ג', 23.6, ב־16.30

מוסיקה
שחרית 11:11 – „שלישיות קמרטה" – אלי המך (קלרניטה), עמנואל גרובר (צ'לו) ומיכאל בוגולובסקי (פסנתר) בשלישיות מאת בטהובן, מעייני וברהמס. שבת, 20.6, ב־11
„גאז בצוותא" – ערב בין קלוטריון עם אלברט פיאמנטה, טוני קלינג, דני גוטפריד וגיא בן־ברק. שבת, 20.6, ב־17.00

✦ בצוותא מוצגת תערוכת צילום של גלן רייצ'מונד ✦

בפלילים

קנס ומאסר ע"ת לבוחני רכב שהורשעו בשוחד

מאת שלי יחימוביץ', כתבת „על המשמר"

שני בוחני רכב ממשרד הרישוי באשקלון הורשעו אתמול בבית־המשפט המחוזי בבאר־שבע בלקיחת שוחד ובזיוף בנסיבות מחמירות. השנים, צבי גוטסמן בן 60 ויוסף איצקוביץ' בן 35, נדונו לשנה וחצי מאסר על תנאי לתקופה של 3 שנים ולקנס של 3000 ש"ח כל אחד.

הפרשה נחשפה בעקבות הרשעתו של רחמים גואטה, ששימש מתווך בין הבוחנים לבעלי רכב, בפרשת שוחד אחרת. גואטה שהפך לעד מדינה והעיד נגד שני הבוחנים.

השניים הוציאו רשיונות כוזבים לכלי רכב מבלי לבדוק אותם תמורת שוחד. גוטסמן הואשם בשבעה מקרים של שוחד וזיופים ואיצקוביץ' ב־12 מקרים.

השופט יצחק שבתאי התחשב בנסיבות ובאישיות של השנים ומתח ביקורת על עד המדינה שהוא, לדבריו, אדם חסר מצפון, בעל אופי עברייני ובלתי אמין.

תלמידים חשודים בהפצת תעודות מחלה מזוייפות

מאת יואב אביב, כתב „על המשמר"

חבורת נערים מקרית־מוצקין חשודה במכירת אישורים רפואיים מזוייפים לתלמידים כדי להצדיק היעדרויותיהם מלימודים.

הפרשה התגלתה בעקבות תלונתה של מורה מבית־הספר „אלונים" שחשדה כי שתיים מתלמידותיה בנות 13 הגישו לה אישורים רפואיים מזוייפים של רופא קופת־חולים.

במהלך החקירה הוברר כי מדובר בקבוצה של נערים בני 15 תלמידי בית־הספר „אורט", שגנבו חבילות של אישורים וחותמת של רופא מקופת־חולים בקריית־מוצקין. על־פי החשד מכרו הנערים את האישורים המזוייפים לכל דורש תמורת שקל חדש אחד.

מצוד אחר צעיר שביצע מעשה מגונה בילדה

מצוד משטרתי גדול מתנהל מאז יום ד' באזור לוד אחרי צעיר שביצע מעשה מגונה אכזרי בילדה בת 10.

ממשטרת לוד נמסר שאלמוני נקש בשעות הצהריים על דלת דירה של עולים חדשים בלוד. את הדלת פתחה ילדה בת 10, והאיש דרש ממנה באיומים תכשיטים וכסף. הילדה המפוחדת נכנסה לדירה ויצאה כעבור כמה דקות עם שרשרת זהב קרועה השייכת לאמה.

האיש נוכח שהילדה לבדה, התנפל עליה, כפת אותה למיטה ועשה בה מעשה מגונה אכזרי. לאחר מכן השליך אותה מתחת למיטה ונמלט. שם נמצאה לאחר מכן על ידי אמה. טרם נעצר איש. (עתי"ם)

אנו משתתפים בצער המשפחה
עם מותו של
ישראל קבורס ז"ל
קיבוץ עמיר

לחברינו אוריאל וגוטה להבי ולכל המשפחה
משתתפים בצערכם במות האח
שלמה לובלסקי
קיבוץ מרחביה

משתתפים בצערו הרב של
ישי שמאלי ומשפחתו
במות
האם
ארגון מגדלי דגים בישראל

ללאו לוטן ולכל המשפחה
משתתפים בצערכם במות
האח
בנכר
בית עין־השופט